

manuál implementace

VYHODNOCOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A RODINY A TVORBY INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNU OCHRANY DÍTĚTE

pro orgány sociálně-právní ochrany

MPSV 2014

 | PRÁVO NA DĚTSTVÍ

**PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST**
www.esfcr.cz

O B S A H

Úvod	5
Co je cílem Manuálu?	5-7
Strukturované vyhodnocení situace dítěte a rodiny	8-10
Postup při vyhodnocování	11-28
Úvodní vyhodnocení	29-31
Formulář úvodního vyhodnocení pro inspiraci	32-34
Podrobné vyhodnocení	35-78
Rodinné konference	79-80
Případové konference	81-82
Individuální plán ochrany dítěte (IPOD)	83-114
Struktura IPOD	88-114
Vzorové vyhodnocení a IPOD	115-128
Dítě se zdravotním postižením	119-128
Kazuistiky - příklady z praxe	129
Dítě v biologické rodině	129-136
Dítě v péči kurátora pro mládež	137-146
Dítě v náhradní rodinné péči	147-159
Dítě v rozvodovém sporu	160-164
Dítě v ústavní výchově	165-180
Zkušenosti se síťováním sociálních služeb pro rodiny s dětmi	181-191
Seznam použitých zkratk	192

ÚVOD

Co je cílem Manuálu?

Transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny je komplexním a provázaným procesem, který na několika úrovních mění současnou podobu práce s dětmi a rodinami. Pro to, aby byly naplněny obecné cíle transformace – naplňování potřeb dětí „na míru“ a zajištění práva dětí zůstat v péči nebo alespoň v intenzivním kontaktu se svou rodinou – je třeba kromě rozvoje a síťování služeb a rozvoje alternativních forem náhradní péče také sjednotit a optimalizovat činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). K tomu směřuje též současná metodická a legislativní úprava založená na principech případové práce. Základními nástroji jsou strukturované vyhodnocování situace dítěte a rodiny a individuální plán ochrany dítěte (dále jen IPOD).

Obsah tohoto Manuálu vychází ze zákonného rámce, tedy z cílů vyhodnocování určených zákonem o SPOD a z okruhů, které vyhodnocení a IPOD zahrnuje, a které jsou vymezeny Vyhláškou. Zákonná úprava zároveň nevyklučuje individuální přístup k práci s informacemi, pokud jsou dosaženy dané cíle.

Úprava vyhodnocování jednak vychází z praktické zkušenosti zemí, kde je případová práce ověřenou a rozvinutou metodou, jednak z praktických zkušeností samotných OSPOD. Kromě toho prošla veškerá metodologie testováním a pilotním ověřováním – pilotáž proběhla dvoufázově během léta a podzimu roku 2013 v Karlovarském, Královéhradeckém, Olomouckém, Pardubickém a Zlínském kraji. Zúčastnilo se jí 33 pracovišť OSPOD a jejich 66 sociálních pracovníků za tímto účelem vyhodnotilo a vytvořilo IPOD pro 386 dětí.

Vzhledem k faktu, že všechny OSPOD měly vyhodnocovat již od 1. 1. 2013, některá z pilotovaných pracovišť si mezitím vytvořila a používala vlastní formuláře. Jejich stávající praxe byla respektována, přičemž na nedostatky byli sociální pracovníci upozorněni konzultantem. V souvislosti s výsledky pilotáže MPSV doporučuje používat formuláře, které se na OSPOD dosud používají, pokud v nich nechybí pro vyhodnocení a tvorbu IPOD opravdu zásadní informace (více viz tento manuál). Na jednotlivých OSPOD by však měl být v praxi používán jen jeden formulář pro vyhodnocování a IPOD. Případné drobné obměny stávajícího formuláře jsou přípustné u agendy náhradní rodinné péče, kde je nutné již v úvodu zaznamenat odlišné informace, než je tomu u ostatních kazuistik.

Manuál, který držíte v rukou, si klade za cíl popsat obsah vyhodnocování a IPOD tak, aby byl v souladu se základními principy transformace. Přestože stále zůstává a je žádoucí široký prostor pro vlastní pojetí jednotlivých OSPOD, je v zájmu objektivizace, standardizace a zvýšení kvality práce s ohroženými dětmi a rodinami žádoucí postupovat do jisté míry jednotně.

Proč vyhodnocovat a plánovat?

Práce s ohroženým dítětem a rodinou je dlouhodobý a náročný proces, v němž působí řada proměnných (postoje rodičů, společnosti, ekonomická situace, vývoj či věk dítěte apod.), ale je přitom zároveň nutné jednoznačně určit a neztratit ze zřetele nejlepší zájem dítěte, tedy to, kam by práce měla směřovat. Strukturované vyhodnocení a IPOD jsou pro to ideálně využitelnými nástroji.

OSPOD v rámci strukturované práce s rodinou zastává roli „koordinátora“ (klíčového pracovníka), který řídí a monitoruje přímou práci s dítětem a rodinou i se subjekty (organizacemi a odborníky) zapojenými do spolupráce. OSPOD je tak umožněno realizovat vůči dítěti a rodině pouze část výkonu sociálně-právní ochrany dětí, důraz je kladen na aktivizaci samotné rodiny a sdílení odpovědnosti s dalšími odborníky. Z hlediska rodiny může být v některých případech přijatelnější spolupráce např. s nestátní organizací než s OSPOD.

Vyhodnocení a IPOD jsou:

- podpůrné nástroje pro určení cíle a směru práce s rodinou eliminující neefektivní úkony a tím usnadňující práci s rodinou a činnost OSPOD,
- metody, které nepřinášejí práci „navíc“, ale jiným způsobem zpracovávají a reagují na situaci dítěte a rodiny (provádění šetření, dožadování informací a zpracování návrhů bylo i součástí původní náplně práce OSPOD),
- prostředky zvyšující objektivitu náhledu na situaci dítěte a rodiny,
- pracovním nástrojem, vodítkem určujícím směr práce s dítětem a rodinou, netvoří se samy pro sebe, ale pro svou realizaci, jsou nedílnou součástí případové práce,
- živé dokumenty, které jsou aktualizovány tak, jak se mění situace dítěte a rodiny, cílem není vypracovat „dokonalý“ IPOD, ale naopak IPOD uzavřít a stabilizovanou rodinnou situaci ponechat bez dalších intervencí,
- spolu vzájemně provázány, vyhodnocení bez IPOD je pouhým konstatováním stávajícího stavu, naopak bez vyhodnocení nelze vytvořit kvalitní IPOD.

Na následujících stránkách naleznete informace o tom, jaké informace by neměly chybět ve vašem strukturovaném vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, praktický postup při vyhodnocování, stručný text týkající se úvodního vyhodnocování a následně popis toho, co by měly jednotlivé hodnocené oblasti zahrnovat dle doporučeného minimálního rámce. Dočtete se také o rodinných a případových konferencích a tvorbě a struktuře IPOD. V manuálu dále najdete jedno vzorové vyhodnocení a příklady vyhodnocení a IPOD pro pět kazuistik: dítě v biologické rodině, dítě v péči kurátora pro mládež, dítě v náhradní rodinné péči, dítě v rozvodovém sporu a dítě v ústavní péči. V závěru manuálu je popsána osobní zkušenost s vyhodnocováním a tvorbou IPOD sociálních pracovníků z OSPOD a popis rozvíjení sociálních služeb pro děti a rodiny z různých krajů.

Využíváme tuto příležitost k poděkování všem sociálním pracovníkům a pracovnícím i dalším osobám, které se zapojily jak do pilotáže obou nástrojů sociální práce, jimiž se tento manuál zabývá, tak i těm, kteří se na zpracování manuálu podíleli. Zároveň si dovoluujeme vyjádřit naději, že vám manuál bude dobrým pomocníkem ve vaší každodenní praxi a v důsledku vám usnadní výkon vašeho náročného, velmi odpovědného, přesto však krásného a důležitého poslání, jímž je ochrana ohrožených dětí.

Praha, srpen 2014
Kolektiv autorů

Mgr. Jana Hanzlíková
náměstkyně ministryně pro ochranu práv dětí
a sociální začleňování

STRUKTUROVANÉ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A RODINY

Co je povinné a co je nezbytné?

Strukturované vyhodnocení dítěte a rodiny je tedy rámcově upraveno zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen zákon o SPOD), kde je v § 10, odst. 3, písm. c) upravena povinnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen ORP) „*pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytnout pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za dítě*“.

Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o SPOD (dále jen Vyhláška) dále v § 1 vymezuje zaměření a rozsah vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny:

- a) *Vyhodnocování situace dítěte, které zahrnuje*
1. *zjištění míry ohrožení práv a zájmů dítěte,*
  2. *vymezení sociálních, zdravotních nebo jiných rizik, kterým je dítě vystaveno,*
  3. *posouzení úrovně tělesného a duševního vývoje dítěte s ohledem na věk dítěte,*
  4. *zhodnocení průběhu vzdělávání dítěte a předpokladů k dalšímu vzdělávání,*
  5. *určení a posouzení individuálních potřeb a zájmů dítěte,*
  6. *vymezení vlastností a určení schopností dítěte, popřípadě předpokladů k jejich získání,*
  7. *zjištění a zohlednění názoru a přání dítěte s ohledem k věku dítěte a jeho rozumové vyspělosti,*
  8. *další skutečnosti nezbytné pro hodnocení situace dítěte v konkrétním případě.*
- b) *Vyhodnocování situace rodiny, které zahrnuje*
1. *analýza situace rodiny a rodinného prostředí,*
  2. *analýza příčin krize v rodině,*
  3. *zhodnocení vztahu rodiče a dítěte,*
  4. *určení potřeb rodiny,*
  5. *určení možností rodiny, především vztahových, ekonomických a sociálních,*
  6. *určení výchovných kompetencí a předpokladů rodičů k výchově dítěte a zhodnocení možných rizik ve výchově dítěte,*
  7. *posouzení materiálních a finančních podmínek života rodiny,*
  8. *další skutečnosti nezbytné pro hodnocení situace rodiny v konkrétním případě.*

- c) *Vyhodnocování širšího prostředí rodiny, které zahrnuje*
- 1. určení možností v širší rodině, včetně vztahových, ekonomických a sociálních možností a jejich využitelnosti pro rodinu,*
  - 2. určení možností v širším sociálním prostředí rodiny, včetně dostupnosti a kvality sociálních, zdravotních, výchovně – vzdělávacích a komunitních služeb a bezpečnosti lokality,*
  - 3. další skutečnosti nezbytné pro hodnocení širšího prostředí rodiny v konkrétním případě.*

Pro to, aby bylo možné dostatečně kvalitně popsat potřeby dítěte a rizika, která dítě ohrožují, tedy klíčové skutečnosti pro práci s rodinou a dítětem, je nutné provést co nejúplnější hodnocení maximálního rozsahu informací o dítěti a rodině. K tomu je možné využít různé postupy (zákon ani Vyhláška blíže nestanoví, které), nicméně dosavadní praktické zkušenosti vymezují minimální rámec, bez něž lze celkové hodnocení situace dítěte a rodiny považovat v podstatě za nedostatečné. V tomto případě se tedy nejedná o rámec povinný, ale doporučující a pro praxi považovaný za nezbytný.

Jednotlivé OSPOD při rozsahu hodnocených oblastí vycházejí z vlastní osvědčené praxe. Požadavkem přitom zůstává zahrnutí takového množství hledisek, aby bylo možné kvalitně a komplexně zhodnotit zastřešující oblasti života dítěte.

Příklad minimálního doplňujícího rámce posuzovaných oblastí

Výše uvedený výčet oblastí podrobovaných hodnocení nepřesahuje rozsah informací běžně zjišťovaných v rámci depistáže, vlastního šetření a dožádání při výkonu SPOD před účinností novely zákona o SPOD v roce 2013.

Vývojové potřeby dítěte zdravotní stav dítěte

učení se

emoční vývoj
a chování

rodinné
a sociální vztahy

identita

sociální prezentace

samostatnost a sebeobsluha

Rodičovská kapacita

základní péče rodičů

zajištění bezpečí a ochrany

citová vřelost
stimulace a podněty
vedení a hranice
stabilita
rodinná historie a fungování rodiny
širší rodina
bydlení
zaměstnání
finanční situace
sociální začlenění rodiny
komunitní zdroje

Rodina a prostředí

Jaké je schéma postupu hodnocení jednotlivých oblastí?

Okruhy, na něž je zaměřeno hodnocení situace dítěte a rodiny dle Vyhlášky a doporučeného minimálního rámce zahrnují jak témata konkrétní (např. vzdělávání dítěte), tak témata obecná, zastřešující (např. míru ohrožení dítěte). Zastřešující témata tedy nelze posoudit samotným vyhodnocením jednotlivých aspektů života dítěte, ale pouze souhrnným vyhodnocením hodnocení provedených u všech témat konkrétních.

vymezení potřeb dítěte

**určení závažnosti ohrožení dítěte
posouzením všech rizik a s nimi
souvisejících zdrojů podpory**

**vymezení rizik a zdrojů podpory
ze vzájemných souvislostí mezi
jednotlivými oblastmi**

**vymezení rizik a zdrojů podpory
v každé oblasti**

POSTUP PŘI VYHODNOCOVÁNÍ

Postup OSPOD při vyhodnocování situace dítěte a rodiny není závazně upraven zákonem ani Vyhláškou. V zájmu individuálního přístupu k pomoci konkrétním ohroženým rodinám a dětem je žádoucí ponechat prostor pro uplatnění vlastní praxe jednotlivých OSPOD. Nicméně podstatou strukturovaného vyhodnocování je určitá logicky sestavená struktura, proto je vhodné pro zachování jednotného metodického rámce vymezit doporučený postup vycházející zejména z cílů a principů strukturované práce a rodinou a dítětem.

Strukturované vyhodnocování podléhá neustálé změně, je aktivním procesem, kdy se jeho jednotlivé fáze opakují, přičemž ke změnám dochází nepravidelně, v závislosti na situaci rodiny. Proto platnost „hotového“ vyhodnocení situace dítěte a rodiny trvá minimální dobu – k aktualizaci vyhodnocení v kterékoli z hodnocených oblastí potom dochází vždy, když změny situace působí na změnu ohrožení dítěte (rizik a ochranných faktorů).

Níže uvedený text a uvedené praktické příklady vychází především z dosavadní dobré praxe OSPOD, a případně i nedostatků, které byly ve vyhodnocování situace ohrožených dětí a rodin shledány v rámci výsledků pilotáže tohoto nástroje či v některých případech konzultovaných metodicky ze strany MPSV. Postup při vyhodnocování obsažený v tomto manuálu má doporučující charakter, nicméně se jedná o postup ověřený dosavadní praxí a naplňující žádoucí výstupy vyhodnocování. Níže uvedený postup se týká podrobného vyhodnocování situace dítěte a rodiny.

Fáze procesu vyhodnocování:

1. Přípravná fáze
2. Sběr a záznam informací
3. Třídění informací
4. Vymezení rizik a ochranných faktorů
5. Vymezení potřeb dítěte
6. Zjištění přání dítěte a rodičů
7. Analýza situace dítěte a rodiny
8. (Sestavení a realizace IPOD)
9. Aktualizace vyhodnocení

1. Přípravná fáze vyhodnocování

Cílem přípravné fáze je zajištění co nejvyšší efektivity hodnoticích procesů, tedy taková příprava, která umožní dobré naplánování jednotlivých kroků, konkrétní zacílení získávání informací, volbu metod získávání informací, atp. Hodnocení potom OSPOD ani respondenty, zejména nezletilé děti, tolik časově nezatěžuje, získané informace jsou kvalitní, mají vysokou vypovídací hodnotu a lze z nich vymezit fakta (rizika, potřeby atp.), která potřebujeme.

Co zjišťujeme?

? Jaké informace jsou nám o situaci dítěte a rodiny již známé, co v tuto chvíli víme

Tyto informace bereme jako výchozí, pokud jsou pak součástí hodnocení, podrobuje je kritickému hodnocení tak, jako všechny další informace.

? Jaké informace potřebujeme zjistit nejdříve (tj. v čem spočívá podezření na ohrožení dítěte)

? Jaké zdroje informací můžeme při hodnocení využít

Rozsah zdrojů informací se může průběžně měnit, viz níže.

? Jaký bude nejvhodnější harmonogram získávání informací s ohledem na časové a další možnosti respondentů

Kdy je nejvhodnější navštívit rodinu, hovořit s jednotlivými členy rodiny, provést konzultaci s lékařem apod.

? Kdo bude osloven, kdo bude dožádán o vyjádření, zprávu

? Jaké jsou základní cíle zjišťování informací, jaké základní informace potřebujeme zjistit od jednotlivých respondentů

Cíle by se měly odvíjet od důvodu, proč hodnocení provádíme, tj. jaký je prvotní podnět k práci s rodinou (např. zanedbávání dítěte). Cíle se nicméně v průběhu vyhodnocování mohou změnit, hlavní ohrožení dítěte může být identifikováno jinde a tomu se přizpůsobuje i směr hodnocení.

? Jak bude předběžně vypadat struktura rozhovoru, dožádání

? Jaké hodnoticí nástroje bude v tomto případě možné využít

? Jakým způsobem můžeme motivovat respondenty ke spolupráci

Jak zjišťujeme?

- Revize spisové dokumentace nebo dalších, v tuto chvíli již dostupných materiálů, např. obsah spisu NOM, obsah oznámení, na jehož základě se na dítě zaměřujeme atp.
- Revize doposud známých informací o situaci dítěte – představa, jak moc a v jaké oblasti je dítě ohroženo nejvíce/nejakutněji.
- Předběžné zjištění rodinných poměrů dítěte, kdo s rodinou dále pracuje, jaké jsou časové dispozice jednotlivých osob, případná rizika (např. agresivní chování, neochota ke spolupráci).

Poznámka k motivaci

Respondenty je třeba ke spolupráci motivovat – zvláště rodiny mohou být vůči intervenci OSPOD v odporu (obecně, při použití jakékoli metody sociálně-právní ochrany dětí) a je třeba vysvětlit, že spoluprací na strukturovaném vyhodnocování dostávají prostor pro vyjádření vlastního pohledu na věc, vlastních názorů a možnost porozumět tomu, jak a proč je situace jejich dítěte hodnocena objektivně. Společným zájmem je pomoc jejich dítěti a možnost se aktivně zapojit do podpory dítěte.

Tj. nejlepší plán je ten, který si vymyslí rodiče s dítětem.

V případě nespolupráce zaznamenáme tuto informaci do spisu jako fakt, nehodnotíme.

2. Sběr a záznam informací

Sběr informací je nezbytnou úvodní fází procesu strukturované práce. Předpokladem pro to, aby bylo možné z informací následně vymezit rizika ohrožující nezletilé děti, ochranné faktory a potřeby dětí, je především kvalita informací,

Mnohé spisové dokumentace i některá vyhodnocení obsahují velké množství informací, ale nemají dostatečnou vypovídací hodnotu – na několika stech stránkách se nedočteme, čím je vlastně dítě ohroženo a kam směřuje sociální práce s rodinou.

nikoli jejich kvantita.

Cílem není vyplnit kolonky formuláře „za každou cenu“, případně opakovat informace jen proto, aby byly všechny kolonky vyplněny.

Je třeba poznamenat, že tato fáze hodnocení se nijak neliší od dosavadního postupu při zjišťování informací o dítěti a rodině (viz provádění šetření, pohovory, dožádání zpráv, apod.). Informace o dítěti a jeho rodině musí být zásadně:

Aktuální – vyhodnocována je situace dítěte „tady a teď“, tj. současný stav zdraví, tělesného a emočního vývoje. Informace z minulosti je možné uvést, pokud jsou příčinou současného stavu nebo pokud se současným stavem přímo souvisejí (mají na něj vliv) a zároveň jsou relevantní pro řešení současného stavu.

Např. pokud dítě trpí chronickým onemocněním, uvedeme, kdy se přibližně poprvé projevilo, jestli se zhoršuje nebo zlepšuje a jaká je prognóza – jinak je podstatný hlavně vliv nemoci na celkovou situaci rodiny, kompetence rodičů apod.

Relevantní – informace musí vycházet z relevantních zdrojů, tj. v ideálním případě přímo od dítěte, rodičů, dalších příbuzných osob, lékařů, učitelů, vychovatelů a dalších osob přímo s dítětem pracujících. Přestože informace z těchto zdrojů samozřejmě mohou být zkreslené nebo zaujaté, jde o přímé vyjádření názoru nebo pohledu respondenta. Pokud čerpáme informace ze

Uvedením zdrojů dostává vyhodnocení rozměr objektivity, OSPOD je tak přirozeně lépe chráněn před subjektivním náhledem na situaci dítěte.

spisové dokumentace, uvádíme též jejich původní zdroje (např. sdělení matky ze dne..., šetření v domácnosti dne...), zároveň je třeba posoudit, zda se jedná o přímý přepis sdělení, nebo o naši interpretaci.

Úplné – pokud zaznamenané informaci, hledáme též její širší kontext nebo souvislosti, cílem je přitom porozumět příčinám a zejména důsledkům dané situace. Stejně tak odborné informace, např. lékařská nebo psychologická

Např. pokud zjistíme, že dítě jednou napadlo spolužáka, pokusíme se zjistit více informací o situaci dítěte, rodiny a školy v té době, jak se situace řešila a zda má nějaké důsledky pro dítě, třídní kolektiv apod., samotná informace o napadení je irelevantní.

diagnóza, by měla být uvedena s komentářem vysvětlujícím, jak konkrétně se diagnóza projevuje v každodenním životě dítěte, jaký má dopad na celkovou situaci dítěte a jeho rodiny.

Např. dítě má diagnostikováno ADHD, pozornost udrží zhruba deset minut, když se unaví, může se chovat agresivně, škola spolupracuje – má možnost se pravidelně procházet po třídě nebo chodbě, odpočívat v koutku, domácí úkoly nedostává, rodiče se dle vlastního sdělení naučili být trpěliví, umožňují dítěti dostatek pohybu.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaká je aktuální situace dítěte v jednotlivých oblastech jeho života
- ❓ Jaká rizika dítě v dané oblasti ohrožují
- ❓ Jaké ochranné faktory mohou napomoci řešení situace dítěte (faktory vnitřní i vnější, tj. osobnostní kompenzační kapacita dítěte, podpora ze strany prarodičů, apod.)
- ❓ Jaké informace nám poskytnou ucelený obraz o životě dítěte a jeho rodiny

Jak zjišťujeme?

- Rozhovor s dítětem: formu a způsob vedení hovoru, včetně prostředí, přizpůsobíme věku a rozumovým schopnostem dítěte, rozhovor vedeme přirozeným způsobem, zároveň zaznamenáme poznatky z pozorování dítěte, které má u dětí velkou vypovídací hodnotu.
- Rozhovory s dospělými: doporučeny jsou individuálně vedené rozhovory, kdy každý z rodičů může mít vlastní náhled na situaci dítěte. Pokud se názor rodičů liší (je opačný), zaznamenáme oba názory.

V některých případech, zejména v rodičovských sporech, může nastat situace, kdy rodič požaduje uvedení určitých informací („diktuje“ záznam), případně má potřebu oponovat úplně všechny informace uvedené druhým rodičem. Rozsah a obsah záznamů je věcí OSPOD, kdy je principem strukturované práce přehlednost a objektivita, nelze tedy informace manipulovat a zkreslovat. Je proto vhodné uvést názory obou rodičů, ale neskouzávat k detailním „oponenturám“ druhé strany. Hodnotící formulář je pracovní nástroj, případně připomínky rodiče mohou být na žádost rodiče založeny do spisové dokumentace.

- Spisová dokumentace: k informacím je třeba přistupovat kriticky, včetně vlastních záznamů, tedy ověřit jejich aktuálnost a relevanci (viz výše).

V některých případech je názor OSPOD na situaci rodiny ovlivněn skutečnostmi, které ale nejsou objektivně podloženy, vyplývají např. z praxe, subjektivních pocitů atd.

- Odborné zprávy: pokud není možná osobní konzultace s odborníkem (lékařem, učitelem, soudcem), dožadujeme informace o dítěti co nejkonkrétněji, cíleně.

Např. nežádáme „zprávu o dítěti ve škole“, ale informaci, jaký je prospěch dítěte, jak se vyvíjí, jaké jsou jeho vztahy ke spolužákům, učitelům, ke škole a vzdělávání obecně, jaké předměty má rádo a jaké ne, k jakému učiteli/vychovateli má dítě nejbližší vztah apod.

Záznam informací provádíme do záznamového archu nebo jiným vlastním způsobem. Pokud při práci využíváme strukturované nástroje, nevedeme podle nich rozhovor, ale následně do nich informace třídíme. Zaznamenáváme

Např. neptáme se dítěte postupně na situaci v oblasti zdraví, učení, apod., ale hovoříme s ním o jeho běžném životě a informace následně rozřídíme.

zásadně úplné znění informací, včetně zdrojů (přepis nebo interpretace je předmětem následné práce s informacemi). Poznámky činíme po dohodě s dítětem nebo rodiči a jinými zainteresovanými osobami, přičemž vysvětlení, co a proč si zapisujeme, je nezbytné. Poznámky si děláme pokud možno mimo okamžiky, kdy respondent hovoří.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Ahoj, já se jmenuji Pavla Nováková a jsem sociální pracovnice. Jestli dovolíš, ráda bych se tě zeptala na pár věcí, abych dobře rozuměla tomu, jak se máš. Tak třeba, jak se ti líbí ve škole? Co tě baví a co ne? Máš tam nejlepší kamarádku? Kterou paní učitelku máš nejraději?“

Vhodný způsob zahájení hovoru – představení se, vysvětlení účelu rozhovoru. Otázky jsou pokládány přirozeně, formou běžného rozhovoru.

X

„Posad' se, potřebuji si tady vyplnit nějaké údaje. Takže, škola. Takže, jaký je tvůj průměrný prospěch? Jaký je tvůj prospěch z dlouhodobého hlediska? Plánuješ ve studiu pokračovat? Jaké jsou tvé vrstevnické vazby? Jaký je tvůj vztah k autoritám?“

Přístup k dítěti je autoritativní, není mu vysvětlen účel setkání, není ponechán prostor pro jeho stanovisko. Otázky jsou formulovány nevhodně, nepřirozeně, pro dítě nesrozumitelně.

„Dobrý den, děkuji Vám, že jste přišel. Dnes bych se ráda společně s Vámi zamyslela nad tím, jak se daří vašemu dítěti a co by mohlo případně potřebovat.“

Ocenění spolupráce a vysvětlení jejího účelu.

X

„Dobrý den, dnes máme hodně práce, musíme vyplnit tady ten dlouhý dotazník, je to povinné, máme pokyn z MPSV že musí být vyplněny všechny (!) kolonky.“

Negativní postoj pracovníka OSPOD předem maří spolupráci respondenta.

„Dobrý den, pane doktore, děkuji vám, že jste si udělal čas. Jsem zodpovědná za vyhodnocení situace Marušky B., a vaše poznatky z kontaktu s Maruškou a jejími rodiči jsou nezbytnou součástí uceleného náhledu. Prosím, můžete mi říci, jak často a jak vážně je Maruška nemocná? Má nějaká omezení, speciální potřeby, například dietní, režimové? Jak vypadá vaše spolupráce s rodiči Marušky?“

Vhodné oslovení, vysvětlení účelu hodnocení, konkrétní dotazy.

X

„Dobrý den, prosím o aktuální zprávu o zdravotním stavu nezl. Marie B., včetně prevence, spolupráce, očkování.“

Méně vhodné písemné oslovení, velmi obecné.

3. Třídění informací

Třídění informací je podstatou strukturované práce s dítětem a rodinou, liší se od dosavadního způsobu vedení informací. Informace systematicky třídíme,

Odlísný postup ale neznamená, že jde o postup složitější. Kvalitně provedené vyhodnocení situace dítěte a rodiny se stává základem veškeré další práce, probíhá pouze jeho dílčí aktualizace, informace jsou kdykoli snadno dohledatelné, rozhodnutí o postupu práce s dítětem jsou objektivně odůvodněna.

Dosavadní postup spočíval v některých případech ve vedení rozsáhlé spisové dokumentace, kam byly informace zakládány chronologicky, konkrétní data musela být vždy znovu dohledávána, rizika byla zjišťována bez vzájemných souvislostí, a především nebylo zcela zřejmé, jakým směrem se ubírá práce s rodinou, co je jejím cílem. Řada úkonů OSPOD tak nebyla efektivní.

Přestože tedy strukturovaná práce s dítětem a rodinou obnáší počáteční sběr a třídění informací, z dlouhodobého hlediska je časovou úsporou, a hlavně zkvalitněním práce OSPOD.

podrobujeme kritickému zhodnocení, vymezujeme další případné souvislosti. Principem třídění informací je získání přehledu o situaci dítěte v různých oblastech jeho života tak, aby bylo následně možné zjistit, kde se nacházejí případná rizika nebo zdroje ochrany dítěte. V rámci třídění informací zároveň zjišťujeme, jak kvalitní informace máme k dispozici, jaká je jejich vypovídací hodnota tj., zda nám dodávají ucelený popis situace dítěte, zda jsou aktuální, zda jsou zdroje informací spolehlivé atp.

Co zjišťujeme?

❓ Máme v každé oblasti hodnocení dostatek relevantních informací,

Podstatou práce s informacemi není kvantita, ale kvalita, přesto by ale žádná z kategorií neměla zůstat bez komentáře – minimálně by mělo být uvedeno, proč nelze danou oblast vyhodnotit z žádného z dostupných zdrojů. Zároveň ale to, že je v některé z kolonek okopírována část spisu, neznamená, že se skutečně dozvíme, jaká je situace dítěte.

Například jako problematická se často jeví otázka identity u malých dětí. To, jak se dítě samo vnímá, ale nemusíme zjišťovat přímým dotazem. Můžeme například pozorovat, zda a jak reaguje na své jméno, jak samo sebe nazývá, zda ví, kam patří atp.

případně je odůvodněno, proč pro danou oblast informace nepotřebujeme zjišťovat do detailu

❓ Jsou informace aktuální (tj. je zaznamenána poslední známá verze, lze předpokládat, že tato verze je vzhledem k dalším okolnostem případu stále platná)

- ❓ Jsou zdroje informací relevantní (tj., pocházejí informace od členů rodiny, odborníků přímo pracujících s dítětem a rodinou, dalších osob, které rodinu přímo znají atp.,

Principem je získat především informace autentické, nikoli „pravdivé“, potvrzující stejnou skutečnost. Náhled na situaci dítěte je často velmi odlišný, jak z hlediska obou rodičů a např. lékaře dítěte, tak především z hlediska samotného dítěte. Např. týrání dítěte může otec zcela popřít, matka připustit, lékař potvrdit a dítě popřít.

pokud jde o písemné podklady, je třeba ověřit datum jejich vzniku, jejich autorství a z jakých zdrojů vycházejí)

Ve spisové dokumentaci je poměrně častý jev, kdy se neověřené informace stávají ověřenými pouze tím, že se z nich opakovaně čerpá, např. informace uvedená v jedné zprávě jako domněnka působí v další, souhrnné zprávě mezi dalšími informacemi již jako fakt, a pokud není opakovaně dohledávána a ověřována původní informace, stává se následně skutečností.

- ❓ Jakým způsobem je možné informace doplnit, ověřit

Poznámka k záznamu informací do hodnoticího formuláře

Hodnoticí formulář (nebo podobný nástroj) je dokument, s nímž jsou (na rozdíl od pracovních poznámek činěných při záznamu) seznámeni rodiče, resp. dítě. Je proto třeba kromě kvality zaznamenaných informací dbát též na srozumitelnost a jednoznačnost informací. Informace by měly:

- být popsány stručně a jasně, není třeba uvádět dlouhá souvětí, postačují i heslovitá vyjádření, složitější informace mohou být v hodnocení uvedeny stručným souhrnem a odkazem na příslušnou část spisové dokumentace,
- být psány „lidskou“ řečí, tedy ne zbytečně odborně, pokud jsou užity odborné termíny, měly by být dostatečně vysvětleny,

Např. dle lékařské zprávy jsou Michaeliny emoce nestabilní, Michaela sama k tomu říká, že se někdy „strašně rozzlobí, ani neví proč“.

- neobsahovat zkratky,

- v maximálním možném rozsahu uvádět vlastní jména dětí (tj. vyhýbat se neosobním termínům „nezletilý/á, a zdrobnělinám) a užívat neutrální a rovnoměrné označení rodičů („otec a matka“, nikoli např. „pan Novák a maminka“),
- být jazykově neutrální, neměly by samy o sobě být hodnocením (např. „otec sám konzumuje alkohol pravidelně, kdežto maminka, paní Válková, si dává maximálně jednu dvě skleničky vína denně“), výjimkou jsou samozřejmě autentické výrazy, např. pokud dítě samo hovoří o svých rodičích odlišně („otec a maminka“) apod.,
- být jasně odlišeny v tom, co je přepis a co interpretace, např. „paní Válková uvádí, že se s manželem hádají o tom, kdo odveze děti do školy, kdo nakoupí, kdo zajistí lékaře – tedy neshodnou se na základních otázkách každodenního chodu domácnosti“.

Pozornost je v tomto případě třeba věnovat spisové dokumentaci, kdy již uvážené informace mohou být samy o sobě interpretací.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Pokud jde o zdraví dítěte, dle sdělení lékaře prochází Michaela běžnými nemocemi, jako jsou například virózy, kašel provázený teplotami. Preventivní péče je zajištěna pravidelně, Michaelu doprovází obvykle matka, spolupracuje bez problémů. Michaela sděluje, že ‚je jí dobře‘.“

Shromážděny informace z více zdrojů, srozumitelně popsány, je zřejmé, že dítě není z hlediska zdravotní zásadně ohroženo.

X

„Michaela je v evidenci PLDD od 11/2007, očkování HXMN 31A: 3/2008, BPA: 6/2008, dle očkovacího kalendáře, onemocnění: tonsilitis, laryngitis, febrilní křeče od 38 °C, léčba opakovaně ATB, reakce na léčbu bpn.“

Přepis lékařské zprávy, užití odborných výrazů a zkratk, není možné udělat si představu o zdravotním stavu dítěte.

„Rodiče Michaely procházejí dlouhodobým rodičovským sporem, v minulosti byly podány ze strany obou rodičů návrhy na svěření Michaely do své péče, předávání Michaely probíhalo konfliktně, po intervenci OSPOD probíhá bez kontaktu rodičů, rodiče si nepředávají ani informace o Michaele.“

Přestože se jedná o vleklý rodičovský spor, lze jen stručně shrnout dosavadní vývoj a aktuální stav.

X

„Rozsudek KS HK ze dne 18. 3. 2011, PM 21. 4. 2011, nezletilá se svěruje do péče matky, otec je oprávněn stýkat se s nezletilou každou lichou středu a každou sudou sobotu. Rozsudek OS Hradec Králové ze dne 4. 11. 2011, PM 10. 12. 2011, změna úprav V a V, nařízení znaleckých posudků.“

Výčet rozsudků, zcela chybí popis sporu a jeho dopadů na dítě a rodinu.

4. Vymezení rizik a ochranných faktorů

Vymezení rizik a ochranných faktorů je zásadním výstupem celého strukturovaného hodnocení. Umožňuje jasně pojmenovat proč, jak a čím je nebo by mohlo být dítě ohroženo (rizika), a co a jak by mohlo být zdrojem pomoci při řešení nepříznivé situace dítěte. Rizika i ochranné faktory mohou mít vnitřní nebo vnější charakter, tj. dítě může být ohroženo například vlastní nízkou schopností přizpůsobení se stejně jako dlouhodobým materiálním nedostatkem rodiny, zároveň může být chráněno vlastní „odolnou“ povahou, stejně jako babičkou, která má v rodině autoritu.

Za rizikovou považujeme automaticky každou informaci, která nám chybí,

Například aktuální informace o zdravotním stavu dítěte, když v minulosti existovalo podezření na CAN.

nebo informaci, která existuje ve více navzájem si odporujících verzích.

Například vzájemné obvinění rodičů ze zneužívání dítěte.

Co zjišťujeme?

? Čím je dítě ohroženo v jednotlivých oblastech života, tedy co je nevyhovující, v rozporu se zájmem dítěte, neprospívá jeho příznivému vývoji a jeho potřebám

Optimální je uvádět konkrétní rizika – např. pokud je rizikem pro dítě nedostatečná péče rodičů o zdraví dítěte, je dítě ohroženo chronickým onemocněním, zpomalením vývoje apod.

? Čím by dítě mohlo být ohroženo

? Jak akutní ohrožení je, přičemž za nejzávažnější lze považovat ohrožení života a zdraví

Míra ohrožení určuje i další postup OSPOD, tj. v jakém pořadí budou následovat opatření v práci s rodinou. K určení míry ohrožení dítěte by mělo předběžně dojít už v úvodním hodnocení situace dítěte a rodiny, podle toho se plánuje prvotní intervence (např. umístění dítěte do nemocnice) a vyhodnocování.

? Jaké jsou příčiny ohrožení

? Jaké a jak rozsáhlé jsou možné dopady ohrožení dítěte

? Jak lze rizika eliminovat

? Jaké jsou ochranné faktory (vnitřní nebo vnější) dítěte nebo jeho okolí

Jak zjišťujeme?

- Revizí všech oblastí života dítěte, které byly hodnoceny.
- Vzájemným srovnáním vlivu jednoho zjištěného rizika na ostatní oblasti života dítěte.

Např. riziko zanedbání oční vady může působit další rizika, pokud jde o učení, komunikaci, socializaci dítěte apod.

- Identifikací všech dostupných zdrojů ochrany pro dítě, vnitřních i vnějších, případně identifikací možných ochranných faktorů.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Dítě je ohroženo hlubokým rodičovským sporem, který má dopady do zdraví dítěte (nespavost, nechutenství, psychosomatické projevy), učení se (nesoustředěnost, zhoršení školního prospěchu), chování (agresivní projevy vůči spolužákům a kamarádům, pohrdavý postoj k autoritám).“

X

„Rizikem je konflikt rodičů.“

Popsáno konkrétně riziko a jeho dopady.

Není popsáno, v čem spočívá ohrožení dítěte ani jaké má dopady.

„Silným ochranným prvkem je jednak soudržnost rodiny, jednak osobnost samotného Michala.“

X

„Členové rodiny se navzájem chrání před OSPOD.“

Ochranné prvky jsou přímo popsány.

Ochranný faktor soudržnosti rodiny je bez odůvodnění vykládán v podstatě jako riziko.

5. Vymezení potřeb dítěte

Konkrétní popis toho, jak jsou nebo nejsou naplněny potřeby dítěte a co dítě potřebuje pro svůj příznivý vývoj. Potřeby mohou být odvozeny jednak z rizik (např. potřeba specializované lékařské péče), jednak mohou plynout z oblastí, kde se nevyskytuje přímo riziko, ale potřeby nejsou plně uspokojovány (např. dítě navštěvuje speciální školu, sice v pořádku, ale rozumově by zvládlo i školu základní). Vymezení potřeb dítěte je podstatou tvorby IPOD, klademe proto důraz na jejich konkrétní a popisnou definici.

Co zjišťujeme?

? Co dítě potřebuje v dané oblasti

? Jak závažná daná potřeba je

Což nám také pomůže při následné prioritizaci cílů v IPOD.

Jak zjišťujeme?

- Revizí všech hodnocených oblastí života dítěte.
- Odvozením z rizik a ochranných faktorů.
- Na základě přání dítěte nebo přání rodičů.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Michaela potřebuje vyrůstat v klidném prostředí bez rodičovských hádek. Potřebuje mít pocit bezpečí a jistotu toho, že se rodinná situace dramaticky nezmění. Potřebuje vědět, jaký je vztah rodičů k ní. Potřebuje vědět, že ona sama není situací vinna a nemusí se proto obviňovat. Potřebuje odbornou pomoc při řešení poruchy příjmu potravy.“

X

„Nezletilá má potřebu pokojného dětství. Má potřebu umístění v psychiatrické léčebně kvůli bulimii.“

Potřeby jsou popsány konkrétně, jednotlivě, v návaznosti na zjištěná rizika.

Obecný popis, neodpovídá realitě – Michaela poměrně jistě potřebu umístění do léčebny nemá, i když odbornou péči potřebuje.

6. Zjištění přání dítěte a rodičů

Zjištění přání dítěte a rodičů je jednak doplňujícím hlediskem celkového vyhodnocení situace dítěte a rodiny, jednak praktickým uplatněním práva dítěte a rodičů na vyjádření vlastního postoje a názoru na situaci rodiny a na to, jak by se měla změnit. Přání dítěte i rodičů mohou být někdy shodná, někdy si mohou navzájem odporovat, někdy mohou být zcela nereálná a v rozporu s názorem OSPOD a všech dalších odborníků. Nicméně, je důležité je do hodnocení uvést a zohlednit je i v rámci sestavení IPOD.

Např. opatření k dočasnému umístění mimo rodinu přesto, že si dítě přeje zůstat s rodiči.

Co zjišťujeme?

? Co si přeje dítě – zaznamenáme autentické vyjádření

? Co si přejí oba rodiče

Je vhodné zaznamenat přání rodičů zvlášť.

Jak zjišťujeme?

- Přímým dotazem na dítě.

Dotaz na přání může být položen jednoduše „A co by sis nejvíc přál/a?“ nebo podle věku dítěte může být více specifikován, např.: „Pokud bys mohla změnit nepříznivou situaci vaší rodiny, jak by to vypadalo?“.

- Přímým dotazem na rodiče.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Klára sděluje, že by chtěla nejradsí bydlet u obou rodičů, ale ví, že to nejde.“

X

„Nezletilá nemá preferenci pečujícího rodiče.“

Autentický záznam názoru dítěte.

Není zřejmé, jak dítě svůj názor vyjádřilo a co tím myslelo.

„Paní Malá by si přála, aby se situace už uklidnila. Pan Malý s námi odmítl hovořit s odůvodněním, že chce mít již klid.“

X

„Matka si přeje klid, otec nespolupracuje.“

Přepis vyjádření obou rodičů.

Není zřejmý kontext vyjádření matky a důvody nespolupráce otce – ta může být často hodnocena sama o sobě negativně.

7. Analýza situace dítěte a rodiny, určení míry ohrožení dítěte

Celková situace dítěte a rodiny zjištěná z vyhodnocení jednotlivých oblastí je podrobena závěrečné analýze, kdy jsou shrnuty potřeby dítěte, potřeby podpory pečující rodiny a možnosti širšího prostředí rodiny. Situaci rodiny nehodnotíme jen shrnutím poznatků z jednotlivých hodnocených oblastí, ale také z hlediska celkové úrovně spolupráce s rodinou v rámci hodnocení, celkovou „náladou“ rodiny, motivací rodiny k řešení vlastní nepříznivé situace apod. Dále je přihlédnuto k ochranným a rizikovým faktorům, silným a slabým stránkám rodiny i k přáním zúčastněných. V důsledku předchozího získáme přehled o oblastech, ve kterých je dítě ohroženo, a přistoupíme k hodnocení závažnosti jednotlivých oblastí ohrožení dítěte tak, abychom si udělali představu o dílčích cílech a jejich důležitosti. To nám následně pomůže při tvorbě IPOD, kdy budou cíle vhodně řazeny dle skutečných potřeb a míry ohrožení dítěte.

Výstupem analýzy situace dítěte a rodiny je tedy připravený „podklad“ pro sestavení IPOD, tj. souhrn všech ohrožení, potřeb, případně rizik a ochranných faktorů ovlivňujících situaci dítěte a rodiny.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaká ohrožení dítěte byla identifikována, jaká je jejich míra, závažnost, naléhavost
- ❓ Jak hodnotíme celkovou situaci rodiny

Jak zjišťujeme?

- Analýzou výstupů všech hodnocených oblastí života dítěte a rodiny, potřeb dítěte, rizik, ochranných faktorů a ohrožení.
- Analýzou dosavadní spolupráce s rodinou, všech poznatků o rodině, celkového profesionálního „dojmu“ z rodiny.
- Vyhodnocením situace rodiny v kontextu aktuální společenské situace.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Analýzou celkové situace dítěte a rodiny byly zjištěny následující formy ohrožení dítěte (dle závažnosti): ...

X

„Ohrožením dítěte je nepříznivá rodinná situace.“

Odkaz na analýzu, zřejmá provázanost hodnocení a následně IPOD.

Opačný postup, nekonkrétní závěr se slabou výpovědní hodnotou pro plánování cílů a opatření.

8. (Sestavení a realizace IPOD)

Sestavení a realizace individuálního plánu ochrany dítěte je předmětem další kapitoly. Zde je uvedena pouze z hlediska logické návaznosti do struktury vyhodnocování.

9. Aktualizace vyhodnocení

Vyhodnocení by mělo být aktualizováno pravidelně, a to zejména s ohledem na měnící se situaci rodiny a dítěte. Aktualizace se může týkat celkové situace dítěte nebo jenom některé z oblastí života dítěte. Například umístění dítěte do ústavní výchovy přinese změny téměř do všech hodnocených kategorií, kdežto změna školy může mít dopad např. jenom na oblast učení se, případně na oblast identity dítěte.

Forma aktualizace hodnocení není nijak blíže upravena, možností je:

- revize všech oblastí podrobného vyhodnocení a přezkum toho, zda v konfrontaci se změnami v situaci dítěte a rodiny došlo ke změnám v jedné nebo více oblastí, následné provedení změny ve formuláři hodnocení a založení nové verze hodnocení,

Například otec rodiny přijde o zaměstnání, tato informace je konfrontována s údaji v každé z oblastí hodnocení a je zjištěno, že má zásadní dopad pouze do oblasti finančního zajištění rodiny, což je rodina ovšem zatím schopna kompenzovat z úspor.

případná revize rizik a ochranných faktorů a IPOD

- revize pomocí vlastního formuláře pro záznam změn, např. je možné jednoduchým přehledným způsobem označit, v jaké z oblastí došlo ke změně, stručně popsat, o jakou změnu se jedná a jestli došlo ke změnám i v dalších oblastech, resp. zda jsou vymezena jiná nebo nová rizika a/nebo ochranné faktory a IPOD

Ve srovnání s dosavadním postupem pomocí spisové dokumentace docházelo v podstatě ke stejným úkonům – se změnou situace v rodině byly revidovány doposud známé informace, pouze šlo o náročnější práci, neboť dohledávání informací ve spise je složitější než v přehledu vyhodnocení.

K aktualizaci vyhodnocení by mělo dojít vždy, když dojde ke změně v IPOD – oba nástroje strukturované práce s rodinou jsou určeny pro kontinuální práci, nejsou statické. Z tohoto důvodu je nutné termínovat jednotlivé úkoly/cíle, a také si stanovit termín pro přehodnocení jako nejzazší dobu návratu k dítěti a rodině.

Shrnutí praktického postupu vyhodnocování situace dítěte a rodiny

Strukturované vyhodnocování situace dítěte a rodiny je jednou z metod práce s dítětem a rodinou. Jeho předností je vysoká míra přehlednosti informací o rodině, objektivizace situace rodiny a dostatečné odůvodnění zvolených kroků SPOD. Vyhodnocení a IPOD by měly být vodítky k řešení celého případu, spolu s odkazy na přílohy, které by tvořily obsah spisové dokumentace.

ÚVODNÍ VYHODNOCENÍ

Podle ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) zákona o SPOD je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6 tohoto zákona. Z uvedeného vyplývá jednoznačná povinnost vyhodnocovat a je třeba zdůraznit, že tato povinnost by měla být prokazatelná.

Úvodní vyhodnocení je zaznamenáno stejně jako vyhodnocení ve složitých případech. Doporučujeme využití stejné formy záznamu, formuláře, který daný OSPOD používá. Úvodní vyhodnocení nelze chápat jako myšlenkový pochod se zaznamenaným strohým výsledkem, že se nejedná o dítě zařazené do § 6 zákona o SPOD. Ze spisového materiálu musí být zcela jasné, že se pracovník zabýval situací dítěte ve všech oblastech stanovených Vyhláškou. Tímto způsobem se sníží míra rizika, že nebude odhaleno ohrožení dítěte.

Jak vypadá úvodní vyhodnocení?

- je stručné

Stručné vyhodnocení neznamená nutně špatné vyhodnocení. Důležité je, aby byly uvedeny všechny důležité informace vztahující se k situaci dítěte a rodiny, k potřebám dítěte, k typu a míře jeho ohrožení. Uváděné skutečnosti jsou zaměřeny na sledování dopadu na dítě.

- obsahuje všechny zjištěné informace ke dni vyhodnocení se zvláštním důrazem na ty informace, které se zejména vztahují k typu ohrožení, pro který se dítě a rodina dostala do evidence OSPOD
- v oblastech, k nimž nemáme informace, toto pouze zkonstatujeme a v případě dalšího vyhodnocení doplníme
- obsahuje závěr vyhodnocení, zda se jedná či nejedná o dítě zařazené do evidence dle § 6 zákona o SPOD.

Jak lze zpracovat úvodní vyhodnocení?

- úvodní vyhodnocení je možné zpracovat na základě sociálního šetření, kde jsou získány všechny podstatné informace
- také je možné pracovat na úvodním vyhodnocení na pracovišti společně s dítětem a jeho rodiči, kdy do formuláře přímo zaznamenáváme vyjádření dítěte či rodičů, a to i ve formě přímé řeči

- dále je možné se spojit s odborníky, kteří již s rodinou pracují a znají ji, jako např. dětský lékař, paní učitelka ve školce, výchovný poradce ve škole apod.

Co zjišťujeme?

- ❓ Základní informace o dítěti a rodině, včetně kontaktů na lékaře, školy a další instituce
- ❓ Základní informace o potřebách dítěte – zdraví, vzdělání, emocionální vývoj a chování, vztahy v rodině a širší sociální kontakty dítěte, zájmy a talent dítěte apod.
- ❓ Základní informace o kapacitě rodičů pečovat o dítě – zajištění základní péče, bezpečnosti, poskytování citové vřelosti, schopnosti rodičů dávat dítěti vhodné podněty, uplatňování hranic apod.
- ❓ Základní informace o prostředí dítěte – rodinná historie, širší rodina, bydlení, zaměstnanost a příjmy rodiny atd.

Co hodnotíme?

- Existují v situaci dítěte a rodiny rizika?
- Ohrožují tato rizika dítě ve smyslu ustanovení § 6 zákona o SPOD, takže je nutné vypracovat IPOD k nápravě situace?

Shrnutí

OSPOD provádí u nahlášených případů při zavedení dítěte do evidence úvodní vyhodnocování situace dítěte a rodiny s tím, že se zaměřuje na skutečnost, zda se jedná, či nejedná o ohrožené dítě, přesněji o dítě uvedené v § 6 zákona o SPOD. Je-li závěrem tohoto úvodního vyhodnocení, že se skutečně jedná o dítě uvedené v § 6 zákona o SPOD, přistoupí OSPOD k podrobnému vyhodnocování situace dítěte a rodiny s cílem vytvoření IPOD. Ten by měl být vytvořen ve spolupráci s rodinou, minimálně pak s jejím vědomím. Je-li v rodině více dětí,

V maximální možné míře se snažíme o zapojení rodiny. Když se budou podílet na tvorbě IPOD, navrhnout jednotlivá opatření či konkrétní úkoly, které by posléze měli plnit, spíše se s plánem ztotožní a spíše budou spolupracovat při jeho plnění.

je nezbytné zpracovat pro každé z těchto dětí IPOD, neboť nelze předpokládat, že by tyto děti byly shodně ohroženy a měly totožné potřeby!

V praxi je ale poměrně častým důvodem pro zařazení dítěte do evidence také situace, kdy je OSPOD ustanoven opatrovníkem dítěte v řízení o úpravě poměrů, přičemž OSPOD nemá žádné informace o tom, že by se mohlo jednat o ohrožené dítě dle § 6 zákona o SPOD. V nezanedbatelném počtu řízení je pak schvalována dohoda rodičů o úpravě poměrů nebo v rámci řízení rodiče k dohodě po krátké době dospějí. V těchto případech OSPOD nemá oprávnění pro zjišťování informací o prospívání dítěte v rozsahu daném Vyhláškou, tj. zjišťování těchto informací by v tomto případě představovalo neoprávněný zásah do soukromí dítěte a jeho rodiny.

FORMULÁŘ ÚVODNÍHO VYHODNOCENÍ PRO INSPIRACI

Jméno a příjmení dítěte:

RČ/datum narození:

Číslo spisu: 2 OM

VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A RODINY

Tento formulář je používán pro vyhodnocení situace dítěte nově vedeného v evidenci OSPOD. Vyjde-li najevo, že se jedná o dítě, které spadá do § 6 zákona o SPOD, přistoupí se k podrobnému vyhodnocování a tvorbě IPOD.

Situace dítěte:

Pokud je v některé z oblastí zjištěno nenaplnění potřeb dítěte - pracovník své zjištění do vyhodnocení slovně rozvede.

1. **Zdraví:**

- Nedostatečná preventivní zdravotní péče
- Nedostatečná specializovaná zdravotní péče
- Nedodržování doporučení lékařů
- Zdravotní postižení dítěte
- Znamky syndromu CAN
- Jiné
- Uvedené skutečnosti týkající se zdraví nezletilého dítěte nebyly zjištěny

2. **Vzdělávání:**

- Časté omluvené absence
- Časté neomluvené absence
- Nedostatečná příprava do školy
- Zhoršené prospívání/chování ve škole
- Jiné
- Uvedené skutečnosti týkající se vzdělávání nezletilého dítěte nebyly zjištěny

3. Emoční vývoj a chování:

- Chybějící přijetí od rodičů/pečujících osob
- Chybějící laskavá péče ze strany rodičů/pečujících osob
- Emoční strádání – chybějící podpora dítěte/neadekvátní reakce na dítě
- Jiné
- Uvedené skutečnosti týkající se emočního vývoje a chování nezletilého dítěte nebyly zjištěny

4. Vztahy v rodině a další sociální kontakty:

- Problémy ve vztazích mezi rodiči
- Problémy ve vztahu dítě – rodiče
- Problémy ve vztazích se sourozenci
- Problémy ve vztazích v rámci širší rodiny/ chybějící podpora ze strany širší rodiny
- Problémy ve vztazích s vrstevníky
- Rizikové vrstevnické vztahy
- Prvky násilí v rodině
- Závislosti v rodině
- Jiné
- Uvedené skutečnosti týkající se vztahů v rodině nezletilého a jeho dalších sociálních kontaktů nezjištěny

Kapacita rodičů/pečujících osob zajistit péči o dítě:

5. Základní péče:

- Nedostatečná základní péče o dítě
- Podmínky v domácnosti ohrožující prospívání dítěte
- Jiné
- Uvedené skutečnosti týkající se zajištění základní péče o nezletilé dítě nezjištěny

6. Zajištění bezpečí a ochrany dítěte:

- Psychické trestání (slovní vyhrožování, nadávky, ponižování)
- Fyzické trestání
- Nezáměr o prospívání dítěte
- Sexuální zneužívání
- Nedostatečná ochrana dítěte před zneužitím
- Nedostatečný dohled nad dítětem
- Jiné
- Uvedené skutečnosti týkající se zajištění bezpečí o ochrany nezletilého dítěte nezjištěny

7. Schopnost dávat dítěti vhodné podněty a stimulovat jeho rozvoj:

- Problematická/chybějící komunikace s dítětem
- Nedostatečný zájem rodiče o školní docházku dítěte, přípravu do školy, školní výsledky
- Chybějící podpora volnočasových aktivit/bezpečného trávení volného času
- Jiné
- Uvedené skutečnosti týkající se zajištění péče, stimulaující rozvoj nezletilého dítěte nezjištěny

8. Stabilita:

- Chybí stabilní pečující osoba
- Časté stěhování
- Rodiče jsou dlouhodobě bez zaměstnání
- Nedostatek financí v rodině
- Problémy s hospodařením
- Uvedené skutečnosti týkající se zajištění stabilní péče o nezletilé dítě nezjištěny

Vypracoval/a:

Dne:

PODROBNÉ VYHODNOCENÍ

Kategorie hodnocení dané minimálním rámcem

Minimální hodnotící rámec je doporučující výčet oblastí, které je žádoucí zahrnout do strukturovaného hodnocení situace dítěte a rodiny. Výčet se zvláště týká „zastřešujících“ oblastí vyhodnocování daných Vyhláškou, jako je např. zjištění míry ohrožení dítěte, vymezení rizik, kterým je dítě vystaveno, určení potřeb dítěte atp.

Tento výčet je pouze jednou z možností, která se nabízí k využití, nicméně jde v tomto případě o výčet široký, pokrývající většinu hledisek života dítěte a rodiny. Je volbou každého OSPOD, jaký postup zvolí pro shromáždění potřebných podkladů pro vyhodnocení zastřešujících oblastí, tento postup by měl nicméně být alespoň částečně standardizovaný a jednotný.

Níže uvedený výčet volně vychází z jednoho z typů hodnotících dotazníků, ale je možné pro výčet hodnocených oblastí využít jakýkoli jiný rámec, jiný typ dotazníku atp., nejlépe nástroj, který se OSPOD v praxi osvědčuje. Náplň hodnocení zastřešujících oblastí by měla být standardizována tak, aby byla zachována stálá struktura hodnocení.

Zákonem daný je rámec hodnocených oblastí dle Vyhlášky a zákona o SPOD (viz výše), minimální hodnotící rámec je pouze doporučeným, nicméně téměř nezbytným doplňkem zákonem požadovaného hodnocení.

Při zjišťování doplňujících informací je možné využít pomocné otázky, pokud jsou k dispozici jako součást hodnotícího formuláře.

Jednotlivé oblasti hodnocení dle nezbytného minimálního rámce naleznete popsané níže.

1. Vývojové potřeby dítěte

Zdravotní stav dítěte

Zdravotní stav dítěte je posuzován nejen z hlediska fyziologického, ale jako celkový náhled na „pohodu“ dítěte. Kromě aktuálního zdravotního stavu sem patří prevence (očkování, ale také zdravé životní návyky), úroveň péče o zdraví a hygienu v rodině, schopnost rodičů zajistit speciální zdravotní potřeby dítěte, rozvoj odpovědnosti dítěte za vlastní zdraví, názor dítěte na vlastní zdravotní stav a kondici, nemocnost dítěte (absence ve škole omlouvané rodiči a lékařem), možná „přehnaná“ péče o zdraví dítěte (v extrémním případě týrání

typu Münchhausenův syndrom by proxy), nároky na sportovní výkony dítěte ohrožující jeho zdravý vývoj, neobratnost dítěte vedoucí k častým úrazům, vystavení dítěte toxickému prostředí atd.

Je evidentní, že zdravotní stav dítěte je posuzován nejen zprávou lékaře, ale i názorem samotného dítěte, jeho rodičů, učitelů, okolí, celkovou situací hygieny a prostředí v komunitě. Pro účely hodnocení je nutné vycházet z aktuálních informací o zdravotním stavu dítěte, ale je také třeba zvažovat budoucí vývoj zdraví dítěte – tj. jaké může mít současný přístup ke zdraví dítěte dopady na stav dítěte do budoucna.

Např. zanedbání péče o chrup, zdravotní rehabilitace apod.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaký je zdravotní stav dítěte, jak se dítě cítí
- ❓ Jaká je úroveň zdravotní péče o dítě (prevence, návyky, akutní nebo specializovaná péče)
- ❓ Jaký je vliv prostředí na zdravotní stav dítěte

Jak zjišťujeme?

- Rozhovor s rodiči, dítětem, lékařem, učitelem a dalšími.
- Revize spisové dokumentace případně dožádání cílené lékařské zprávy.

Shrnutí

Informace o zdravotním stavu dítěte nejsou nahlíženy pouze lékařskou zprávou o zdraví nebo nemocnosti dítěte, ale v širším kontextu toho, jaké jsou příčiny současného zdravotního stavu dítěte a jeho dopady na celkový život dítěte.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Bára má již doplněna všechna potřebná očkování, prodleva by dle sdělení lékařky neměla mít žádný vliv na vývoj dítěte.“

X

„Prevence byla doplněna.“

Je uvedeno, jak bylo riziko v oblasti zdravotního stavu odstraněno.

Není jasné, v čem přesně byl problém a kdo a jak ho napravil.

„Otec přislíbil, že přestane kouřit doma, ale bude chodit před dům.“

X

„Otec přislíbil, že se pokusí přestat kouřit.“

Konkrétní popis, vychází z individuálních potřeb dítěte.

Sice možná ideální, ale z hlediska dítěte prozatím ne nezbytné řešení.

Emoční vývoj a chování

Emoční vývoj a chování popisuje jednak současné projevy chování dítěte, jednak nejvýznamnější změny ve vývoji chování dítěte a faktory, které k těmto změnám vedly. Právě změny v chování jsou nejčastějším projevem ohrožení dítěte a v rámci strukturovaného hodnocení situace dítěte a rodiny je možné odhalit příčinu těchto změn, jejich možné následky, a zejména na ně v rámci IPOD reagovat příslušným opatřením.

Sledujeme, jakým způsobem je dítě schopno kontrolovat své emoce, zda si je uvědomuje, zda mu emoční projevy působí nějaké obtíže, je z vlastních emocí zmatené, má neovladatelné záchvaty, jak na něj reaguje okolí, zda se dítě má kam obrátit o pomoc, když si s emocemi neví rady. Například na týrání nebo zneužívání mohou děti reagovat intenzivními rozporuplnými emocemi, s nimiž si nedokážou poradit.

Například střet pozitivních emocí spojených s osobou rodiče s negativními emocemi spojenými s prožitkem zneužití tímto rodičem.

Chování dítěte je aspektem často nahlíženým různě rodiči, samotným dítětem, ale např. i OSPOD, učiteli, sousedy, psychologem atp. Navíc je velmi obtížné stanovit nějakou „normu“, k níž by bylo možné chování konkrétního dítěte vztahovat, nebo „radit“ rodičům, případně přímo dítěti, jak by se mělo

správně chovat. Strukturované vyhodnocení umožní získat na chování dítěte maximálně objektivní náhled a pomocí přehledu zjištěných rizik a ochranných faktorů je možné dítěti i rodičům vysvětlit, v čem je chování dítěte ohrožující pro dítě samotné.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaké je chování a emoční projevy dítěte, jak je hodnoceno samotný dítětem a jeho okolím
- ❓ Je chování dítěte ohrožující pro dítě nebo jeho okolí
- ❓ Jaké faktory ovlivňují chování dítěte

Jak zjišťujeme?

- Konzultací s rodiči a dítětem.
- Konzultací s učiteli, vychovateli, lékaři, psychology, případně dalším odborníky zabývajícími se dítětem.

Shrnutí

Chování je typickým nástrojem, jehož prostřednictvím dítě projevuje své potřeby a přání. Je třeba jej vnímat jako důsledek, nikoli jako příčinu nepříznivé situace dítěte. Emoční vývoj dítěte je vnímán mimo jiné také jako reakce na podmínky, v nichž dítě vyrůstá, osobním vyjádřením toho, jak se cítí.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Lukáš se snaží být trpělivý, ale občas to už nevydrží a „prostě vybuchne“.

X

„Nezletilý trpí poruchou afektivity.“

Popis chování vlastní řečí dítěte.

„Nícneříkající“ diagnóza.

„Marek vyžaduje nepřetržitý dohled, jinak by se mohl sám poranit, něco rozbít nebo se ztratit. Matka se cítí péči o Marka vyčerpaná.“

X

„Nezletilý trpí těžkou formou ADHD, rodiče péči nezvládají.“

Konkrétní popis toho, jaké nároky vyplývají z péče o dítě.

Uvedení diagnózy bez širších souvislostí, negativní kritika rodičů.

Rodinné a sociální vztahy

Rodinné a sociální vztahy posuzujeme z hlediska jejich vlivu na dítě. Významné jsou zejména silné vztahy k blízkým pečujícím osobám, které mohou být jak zdrojem ochrany, tak zdrojem ohrožení dítěte. Na dítě mají nepřímý vliv i vztahy mezi dalšími členy rodiny, mezi rodiči navzájem, mezi rodiči prarodiči, apod. – udržování vzájemných vztahů, způsoby řešení konfliktů, míra tolerance, vyrovnávání se s odlišnostmi, prosazování vlastních zájmů a hledání kompromisů atp. Tyto vztahy působí zároveň na dítě i přímo, pokud jsou dospělé osoby ve svých vztazích vyrovnané, je obvykle klidný i vztah k dítěti.

Důraz je kladen na rodinné vztahy dětí, které se ocitají mimo péči vlastních rodičů. Kvalitní vyhodnocení vztahů s rodiči pomůže určit, jakým způsobem by měl být upraven kontakt s rodiči při umístění dítěte do pěstounské, případně ústavní péče.

Vytváření a udržení vztahů s vrstevníky je předpokladem úspěšné socializace dítěte. Navazování sociálních vztahů může být ohroženo například izolací rodiny, nevhodným chováním dítěte vyplývajícím z rodinných dispozic, nízkým sebevědomím dítěte. Navazování vztahů je obtížné, pokud jsou v rodině vztahy navazovány patologicky, pokud dítě nevyrostá v přirozeném rodinném prostředí apod.

Např. tzv. rodinné skupiny v ústavech napodobují přirozené rodinné vztahy jen symbolicky, ať už jde o počet členů nebo stabilitu pečujících osob.

Velký význam má zjištění vlastního pohledu dítěte na úspěšnost při navazování vztahů a je třeba zohlednit také riziko navazování vztahů s nevhodnými skupinami vrstevníků nebo starších dětí, kde může být dítě ohroženo sociálněpatologickými jevy.

Co zjišťujeme?

- ? Jaké je chování a emoční projevy dítěte, jak je hodnoceno samotným dítětem a jeho okolím
- ? Je chování dítěte ohrožující pro dítě nebo jeho okolí
- ? Jaké faktory ovlivňují chování dítěte

Jak zjišťujeme?

- Konzultací s rodiči a dítětem.
- Konzultací s učiteli, vychovateli, lékaři, psychology, případně dalším odborníky zabývajícími se dítětem.

Shrnutí

Popis rodinných a sociálních vztahů není omezen pouze na výčet členů rodiny, ale analyzuje vzájemné vztahy členů rodiny i osob dítěti či rodině blízkých jako možný zdroj podpory, nebo naopak ohrožení dítěte, jako prostředí, kde dítě nachází své identifikační zdroje.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Petr má úzký vztah ke své babičce, která ho pravidelně navštěvuje v dětském domově. Babička by si Petra ráda vzala k sobě, ale má strach z jeho otce.“

X

„Vztahy nezletilého k rodičům jsou negativní.“

„Marie se nyní vídá s jednou „partou ze sídliště“, sama přiznává, že tam kouří i mladší děti a že se některých trochu bojí, ale s dětmi ze třídy je prý „nuda“.“

X

„Nezletilá navazuje patologické vrstevnické vztahy.“

Na základě vlastního vyjádření dítěte je určen silný vztah ke členovi rodiny, popsány jsou i překážky bránící převzetí dítěte do péče.

Obecné konstatování, pozitivní vztah k jiné než rodičovské osobě automaticky neznamená negativní vztah k rodičům.

Popis vztahů s vrstevníky z reálného pohledu dítěte.

Nepřesná interpretace skutečnosti.

Identita

Identita dítěte je významnou oblastí jeho života, zejména v případě, že je dítě ohroženo. Zároveň je právě ona často opomíjená, hodnoceny jsou „viditelnější“ potřeby dítěte, ty, které lze lépe pojmenovat nebo uchopit. Zdravý vývoj identity dítěte je ale klíčový pro překonání případných negativních vlivů okolí, přerušování vazeb dítěte s rodiči a dalšími pečujícími osobami, pro vyrovnání se s nejistotou, které je dítě dlouhodobě vystaveno.

Vyhodnocení skutečností týkajících se identity dítěte přitom patří v praxi k těm nejobtížnějším, OSPOD mnohdy neví, jakým způsobem identitu dítěte hodnotit, jak se na ni ptát, co zjišťovat. Posouzení identity dítěte je posouzením toho, jak dítě samo sebe vnímá, jak se má rádo, co si o sobě myslí, kam se řadí v rodině a ve společnosti, jak si představuje svou budoucnost. Porovnáme to, co si o sobě myslí nebo tvrdí dítě, s tím, jak ho vnímají další členové rodiny, kamarádi a jeho širší okolí. Případné rozpory mohou být přirozené (vnímání sebe sama se často liší od toho, jak nás vnímá okolí, ale je třeba zhodnotit, zda se sebepojetí dítěte realitě příliš nevzdaluje, což by mohlo dítěti působit obtíže v další socializaci.

Je možné se zabývat identitou dítěte bez ohledu na věk – i v případě nejmenších dětí lze pozorovat, např. jak dítě reaguje na své jméno, jak se pojmenovává, pozná se na fotografii nebo v zrcadle, je si „vědomo samo sebe“.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jak dítě vnímá samo sebe, jaký má k sobě vztah, kam se řadí
- ❓ Jak dítě vnímá okolí, zda existuje rozpor v sebepojetí dítěte a v jeho hodnocení okolím

Jak zjišťujeme?

- Pohovorem s dítětem, pohovorem s rodiči.

Klademe nepřímé, pomocné otázky!

- Revizí zpráv psychologů, školy, dalších odborníků.

Shrnutí

Přestože popis „cizí“ identity je obtížným úkolem, patří informace o sebepojetí dítěte k těm nejzásadnějším ve vyhodnocování – dítě tím, jak samo sebe vnímá, odráží částečně to, jak je vnímáno a přijímáno svým okolím, a naopak. Sebeпоjetí dítěte nám také může poodhalit to, jaká je situace v rodině, jaké jsou rodičovské dovednosti rodičů. „Zdravá“ identita dítěte je významným ochranným faktorem v případě ohrožení dítěte.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Jana se má celkem ráda, myslí si o sobě, že je chytrá a vtipná, není si jistá, jestli je dost hezká.“

Přímý přepis toho, co si o sobě Jana myslí.

X

„Nezletilá má o sobě relativně vysoké mínění.“

Interpretace sdělení nezletilé, nemusí odpovídat realitě, cizí slova.

„Matka si myslí, že Petra má přehnané sebevědomí, dává to najevo nevybíravým způsobem, je namyšlená a drzá.“

Přímé vyjádření názoru matky.

X

„Matka neví, jakou má Petra identitu, myslí si, že dobrou.“

Nevhodně položená otázka.

Sociální prezentace

Sociální prezentace dítěte vyjadřuje projevy jeho identity, chování a osobnosti navenek. Sociální prezentace odpovídá realitě, pokud má dítě zdravé sebepojetí a má možnost se o vlastní identitě ujišťovat právě v rámci sociální prezentace. Předpokladem je odpovídající zpětná vazba, kterou dítě dostává od svého okolí. Dítě, které vyrůstá v nepříznivých podmínkách rodiny s narušenými vzájemnými vztahy nebo v nepřírozeném prostředí náhradní péče často prostřednictvím své prezentace navenek saturuje svá vnitřní traumata, sociální prezentace tedy realitě neodpovídá.

K projevům dítěte navenek, např. sebevědomým vystupováním, plachostí, nervozitou, agresivitou, lhaním nebo zkreslováním reality apod., mohou tedy vést skryté důvody, kdy je cílem strukturovaného hodnocení tyto důvody identifikovat a napomoci dítěti prezentovat se v souladu s vnitřním vnímáním sebe sama.

Je důležité posoudit, jak je prezentace dítěte vnímána navenek, okolím, a jak samotným dítětem, zda je dítě schopno objektivního náhledu na své vystupování.

Co zjišťujeme?

- 🔍 Jak dítě vystupuje vůči okolí, jak se prezentuje navenek
- 🔍 Je sociální prezentace dítěte v souladu s jeho identitou, vnitřní charakteristikou, osobností

Jak zjišťujeme?

- Rozhovorem s dítětem, např. rozborem jeho chování a vystupování v určité situaci.
- Rozhovorem s rodiči, učiteli, kamarády, okolím dítěte.
- Analýzou zpráv ze školy, zpráv odborníků.

Shrnutí

Sociální prezentace dítěte vypovídá jednak o tom, jak dítě samo sebe vnímá (jaké podle sebe „je“), jednak o tom, jaké by chtělo být. Je-li toto přání/směrování vhodné, může nám posloužit jako vodítko při vytváření IPOD. Projevy sociální prezentace dítěte mohou vypovídat o prostředí, v němž vyrůstá, o jeho obavách, nejistotách.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Aneta je ráda středem pozornosti, je ráda, když jí lidé naslouchají, i když připouští, že někdy kvůli tomu i trochu lže.“

X

„Nezletilá se prezentuje lživě.“

Přímé vyjádření dítěte k vlastní sebeprezentaci navenek.

Nepravdivé, nepodložené a neodůvodněné tvrzení.

„Lída neustále poutá pozornost okolí, někdy až nevybíravým, silovým způsobem.“

X

„Nezletilá se prezentuje patologicky.“

Konkrétní popis chování dívky navenek.

Opět se jedná o unáhle- nou interpretaci chování dívky – toto konstatování samo o sobě nepodá ob- raz o potřebách nezleti- lé.

Samostatnost a sebeobsluha

Vyhodnocení života dítěte z hlediska jeho schopnosti samostatně fungovat, vyřídit běžné záležitosti odpovídající věku atp. je vyhodnocením jeho zdravé socializace, zdravého odpoutání se od pečujících osob, postupné přípravy na budoucí samostatný život.

Samostatnost a sebeobsluha jsou posuzovány s ohledem na věk a vyspělost dítěte, přičemž věkové omezení pro posouzení není dáno – už u velmi malých dětí můžeme sledovat, jak reagují na odchod pečující osoby, jestli se snaží si samy podat hračku apod. U starších dětí se zaměřujeme nato, jestli na ně rodiče delegují část odpovědnosti za sebe samé a odpovědnosti na běžný

Např. samostatné cesty do školy, částečně samostatná příprava do školy, rozhodování o záležitostech, které se dítěte týkají, vyjadřování názoru na důležité okolnosti atd.

život rodiny.

Např. podíl na domácích pracích, odpovědnost za vlastní věci, za šetření energiemi apod.

Tato situace je vždy ztížena u dětí, které nevyrostají v přirozeném rodinném prostředí – podmínky ústavní péče samostatnost dětí nastavují více či méně uměle, obzvlášť příprava na skutečné osamostatnění je v našich podmínkách kriticky zanedbávána!

Samostatnost dítěte může být ze strany rodičů podporována buď nedostatečně, dítě je příliš omezováno, není mu umožněno zkoušet cokoli „po svém“ v bezpečném prostředí. Důvodem může být strach nebo úzkost rodičů. Druhým extrémem je přílišná benevolence rodičů hraničící s ohrožením dítěte, vystavením dítěte nebezpečí, nebo naopak přílišné přenášení odpovědnosti na dítě. S oběma nevhodnými přístupy lze pracovat v rámci posilování

Např. v péči o mladší sourozence, péči o domácnost, vaření apod.

rodičovských kompetencí, ale je třeba rodičům takovou potřebu dostatečně vysvětlit a rodiče ke spolupráci motivovat.

Co zjišťujeme?

- ❓ V jakém rozsahu se dítě může starat samo o sebe, jaká je jeho odpovědnost, pokud jde o chod domácnosti
- ❓ Jak je ze strany rodičů zároveň zajišťováno bezpečí dítěte v rámci jeho osamostatňování

Jak zjišťujeme?

- Rozhovorem s dítětem o tom, co běžně přes den dělá, kam chodí samo, co má přiděleno za úkoly, kdo ho jak kontroluje.
- Porovnání sdělení dítěte s konzultací s rodiči, jakým způsobem vedou dítě k samostatnosti a jak při tom zajišťují jeho bezpečí.
- Doplňující zprávy školy nebo dalších odborníků.

Např. jak se samostatnost dítěte ne/projevuje ve škole, ve společnosti vrstevníků apod.

Shrnutí

Míra, v níž je dítě samostatné, vypovídá nejen o výchovných kompetencích rodičů, ale také o možných vnitřních zdrojích podpory a ochrany dítěte, tedy o předpokladech dítěte překonat vlastní nepříznivou situaci a aktivně se zapojit do jejího řešení.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Milada chodí každý den sama ze školy, má svůj klíč, potom čeká doma, než přijde mamka, dělá si úkoly a může si ohřát v mikrovlnce jídlo, jinak ale na elektriku sahat nesmí.“

X

„Nezletilá je samostatná přiměřeně svému věku, např. je po návratu ze školy bez dozoru.“

Milada přímo popisuje, co dělá sama, ze sdělení vyplývá nastavení pravidel bezpečnosti.

Informace není vypovídající o rozsahu samostatnosti nezletilé a míře zajištění jejího bezpečí.

„Když je matka na noční směně, je Jarda doma sám, někdy se bojí a v takovém případě může volat matce, stává se ale, že matka zrovna telefon nemůže vzít.“

X

„Péče o nezletilého a jeho bezpečí je zajištěno nedostatečně.“

Přesný popis toho, jak je, resp. není péče o Jardu zajištěna.

Zhodnocení kvality péče bez znalosti příčin a důsledků současného nastavení.

2. Rodičovská kapacita

Základní péče rodičů

Rolí rodičů je zajistit dítěti ekonomickou podporu (např. výživu, bydlení), vztahovou podporu (citovou vřelost apod.) a výchovu (podněty, hranice, normy). Základní péče je do jisté míry závislá na příjmech rodiny, nízký socioekonomický status se u dítěte podílí na rizicích v tělesném, duševním vývoji i v celkovém zařazení do společnosti. Zajištění základní péče je v každé rodině jiné, pracovník musí hodnotit především „dostatečnost“ péče pro konkrétní dítě. Hodnotí se tedy péče z hlediska zajištění výživy dítěti, ošacení, hygieny, ale i z hlediska zajištění podmínek pro vzdělání, poskytování lékařské péče a vyřizování osobních záležitostí dítěte.

Co zjišťujeme?

- ❓ Zda je základní péče rodičů dostatečná
- ❓ Zajišťují rodiče dítěti dostatečnou výživu, dostatek tepla, oblečení, dbají na hygienu dítěte, domácnost je uklizená pro pobyt dítěte apod.

- ? Využívají rodiče v zájmu dítěte služeb všech dostupných organizací – vzdělávacích, zdravotních, sociálních
- ? Vyřizují rodiče pro dítě všechny osobní záležitosti

Jak zjišťujeme?

- Sociálním šetření v rodině, kdy posuzujeme úroveň zajištění péče rodičů.
- Informace od lékaře, školského zařízení, sociálních služeb, pronajímatele bytů, sousedů apod.
- Rozhovor s dítětem zaměřený na běžný den dítěte a péči rodičů.
- Vyjádření rodičů k zajišťování péče o dítě.

Shrnutí

Tato část vyhodnocení může být hodně rozsáhlá, neboť informace se týkají téměř všech oblastí života dítěte. Pracovník hodnotí zajištění výživy, zdraví, bydlení, úklidu a hygieny, vyřizování jiných osobních záležitostí, např. nakupování, doprovod na úřady apod. V rodinách s mnoha problémy je vhodné soustředit se na všechny atributy základní péče, aby bylo možné zhodnotit, zda je péče zajišťována pro konkrétní dítě a v podmínkách dané rodiny dostatečně

Znamená to, že je třeba zhodnotit péči v širších souvislostech – brát ohled na snížené kompetence rodičů vyplývající z jejich původní rodiny, zohlednit míru spolupráce rodičů s pomáhajícími organizacemi, zda jsou rodiče ochotni naslouchat radám – posoudit péči rodičů i z hlediska možných zdrojů ke změně.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„V kojeneckém věku Adéla neprospívala v důsledku špatně připravované umělé stravy – nastala hospitalizace. Matka se naučila připravovat stravu, nyní přípravu pestré stravy matka ovládá.“

X

„Základní péči v oblasti stravy matka zvládá.“

Popis aktuálního stavu bez uvedení informací vztahujících se k minulosti, přestože mohly být důvodem k evidenci dítěte a rodiny na OSPOD.

„V kojeneckém věku byla zjištěna špatná výživa, těžké opruzeniny, chybné držení dítěte v náručí, matka nedodržovala lékařské kontroly. Aktuálně Adéla prospívá, zajištění péče o zdraví je bez připomínek lékařky...“

Konkrétní příklady péče o dítě a aktuální stav.

X

„V minulosti matka nezvládala péči o nezletilou, informace o zanedbávání zdravotní péče, pediatr k péči o zdraví nezletilý podal negativní zprávu.“

Zůstává na nás, abychom si představili, co je myšleno pod slovním spojením „negativní zpráva“.

„Po narození Adély časté změny bydlení – ZDVOP, Azylový dům pro matky s dětmi, pronájem v bytě kamaráda, pronájem v bytě s další ženou. Aktuálně bydlí Adélka s matkou ve startovacím bytě města, což jsou dosud nejlepší bytové podmínky rodiny z hlediska stability bydlení.“

X

„V minulosti nevyhovující, nestálé bydlení, současná situace v bydlení stabilní.“

Nedostatečná informace, nevysvětleno, co je myšleno „stabilním bydlením“.

„Základní péče o Kláru je zajištěna bez výhrad, rodiče jsou i s omezenými finančními prostředky schopni udržet byt čistý a funkčně vybavený, Klára má dostatek hraček a oblečení, rodina se stravuje částečně vlastním vařením, částečně využívá stravovacího programu charity.“

Konkrétní popis toho, jak je zajištěna péče o dítě.

X

„Základní péče zajištěna s podporou.“

Velmi obecné konstatování, nepoznáme, zda je či není dítě ohroženo.

„Matka není přes opakovaná upozornění, doporučení a písemné „návod“ nadále schopna zajistit Martině stravování odpovídající jejím dietním potřebám.“

Popis toho, v čem základní péče selhává, včetně opatření, která již byla přijata k nápravě.

X

„Péče o nezletilou je zajištěna nedostatečně, způsob výživy nezletilý je zdraví ohrožující.“

Obecná interpretace, ne-nabízí východisko.

Zajištění bezpečí a ochrany

Zajištění bezpečí a ochrany pro dítě je nejdůležitější z rodičovských kompetencí, je to základní povinnost vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Jestliže není dítě ochráněno před nebezpečím přímo v rodinném prostředí, jen velmi složitě se tato skutečnost odhaluje. Výskyt nebezpečí ohrožující dítě v rodině je však zároveň nejvýznamnějším důvodem, proč OSPOD v civilizovaných zemích působí.

Protože nebezpečí pro dítě v domácnostech je tak těžko prokazatelné, musí být pro pracovníka stěžejní zjišťovat názory dítěte, dát dítěti prostor pro vyjádření jeho obav, strachů, úzkostí.

Co zjišťujeme?

- ☒ Dokážou rodiče zajistit bezpečí v domácnosti
- ☒ Vyskytuje se v rodině psychické trestání, jako je například slovní vyhrožování, ponižování apod.
- ☒ Vyskytuje se v rodině fyzické trestání, v jaké intenzitě, s jakými důsledky pro dítě
- ☒ Vyskytuje se v rodině sexuální zneužívání, která osoba dítě zneužívá – rodič, příbuzný, třetí osoba
- ☒ Jak rodiče ochraňují dítě před zneužitím, dokážou rodiče zabránit opakování ohrožující situace

Jak zjišťujeme?

- Rozhovor s dítětem. Dítě dokáže vyjádřit svůj názor v jakémkoli věku i v jakémkoli mentálním zdraví, pokud použijeme přiměřené komunikační nástroje.
- Vyjádření osob vyskytujících se v okolí dítěte, pedagog, který s dítětem komunikuje denně, sousedé, rodinní příslušníci.
- Dětský lékař, který může posoudit tělesný stav dítěte.
- Psycholog, který může posoudit, zda existuje trauma v prožívání dítěte.
- Sociální šetření, kterým posoudíme zajištění bezpečí v domácnosti.

Shrnutí

Závažné formy týrání, zanedbávání a zneužívání dítěte jsou důvodem pro pobyt dítěte mimo vlastní rodinu. Úkolem sociálního pracovníka je především zajistit, aby dítě vyrůstalo v bezpečném prostředí. Uvedené formy ohrožení dítěte jsou však velmi často skryté jak pro okolí, které by mohlo upozornit na nebezpečí, tak pro sociálního pracovníka. Jediným způsobem, jak odhalit přinejmenším rizika, je komunikace sociálního pracovníka se samotným dítětem, a to opakovaně, důkladně a připraveně. Jako pomůcka slouží mnoho nástrojů, speciálních technik, které si lze osvojit.

Např. ekomapa, mapa vztahů apod.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Matka na Alenku křičí, nepřiměřeně ji plácá. V roce 2012 zjištěno požívání alkoholu matkou, kdy byla i s dcerou v hospodě po půlnoci. Po domluvě matce ze strany dětské doktorky v lednu 2013 se toto neopakovalo.“

X

„Nadávký, fyzické trestání, alkohol ze strany matky.“

„Tereza uvádí, že doma se cítí dobře, pokud donese špatnou známku či poznámku, rodiče jí domlouvají, někdy přijde domů pozdě a nedá vědět, to jí zakážou i počítač.“

X

„Nezletilá není ohrožena psychickým či fyzickým trestáním ani sexuálními zneužíváním.“

Záznam konkrétních interakcí mezi matkou a dítětem, popis rizikových stránek péče o dítě s uvedením informace, že matka je schopná zlepšit své rodičovské kompetence.

Informace přímo od dítěte vypovídající o nastaveném systému trestů v rodině.

Informace přímo od dítěte vypovídající o nastaveném systému trestů v rodině.

To je sice pravda, ale o rodinném systému se z tohoto konstatování bohužel nic nedozvíme.

„Markéta přichází domů ze školy sama, má klíče, po příchodu volá matce, že v pořádku dorazila. Dle sdělení matky je Markéta poučena o pravidlech bezpečí, Markéta říká, že ví, že se nesmí bavit s cizími lidmi.“

X

„Nezletilá chodí ze školy sama, následně je sama doma. Nezletilá je obeznámena se základními zásadami bezpečí.“

„Pavel sděluje, že když se něco stane, volá vždycky mamce, i když ví, že se bude možná zlobit.“

X

„Nezletilý ví, jak řešit krizovou situaci.“

Podrobný popis toho, jak je zajištěno každodenní bezpečí dítěte.

Obecné posouzení, není jasné, jak je nebo není bezpečí skutečně zajištěno.

Je konkrétně popsáno, jak je řešena krizová situace, i s vědomím možných překážek.

Je popsáno obecně, o bezpečí dítěte nic nevíme.

Citová vřelost

Emocionální podporu jako jednu z hlavních funkcí rodiny hodnotíme prioritně. Rodič mnohdy nemusí dítěti poskytovat podněty, poskytovat mu možnosti pro kvalitní trávení volného času, ale musí dávat dítěti bezpodmínečně najevo, že jej má rád, musí umět reagovat na dětskou potřebu blízkosti, něhy, podpory. Ne každý rodič je tohoto schopen s ohledem na své vlastní dětství, životní traumata. Ale i toto je řešitelné, pokud bude poskytnuta odborná podpora, pomoc.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaký je vztah dítěte a rodiče
- ❓ Jakým způsobem je dítě rodičem oceňováno
- ❓ Podporují rodiče dítě emocionálně
- ❓ Jsou rodiče schopni vcítit se do prožívání dítěte
- ❓ Mají rodiče na dítě adekvátní reakce

Jak zjišťujeme?

- Sociální šetření, při němž zjišťujeme vztah mezi rodičem a dítětem.

Např. pozorováním interakce rodič – dítě, zda rodič reaguje na dítě způsobem, který je přiměřený. Zaměřujeme se i na případný rozpor mezi tvrzením rodiče a pozorovanou skutečností.

- Vlastní názor dítěte na emocionální podporu ze strany rodiče, na přiměřenost reakcí rodiče na dítě.
- Vyjádření rodičů o dítěti, jak rodiče hovoří o svém dítěti, jaké emoce při tom projevují, zda jsou schopni své dítě a jeho potřeby dostatečně pochopit.
- Informace z dalších zdrojů.

Např. od pracovníka sociálně-aktivizační služby či jiných osob zdržujících se v blízkosti rodiny dítěte.

Shrnutí

Posouzení, jakým způsobem rodiče poskytují citovou vřelost dítěti, je jedním z nejzásadnějších hledisek v procesu vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny. Této oblasti je třeba věnovat náležitou pozornost, všimnout si drobností v interakci rodič – dítě, hledat pozitiva, na nichž je možné stavět při další práci s rodinou, ale nezanedbat negativní projevy ve vztazích, které by mohly ovlivnit dítě na celý život a ohrozit jej takovým způsobem, který je nezvratný.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„V kojeneckém věku Michaely matka projevovala spíše chladnější přístup k dceři. V batolecím věku byl zaznamenán křik a trestání dcery plácáním včetně lehkovážného přístupu k zajištění bezpečí při hře. Velkým rizikem je, že matka dokázala pět svých dětí snadno opustit v útlém věku. Pracovnice SAS docházející do rodiny popisuje posun k citové vřelosti – matka se s Michaelou více mazlí, hraje si s ní, pohladí. Hovoří o tom, že nechce o dceru přijít.“

X

„Citová podpora ze strany bude nízká s ohledem na opuštění pěti předchozích dětí. Nutná častá kontrola.“

Uvedeno pouze riziko, o aktuálním vztahu matky k dceři nemáme informaci, a dochází tak ke zkreslení skutečnosti.

„Matka se s Davidem mazlí, často jej chová v náručí, mluví k němu. Citová vřelost je matkou poskytována, v této oblasti nebyly shledány žádná rizika.“

X

„Interakce mezi dítětem a rodičem dobrá, ve vztahu k dítěti nebyla zaznamenána žádná negativita.“

Měli bychom uvést konkrétní příklad/y projevů citové vřelosti rodiče ve vztahu k dítěti.

„Matka dítě téměř nechová v náručí, při šetření je Adam vždy v postýlce, starší děti Jana a Michal si hrají samy, nezaznamenáno pohlazení ani pochvala, na otázku jak Adama utěší, když pláče, uvádí „nevím“.“

X

„Matka je simplexní osobnost, nedokáže zabezpečit dětem dostatečnou citovou vřelost, nespolupracující.“

„Ema reaguje na otce nadšeně, běží k němu a objímá ho, otec je trochu zaskočen a překvapen, k Emě přistupuje spíše zdrženlivě.“

Přímý popis vzájemné reakce dítěte a rodiče.

X

„Ema se z otcovy přítomnosti těší, ale otec je vůči Emě netečný.“

Shrnutí toho, co bylo pozorováno, ale nedostatečný a nesprávný výklad.

„Na pláč Jiřího reaguje matka křikem, aby byl ticho.“

Konkrétní popis reakce (i když nevhodné).

X

„Matka nezletilého usměřňuje.“

Nepoznáme, jak a proč je usměřňován.

Stimulace a podněty

Poskytovat dítěti podněty znamená dávat mu šanci na kvalitní život. Dítě, které je podporováno rodiči po stránce svého rozvoje, kterému rodiče umožní trávit volný čas jinak než pasivně, má větší pravděpodobnost dosáhnout vyššího vzdělání a uplatnit se na trhu práce. Do tohoto oddílu je možné zahrnout také hodnocení poskytování morálních hodnot a společenských norem, které si dítě jinde než v rodině neosvojí.

Co zjišťujeme?

- ❓ Mají rodiče schopnosti dávat dítěti vhodné podněty včetně předávání společenských norem chování a rodinných hodnot
- ❓ Jsou rodiče schopni podporovat rozvoj dítěte
- ❓ Komunikují rodiče s dítětem a jak
- ❓ Dávají rodiče dítěti dostatek kvalitních podnětů pro jeho rozvoj

Hodnotíme také přiměřenost podnětů, zda odpovídají věku či nadání dítěte.

- ❓ Podporují rodiče volnočasové aktivity dítěte

Jak zjišťujeme?

- Vlastní sociální šetření, při němž zjišťujeme interakci mezi rodičem a dítětem.
- Informace ze školského zařízení, které dítě navštěvuje, dotaz na domácí přípravu, volnočasové aktivity, informace od vychovatele, informace od dalších zdrojů.

Pokud si žádáme o zprávu, formulujeme konkrétní dotazy, které nás k dítěti a rodičům zajímají.

- Názor dítěte na podporu rodičů při domácí přípravě do školy, při volnočasových aktivitách, rozvoj dítěte v rámci rodinných společných akcí, trávení volného času v rodině.
- Postoj rodičů k výchově dítěte, postoj k rozvoji dítěte, k trávení volného času v rodině, společné sdílení aktivit v rodině.

Shrnutí

Určení výchovných kompetencí a schopností rodičů k výchově dítěte je jedním z aspektů vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, které vede ke stanovení rizik ve výchově dítěte, ale také k určení zdrojů pomoci. Pokud rodiče nemohou poskytnout dostatek aktivit zabezpečujících rozvoj dítěte, je možné zapojit mnoho subjektů, které mohou s dítětem či rodinou pracovat. Největším rizikem je absence hodnot a norem v rodině, kterou nenapraví žádná instituce.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Matka komunikuje s dítětem, nestaví se k němu odmítavě. S dítětem tráví volný čas jednoduchým stylem – procházkou, sledováním televize, kontakty s jejími přáteli. Má sníženou schopnost dávat dítěti kvalitní podněty – sama mnohé neví, nezná. Dochází však do centra pro ranou péči a mateřského centra, konzultuje výchovný přístup u psychologky, občas využívá SAS.“

X

„Matka neposkytuje dítěti dostatek kvalitních podnětů potřebných pro jeho rozvoj.“

„Při šetření bylo zjištěno, že matka dohlíží na vypracování školních úkolů Štěpánem. Ze zprávy školy vyplynulo, že školní výsledky jsou ve čtvrtém ročníku průměrné, domácí úkoly řádně vypracovány. Štěpán nenavštěvuje žádný zájmový kroužek a volný čas tráví většinou u počítače.“

X

„Rodiče dbají na přípravu do školy, nezletilý nenavštěvuje zájmový kroužek.“

„Aneta požaduje hračku, ale matka jí hračku nepodá, dokud se Aneta sama nepokusí vyslovit slovo „panenka“ – matka uvádí, že tak jedná na radu logopeda.“

X

„Matka nezletilé nechtěla vydat hračku.“

Popis toho, jak přesně matka tráví čas s dítětem, včetně aktivit, které mohou nedostatky ze strany matky napravit.

Chybí zde informace o tom, že matka má do jisté míry náhled na situaci a pracuje na zlepšení situace.

Dva zdroje informací, navzájem se potvrzující tj. ověřená informace.

Z tohoto není vůbec jasné, jaký je zdroj těchto informací.

Přímý popis příkladu stimulace řečových kvalit dítěte.

Jedná se o neopodstatněnou (a navíc chybnou) interpretaci.

„Otec držel Roberta v náruči, a když jsem hovořila s matkou, promlouval na Roberta hlubokým a vysokým hlasem, čemuž se Robert začal po chvíli smát.“

X

„Otec s nezletilým se během rozhovoru bavili a smáli.“

Příklad komunikace mezi otcem a dítětem, přímý popis toho, jak je dítě stimulováno a je s ním navazován kontakt.

Sice je to také pravda, ale pokud je věk dítěte nízký, vyznívá popis velmi nepravděpodobně, není zohledněn fakt, že interakci vyvolává aktivně otec.

Vedení a hranice

Přístup k nastavování hranic dítěti se v nedávné historii výrazně změnil. Není to tak dávno, co bylo dítě vedeno k naprosté poslušnosti, kdy byli rodiče neústupní k chybám dítěte. Postupně nabývala osobnost dítěte respektu, bylo odsuzováno násilí na dítěti, posilovaly se dobré stránky povahy dítěte a od absolutní poslušnosti jsme nyní dospěli ke kombinaci láskyplné podpory a citlivého setrvávání na pravidlech. Uspokojení psychických potřeb dětí je nyní na žebříčku rodinných hodnot vysoko.

Co zjišťujeme?

- ❓ Informují se, zajímají se rodiče o dítě
- ❓ Jakým způsobem a v jaké míře rodiče dítě kontrolují
- ❓ Tolerují rodiče individuální projevy dítěte
- ❓ Poskytují rodiče dítěti pozitivní vzory při výchově

Jak zjišťujeme?

- Vlastní sociální šetření, kterým zjišťujeme reakce rodiče na potřeby dítěte.
- Vyjádření rodiče, dítěte, příbuzných, sousedů o tom, jak nastavují rodiče dítěti hranice, jakým způsobem podporují dítě v samostatnosti s ohledem na věk dítěte.
- Informace od spolupracujících organizací o způsobu výchovy dítěte

Shrnutí

Tímto oddílem hodnotíme část rodičovské kompetence s ohledem na potřeby dítěte. Ke každému dítěti je třeba přistupovat individuálně, s respektem k jeho prožívání. Každé vývojové období dítěte má své specifika a rodiče musí citlivě určovat hranice a přirozeně podporovat samostatnost dítěte.

Různá vývojová období dítěte vyžadují jinou míru uplatnění dohledu a jinou míru podpory samostatnosti.

Je to patrně jedna z nejtěžších rodičovských kompetencí a sociální pracovník může být nezaujatým prostředníkem poskytujícím rodičům náhled na jeho rodičovskou roli.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Matka požaduje, aby Petra byla každý den ihned po příjezdu autobusu doma, připravila se do školy a pomohla jí s domácími. Petra uvádí, že chce být odpoledne chvíli s kamarádkami, mamka jí to ale nedovolí.“

X

„Matka neumí stanovit hranice s ohledem na věk a potřeby dcery.“

Tím, že není uvedeno, co přesně matka po dceři požaduje, může dojít k chybnému závěru, který nelze nijak ověřit.

„Otec je v zaměstnání do večerních hodin, požaduje po Jitce, aby při cestě ze školy nakoupila, připravila večeři a postarala se o dobytek. Tvrdí, že on v dětství také musel pomáhat. Zhoršený školní prospěch otec připisuje Jitčinu věku a požaduje po ní samostatnost i v přípravě na vyučování.“

X

„V zájmu nezletilé je mít prostor pro sebe a přípravu na školu, otec dceru neúměrně nutí k samostatnosti na úkor jejího rozvoje.“

Máme-li k dispozici takto přesné informace o Jitčiny režimu, budou se nám lépe v IPOD navrhovat opatření ve spolupráci s otcem.

Pravdivé informace, které nám ale nijak neusnadní případnou spolupráci, domluvu s otcem na tom, co je třeba udělat pro zlepšení Jitčina prospěchu.

„Když Klára zlobí, za trest nedostane sladkost, za velký přečin (např. uhodí malého bratra) stojí asi 15 minut v koutě. Klára sama doplňuje, že chodí „na hanbu, ale jen málo“.

X

„Rodiče užívají systém odměn a trestů.“

V rodině jsou jasně definována pravidla pro případ trestání dětí.

Obecné konstatování.

„Pavel ví, že když poruší dohodu s rodiči, bude potrestán, jako příklad uvádí zákaz internetu, když se k přečinu přizná, bude trest mírnější.“

X

„Nezletilý je obeznámen s tresty ze strany rodičů.“

Dítě samo dokáže popsat tresty následující porušení dohody, chápe jejich smysl.

Obecné konstatování, neznáme postoje dítěte ani nevíme, o jaký typ trestů jde.

Stabilita

Časté změny v životě dítěte vyvolávají nejistotu a vedou k narušení plynulého vývoje dítěte. Předpokladem pro řádný vývoj dítěte je stabilní pečující osoba, která je vždy připravena naplňovat potřeby dítěte, což zároveň předpokládá nároky na osobnost pečujícího, jako je zralost, odolnost vůči překážkám, citlivost vůči dítěti, znalost jeho potřeb. Pokud je vazba mezi dítětem a pečující osobou narušena, dítě se s tímto traumatem potýká celý svůj život.

Více viz teorie attachmentu či různé typy deprivací.

Pro vývoj dítěte je sice oproti stabilní pečující osobě stálé materiální zabezpečení druhotné, ale i přesto – jestliže dítě nemá zabezpečenu jistotu v bydlení či v materiálním zabezpečení, jedná se o riziko, kterým je nutné se zbývat.

Co zjišťujeme?

? Má dítě stabilní pečující osobu, je ohrožena jistota stabilně pečující osoby pro dítě

Např. vnímá dítě nejistotu při probíhajícím vleklém sporu rodičů o dítě?

? Dochází k častým změnám ve složení členů domácnosti

? Jaké další změny či výkyvy z normálu se v životě dítěte a rodiny odehrávají

Jak zjišťujeme?

- Vlastním šetřením v domácnosti, kdy můžeme zjistit složení členů domácnosti.
- Rozhovorem s dítětem, rodiči, členy domácnosti, sousedy, širší rodinou, při němž zjišťujeme celkové fungování rodiny z hlediska časového vývoje.

Pomůckou pro zjištění stability rodiny je např. časová osa.

- Informace ze školy, od lékaře a jiných spolupracujících organizací.

Shrnutí

Stabilní výchovné prostředí je pro dítě důležitým předpokladem harmonického vývoje. V nízkém věku dítěte je pro něj nejdůležitější osoba pečovatele, postupně nabývá na důležitosti i stálost bydlení a co nejméně změn v životě dítěte, které by jej znejišťovaly.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Stabilně pečující osobou je matka. Aktuálně má matka s Evou stabilní bydlení, po období střídání několika pobytů a podnájmů. Matka dlouhodobě nikde nepracovala. Před narozením Evy žila 4 roky bez jakýchkoli dokladů, bez evidence na úřadu práce, bez stálého bydliště, na příchod nezletilé nebyla nijak připravená, nic neřešila. Časté změny partnerů – sociálně slabí, požívající alkohol, bez zaměstnání, s dluhy.“

X

„Matčina historie je riziková. Neposkytuje nezletilé záruku stabilního rodinného prostředí.“

„Vývoj Filipa je ohrožen sporem rodičů o jeho výchovu, který trvá 5 let. Otec zpochybňuje matčiny výchovné kompetence, schopnosti matky rozvíjet syna, poskytovat mu dostatek podnětů a připravovat se s ním do školy. Matka je z důvodu dlouhodobého sporu nejistá, pod tlakem, ztrácí sebedůvěru. Filip je svědkem sporů rodičů při předávání. Z rozhovorů

s Filipem vyplynulo, že vnímá situaci kolem sebe, nechce ublížit ani jednomu z rodičů a nechce se vyjádřit k tomu, u koho by chtěl žít. Sděluje, že by chtěl mít klid.“

X

„Stabilní pečující osobou je dosud matka, otec má podán návrh na změnu výchovy a výživy.“

Žádná informace, která by nás nasměrovala na přijetí určitých opatření v IPOD.

„Ve společné domácnosti s matkou a Veronikou žije přítel matky Jaroslav Málek. Soužití trvá 5 let, Veronika ví, že Jaroslav není její otec, ale „má ho stejně za tatínka“.“

X

„Matka žije s přítelem, který není otcem nezletilé.“

Popis složení rodiny a trvání tohoto stavu.

Chybí bližší informace o stabilitě vztahu a vnímání vztahu dítětem.

„Po narození pobývala Jana dva měsíce v kojeneckém ústavu, poté byla rok v péči matky, ale pro trvalé nedostatky v péči byla následně umístěna do pěstounské péče, kde je doposud. Matka ji navštěvovala od počátku sporadicky, poté i přes podporu návštěvy zcela ustaly.“

X

„Nezletilá byla umístěna nejprve do ústavní, a poté do náhradní rodinné péče.“

Stručný a přehledný rozpis typů péče, jimiž Jana prošla.

Nelze vyhodnotit četnost a délku umístění, a tedy ani možné dopady na dítě, resp. jeho ohrožení.

3. Rodina a prostředí

Rodinná historie a fungování rodiny

Informace o rodinné historii mohou pomoci odhalit či upozornit na možná rizika vyplývající z událostí v životě rodiny, které ovlivnily rodinné fungování, působí na míru rodičovských kompetencí anebo aktuálně determinují ohledy rodičů na potřeby dítěte. Rodinná historie pak ještě více nabývá na důležitosti, pokud jde

Např. vztahy mezi rodinnými příslušníky, nízká soudržnost rodiny, sociálně-patologické jevy v rodině, výchova prarodičů či rozvodová situace nebo konflikt mezi rodiči.

o dítě umístěné v náhradní rodině, kdy ideálním cílem náhradního rodičovství je poskytnout dítěti traumatizovanému ne dost dobrým rodičovstvím nové zkušenosti v oblasti pozitivních vzorců chování, péče a opory.

Co zjišťujeme?

- ❓ Informace o manželství či partnerství rodičů, případně rozpadu jejich svazku
- ❓ Jaké jsou vztahy mezi členy rodiny, sourozenci, kontakty mezi rodiči
- ❓ Jaké bylo dětství rodičů dítěte, jaká byla historie vztahu mezi rodiči a prarodiči
- ❓ Vyskytují se v rodině závislosti nebo jiné sociálně-patologické jevy
- ❓ Jaké služby byly v rodině využity, jak bylo s rodinou dosud pracováno, jaká je spolupráce s rodiči

Jak zjišťujeme?

- Informace z minulé evidence rodiny, spisové dokumentace, z podnětu na soud zahrnující téměř všechny oblasti života rodiny.
- Vyjádření rodičů k rodinné historii, k jejich vlastnímu dětství.
- Vyjádření dítěte ke vztahům v rodině, s rodiči, sourozenci, širší rodinou.
- Informace z dalších zdrojů – osob zdržujících se v rodinném prostředí dítěte, spolupracujících organizací.

Shrnutí

Rodinná historie podává pracovníkovi náhled na celkovou situaci dítěte v rodině. Její analýza je důležitá z hlediska volby dalších opatření, proto zjišťujeme podrobné informace, nejlépe včetně dětství rodičů. Analýzy také slouží k pochopení zákonitostí a vztahů v rodině.

V případech dětí, jejichž situace je řešena dlouho, je třeba uvážit, které informace jsou pro budoucí vývoj případu důležité.

Není nutné do tohoto oddílu vepisovat obsáhlou historii, ale vybrat fakta, která mají přímý vliv na současnou situaci. Informace lze zapisovat i heslovitě (avšak výstižně) nebo pomocí časové osy, kterou je možné připojit k vyhodnocení.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Jedná se o první manželství obou rodičů. Denisa je narozena jako druhé dítě v manželství. V jejích třech letech došlo k rozvodu rodičů. Společně s bratrem byla svěřena do péče matky. Postupně se u matky projevovaly sklony k nadměrnému požívání alkoholu a další nedostatky v její péči. V roce 2012 bylo nařízeno předběžné opatření, kterým byla Denisa s bratrem svěřena do péče otce. Matka i přes absolvování protialkoholní léčby nedokázala závislost zvládnout. Alkohol požívala i v době styku s dětmi...“

X

„V roce 2006 rozvod rodičů. 2012 nezletilá předána do péče otce předběžným opatřením – abusus alkoholu na straně matky.“

„Lukáš byl svěřen do pěstounské péče babičce z důvodu alkoholu a nedostatečné výchovy matky. Otec se o dítě nezajímá. Má dva polorodé sourozence. Lukáš je uvyklý na péči prarodičů. Přehled o rodinné historii v časové ose.“

X

„Nezl. se narodil z manželství Ivany a Milana, rodiče jinou vyživovací povinnost nemají. Matka a nezl. jsou občany ČR, otec Slovenské republiky. Matka se synem bydlí u své matky, otec na výživu nepřispívá, s nezl. se nestýká, má sklony k požívání alkoholu. Dohodu rodičů – nezl. svěřen do výchovy matky, otcí stanoveno výživné 1500 Kč/měs. Anonymně sděleny negativní poznatky o výchově matky. 6/2009 si matka našla přítele a odstěhovala se, nezl. zůstal u prarodičů. Otec nezl. údajně pracuje v Anglii, trvalé bydliště má na Slovensku. Nezl. se odnímá z výchovy matky a svěřuje se do výchovy babičky, matce je stanoveno výživné 1500 Kč/měs. ... 7/2010 narození polorodého sourozence. Péče o nezl. Lukáše je prarodiči zajišťována řádným způsobem s ohledem na zájmy a potřeby nezletilého, jeho harmonický vývoj a rozvoj. OSPOD nemá žádné negativní

V podstatě dostačující, ovšem chybí zde informace o tom, že se matka pokusila ze závislosti vyléčit, ale neúspěšně.

poznatky o péči nebo vývoji nezletilého, (nezl. prospívá u prarodičů velmi dobře a je tam spokojen). Matka dochází k prarodičům s mladším synem. Nezl. chodí k mámě na návštěvy, na noc se vždy vrací k prarodičům. Otec se dlouhodobě zdržuje ve Velké Británii, naposledy byl s nezl. v osobním kontaktu 10/2010. Nezl. se odnímá z výchovy babičky a svěruje se do její pěstounské péče. Po přespání u matky byl nezl. neklidný (k matce na noc již nedochází). Matka s mladším polorodým bratrem Radimem dochází k prarodičům 3–4x týdně. Dle babičky matka nemá ideální vztah s přítelem, dochází u nich k častým hádkám. 3/2013 narození druhého polorodého sourozence. Matka s dvěma nezl. dětmi dochází k prarodičům téměř denně, nezl. je rozhozený (chce, aby matka s dětmi docházela pravidelně, a to o víkendu).“

Vyčerpávající informace, ovšem naprosto nepřehledně podány.

„Vlastimil a Tereza se narodili v manželství rodičů, konfliktní soužití rodičů, oba nadměrně požívají alkohol, dluhy, matka labilnější povahy (časté výkyvy nálad, plačtivost), podezření na fyzické týrání dětí.

- 2001 – předběžné opatření, předání do péče babičky, stíhání rodičů PČR odloženo
- 2003 – Vlastimil zemřel
- 2004 – rodiče zbaveni rodičovské zodpovědnosti pro dlouhodobý nezáměr
- – dosud poručnická péče babičky, rodiče od té doby Terezu nijak nekontaktovali.“

Stručné, jasné, přehledné.

X

- Rodina je problémová, soužití manželů je dlouhodobě velmi konfliktním, oba rodiče v nadměrné míře požívají alkoholické nápoje, matka jeví známky psychické lability. Rodina má soudní vystěhování.
- R. 2001 **Vlastimil a Tereza se předávají do péče babičky – předběžné opatření**

- PČR odložila věc podezření z trestného činu týrání svěřené osoby
- Zdravotní stav Vlastíka je špatný 2/2003 upadl do bezvědomí, je hospitalizován. Rodiče neplatí výživné, otec nežije ve společné domácnosti s matkou, otec za dětmi začal jezdit.
- Vlastík dne 20. 7. 2003 v 15 letech umírá.
- Poslední kontakt nezl. s matkou 6/2002 (od 3 let se matka o dítě nezajímá), otec 12/2003
- **Rodiče byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, poručníkem byla ustanovena babička**
- Otec ani matka nezl. nekontaktují, neudržují žádný vztah.“

„Mezi rodiči panuje dlouhodobý rodičovský spor, který aktuálně vyvrcholil zákazem kontaktu Karla s otcem z důvodu nezvladatelné agrese otce při přebírání Karla a při péči o něj.“

X

„V březnu 2011 podal otec návrh na úpravu styku, soudem zamítnuto, PM 6. 6. 2011, v listopadu 2011 podal otec nový návrh, došlo ke změně styku na každý lichý víkend v měsíci, PM 29. 11. 2011, v březnu 2012 podává matka návrh na změnu styku nezletilého s otcem, styk je stanoven na každou druhou středu v měsíci, PM 4. 4. 2011 (...).“

„Markéta byla po narození tři měsíce v kojeneckém ústavu, než si matka zajistila vhodné podmínky pro péči o dítě, následně o Markétu střídavě pečovala matka a babička (v době, kdy matka dle vlastních sil péči nezvládala), od dubna 2013 je Markéta v péči babičky na základě dohody s matkou.“

X

„Nezletilá byla do 23. 6. 2010 umístěna na základě předběžného opatření v KÚ Most, od 24. 6. 2010 byla nezl. v péči matky, následně v období 15. 7. až 28. 9. 2010 byla nezletilá v péči babičky (atd...)“.

Víceméně tytéž informace v méně přehledné podobě.

Je uvedeno shrnutí rodinné situace a důsledek dosavadního vývoje do současnosti.

Výčet soudních řízení a jejich výsledků, zcela chybí informace o důvodech, vztazích v rodině, dopadech na dítě.

Stručný přehled dosavadního zajištění péče o dítě, s důsledky do současného stavu.

Rozpis toho, kdo kdy přesně o dítě pečoval, ale nejsou uvedeny důvody, uvádění konkrétních dat nemá v tomto případě žádnou vypovídací hodnotu - konkrétní data je vhodné uvádět v podstatě jen v případech, kdy je významný souběh s dalšími podstatnými okolnostmi v životě dítěte, např. hospitalizace dítěte.

Širší rodina

Rizikem pro rodinné fungování a výchovu dítěte je sociální izolace rodiny. Opačný extrém, kdy je rodina zcela odkázána na vnější pomoc, zdroje v širší rodině, však také není vhodný. Ideálem je vyváženost, kdy rodina dítěti poskytuje přirozené kontakty se širší rodinou, ale není na jejich podporu zcela

Ale i s dalším sociálním prostředím – s přáteli, sousedy, vzdělávacími institucemi apod.

odkázána. Vztahy mezi rodiči a příbuznými dávají pak dítěti vzor a představu o rodinném fungování, jež si vnáší do svého života.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaké jsou vztahy mezi příbuznými
- ❓ Jak četné jsou kontakty dítěte s širší rodinou
- ❓ Zasahuje širší rodina do nukleární rodiny dítěte
- ❓ Je širší rodina zdrojem rizik či podpory pro rodinu dítěte

Jak zjišťujeme?

- Vyjádření rodičů a dítěte ke kontaktům s příbuznými, k míře četnosti kontaktů, k jejich vzájemným vztahům.
- Vyjádření dalších příbuzných dítěte o rodinném fungování, o vztazích, o kvalitě výchovy dítěte.
- Zprávy, informace od dalších institucí – sociálních služeb, lékaře, školských zařízení, sousedů.

Shrnutí

Informace o širší rodině mohou poskytnout náhled na celkové fungování rodiny. Mohou být hodně cenné v případech, kdy míra ohrožení dítěte bude vyžadovat změnu rodinného prostředí. I v případě nižší míry ohrožení dítěte

V případě zvyšujícího se rizika ohrožení dítěte je praktické připojit kontakty na příbuzné a mít znalost jejich rodinného prostředí.

je však širší rodina důležitá, neboť může poskytnout významnou podporu rodině. Proto je vhodné zjistit vztah dítěte k jiným příbuzným a míru kontaktů dítěte s nimi. Stejně jako v oddílu „komunitní zdroje“ a ve všech dalších částech vyhodnocení se zaměřujeme na zdroje uvnitř širší rodiny, zjistíme, co v rodině funguje a co můžeme využít jako možnost pomoci dítěti. Z této části vyhodnocení pak čerpáme informace pro případovou či rodinnou konferenci.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Z matčiny strany Simona asi 2x měsíčně navštíví babičku, byl obnoven kontakt s bratrem matky, ale další dva její sourozenci se kontaktu brání z důvodu předchozí špatné zkušenosti s matkou. K otci Simony mají všichni velmi odtažitý vztah. Rodina otce neprojevuje o kontakty žádný zájem.“

X

„Další rodina o nezletilou projevuje zájem pouze sporadicky.“

Kontakt na babičku, případně i bratra matky by měl být uveden v úvodu vyhodnocení.

Tato informace není žádnou informací, tj. pro následnou práci s rodinou je bezobsažná.

„Iva je v kontaktu s tetou ze Zlína, která o ni v době babiččiny hospitalizace pečovala.“

X

„Nezl. je v kontaktu s širší rodinou.“

Popsáno vnímání vztahů v širší rodině z hlediska dítěte.

„Michaela ví, že má babičku v Plzni, ale nevídá se s ní, maminka jí nemá ráda, že jí babička dřív poroučela.“

X

„Vztahy k širší rodině jsou narušené, s nikým z širší rodiny se rodina nestýká.“

Obecné konstatování, které neříká, kdo širší rodinu tvoří ani jak, případně proč jsou vztahy narušeny.

„Rodiče ze strany otce již nežijí, sestra otce má vlastní rodinu a žije na Moravě, bratr otce je ve výkonu trestu odnětí svobody.“

X

Výčet členů širší rodiny ze strany jednoho z rodičů, zmapování jejich případných dispozic pro péči o dítě nebo podporu rodiny.

„Rodina otce není dostupná.“

Stručné vyjádření, většinou se opírá o tvrzení samotného rodiče – z různých důvodů, včetně narušených vzájemných vztahů, může být rodinná situace popisována zkresleně. Narušené vztahy mezi rodičem a prarodičem nemusí nutně znamenat narušené vztahy mezi prarodičem a vnoučetem.

Bydlení

Hlavním zjištěním, kterého je třeba v tomto oddílu dosáhnout, je to, zda dítě není ohroženo z hlediska ztráty bydlení. Menším rizikem se pak v kontextu chudoby rodiny jeví zajištění či nezajištění osobního prostoru a organizace prostředí jako podmínky dobrého vývoje dítěte. Rodiny mají osobní styl zacházení s domácím prostředím. Domov dítěte můžeme hodnotit různě, od velmi negativních po pozitivní stanoviska. Je ale vhodné vyhybat se použití

Např. nevyhovující, malý, neuklizený, tmavý, nezařízený x upravený, stimulační, prostorný, pohodlný, v dobrém stavu, s dostatkem tepla, světla, čerstvého vzduchu apod.

termínů, které mohou rodiče i dítě stigmatizovat (např. zatuchlý, odpuzující...).

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaký je druh bydlení
- ❓ Jaké jsou vlastnické vztahy nebo užívací právo k bydlení, stabilitu bydlení
- ❓ Má dítě dostatečný prostor v bytě
- ❓ Je bydlení vybaveno vhodným zařízením pro pobyt dítěte, včetně zařízení hygienického
- ❓ Je bydlení dostatečně čisté, hygiena prostředí neohrožuje dítě
- ❓ Je celkový stav bytu či domu dostatečný z hlediska bezpečnosti dítěte
- ❓ Nachází se byt v sociálně vyloučené lokalitě

Jak zjišťujeme?

- Vlastní sociální šetření, při němž zjišťujeme podmínky pro pobyt dítěte.
- Vyjádření rodičů k užívacímu právu bydlení, stavu bytu.
- Informace z dalších zdrojů.

Sousedé, rodinní přátelé, majitel či správce domu, bytový odbor města atd.

Shrnutí

Bydlení je pro dítě důležité z hlediska sociálního začlenění rodiny a naplnění životních potřeb. Je ale třeba bydlení posuzovat společně s mnoha dalšími okolnostmi v situaci dítěte a rodiny, není nutné hodnotit bydlení jako nevhodné, pokud je dítěti zabezpečen jeho řádný vývoj. V případě rizika v oblasti bydlení je vhodné spolupracovat se subjekty zabývajícími se touto problematikou.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Rodina bydlí po několika změnách ve startovacím jednopokojovém bytě první kategorie, potřebně vybavený, hygienicky vcelku dobrá úroveň, Jana má v bytě místo na spaní, ke hrám užívá celý byt. Byt je situován na okraji města se snadnou dostupností všech institucí, v domě je etnicky pestré složení věkově spíše mladšího obyvatelstva.“

X

„Bydlení stísněné a nedostačující potřebám dítěte.“

Chybí argument, proč je byt nevyhovující, není uveden zdroj informace.

„Rodina bydlí v malém domku na okraji obce. K dispozici má pokoj k hrám i ke spaní, kuchyň a kotelnu. Suché WC se nachází u kůlny na dvorku. Rodina se snaží podmínky zlepšit, často maluje k vyčištění stěn od plísně a vlhkosti, nyní s pomocí sociálně-aktivizačních služeb hledá prostředky na zakoupení mobilní toalety. Jiný způsob řešení není možný vzhledem k neexistenci vedení odpadu. Prostředí pro pobyt dětí hodnoceno jako dostatečné vzhledem ke snaze rodiny

udržet čistotu domácnosti a vyjádření pediatra o dobrém zdravotním stavu dětí.“

X

„Rodina bydlí ve starém domku se suchým WC. Stěny jsou plesnivé, je cítit zápach. Prostředí pro děti nevhodné a nedostatečné ve srovnání s běžným standardem jiných rodin.“

„Málkovi bydlí v pronajatém bytě 2+kk, Marie zatím spí ve své postýlce v ložnici u rodičů a v obývacím pokoji má svůj koutek na hraní, hračky jsou ale stejně rozmístěny po celém bytě, což rodiče tolerují.“

X

„Nezletilá nemá vlastní pokoj, bytové podmínky jsou vyhovující.“

„Rodina byla v minulosti opakovaně vystěhována z nájemního bydlení z důvodu platební neschopnosti, v mezidobí bydlela u prarodičů společně v jednom pokoji. Nyní rodiče nájem platí, převážně z rodičovského příspěvku. Jak bude nájem hrazen po vyčerpání příspěvku, rodiče zatím neřeší.“

X

„Rodiče nejsou schopni udržet bydlení.“

Popis podmínek bydlení z hlediska potřeb dítěte.

Stručné konstatování, není zřejmé, jak je bydlení uzpůsobeno potřebám nezletilé.

Uveden popis schopnosti rodičů hradit nájem.

Chybí uvedení důvodu, proč není bydlení udržitelné a zda rodiče projevují snahu o řešení situace.

Zaměstnání

Nezaměstnanost je jednou z nejčastějších příčin chudoby, stejně jako nízký příjem ze zaměstnání. Chudoba pak dítěti přináší rizika nejen z hlediska vývoje, ale také z hlediska zařazení do kolektivu dětí či budoucího zařazení do společnosti a dalšího uplatnění. Postoj rodičů k práci a odpovědnost k zaměstnání je pro dítě důležitým vzorem.

Rizika související se zaměstnáním rodičů musí být posuzována v celkovém

Např. dlouhodobá nezaměstnanost nebo naopak přílišná pracovní vyčíženost.

kontextu situace rodiny. Otázka zaměstnání, stejně jako otázka finančních

Např. rodiče sice jsou dlouhodobě nezaměstnaní, ale snaží se účastnit se alespoň brigád, volný čas věnují rekvalifikaci a dalšímu vzdělávání, využívají čas pro péči o děti.

zdrojů, je pro rodiče někdy citlivá, je proto třeba rodičům dobře vysvětlit, proč jsou informace o jejich práci důležité pro posouzení celkové situace dítěte a rodiny. Rodiče mohou mít někdy obavu o to, sdělovat ne příliš příznivé skutečnosti (např. dlouhodobou nezaměstnanost), aby si „neuškodili“, aby neohrozili rodinu a nezpůsobili umístění dítěte mimo rodinu.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaký je druh bydlení
- ❓ Jaké jsou vlastnické vztahy nebo užívací právo k bydlení, stabilitu bydlení

Jak zjišťujeme?

- Vyjádření rodičů k zaměstnání.
- Informace z dalších zdrojů.

Shrnutí

Zaměstnanost v rodině je jedním z ukazatelů stability v rodině, a pokud

Tj. informace o konkrétním zaměstnavateli a době pracovního poměru.

ji posuzujeme spolu s dalšími faktory, získáváme obraz situace v rodině. Samotný jev nezaměstnanosti nezakládá ohrožení dítěte. Pro posouzení míry rizika je možné spolupracovat s dalšími subjekty, které mohou poskytnout rodičům pomoc – službami nezaměstnanosti, sociálně-aktivizačními službami a podobně.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Matka: Horský hotel, pomocná síla, pracovní poměr na dobu neurčitou, zaměstnána od r. 2009. Otec: firma Kovo, mistr ve výrobě, pracovní poměr na dobu neurčitou, zaměstnán od roku 2003. Rodiče mají stabilní zaměstnání a svým příjmem zabezpečují domácnost i potřeby dítěte.“

X

„Oba rodiče jsou zaměstnaní.“

„Matka dlouhodobě nezaměstnaná, vyučena švadlenou. Od roku 2005 po ukončení rodičovské dovolené) nemá snahu si hledat zaměstnání, rekvalifikaci podle vyjádření ÚP odmítá. Svým postojem neposkytuje dětem vhodný vzor.“

X

„Matka je v evidenci uchazečů o zaměstnání od doby ukončení rodičovské dovolené, sděluje, že jí nikdo práci nedá.“

„Matka samoživitelka je zaměstnána jako dětská sestra v místní nemocnici, pracuje na snížený úvazek a je osvobozena od nočních služeb z důvodu péče o nezletilou Michaelu. Čistá mzda je 14 500 Kč. Dle matky s penězi vyjde, ale nic neušetří.“

X

„Matka pracuje v nemocnici na snížený úvazek, mzda je dostačující.“

„Matka je dlouhodobě nezaměstnaná, je hlášena na úřadu práce, zaměstnání ale dle svých slov aktivně nehledá, v egionu ,stejně práce není.“

X

„Matka je dlouhodobě nezaměstnaná.“

Informací lze odhadnout, jak moc je zaměstnání matky rizikové a náročné (to by bylo posouzeno spolu s vyjádřením matky), zda je možné vedle zaměstnání zajistit péči o dítě.

Nelze určit, jak moc rizikové nebo zatěžující je zaměstnání matky, vzhledem k čemu je mzda hodnocena jako dostačující.

Informace obsahuje jak objektivní skutečnosti, tak osobní hodnocení situace matkou - z něj je patrný její přístup.

Neznáme příčiny ani postoj matky.

Finanční situace

Vzdělanost a zaměstnanost rodičů nemusí mít nutně vliv na rodičovské kompetence. I nízký příjem matky samoživitelky nemusí ohrozit dítě, pokud je mu ze strany rodiče poskytován dostatek podnětů a emocionální podpory. Nízký příjem nehraje tak velkou roli, pokud jsou ostatní funkce rodiny v pořádku. Finanční situaci rodiny je třeba řešit v okamžiku, kdy se rodině nedostává peněz na základní péči o děti.

Tj. zajištění stravy, tepla, bydlení.

Je také důležité vnímat „morální“ rozměr peněz – kdy někdy může nadbytek být stejně škodlivý jako nedostatek. Ve skutečnosti korelace mezi finančním zajištěním rodiny a nevhodným zacházením s dětmi téměř neexistuje...

V příjmech rodiny je posuzována výše výdělku rodičů, případné čerpání dávek ze sociálních systémů (posouzení, zda jsou naplněny nároky rodiny), možnost finanční podpory ze strany širší rodiny apod. Mezi výdaji jsou hodnoceny nezbytné a zbytné náklady na život rodiny, je posuzována přiměřenost výdajů i další finanční závazky rodiny (dluhy). Je také posuzována finanční

Vedlejším efektem zjišťování může být působení na celkovou úroveň podpory finanční rovnováhy rodin v regionu a jejich finanční gramotnosti, například v rámci komunitního plánování.

gramotnost rodičů, schopnost řešit nepříznivou finanční situaci. V případě starších dětí zjišťujeme, jestli mají vlastní finanční prostředky a jestli vědí, jak s nimi nakládat.

Otázka financí bývá pro rodiče otázkou citlivou, a je proto třeba přistupovat s respektem i k jejímu hodnocení. Rodiče se mohou cítit poníženi pro nezvládnutí finančního zajištění rodiny. Rodiče je především nutné motivovat k pochopení smyslu dotazování a ke spolupráci na zajištění stabilního materiálního zázemí pro dítě.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaké jsou v rodině příjmy, kdo z rodiny se na nich podílí
- ❓ Jsou příjmy v rodině stabilní a dlouhodobé

- ❓ Využívá rodina podpory státu, rozsah a druhy dávek
- ❓ Jak rodina s příjmy nakládá? Je hospodaření v rodině v pořádku
- ❓ Existují v rodině dluhy? V jaké míře dluhy ohrožují fungování rodiny

Jak zjišťujeme?

- Vyjádření rodičů k příjmům.
- Informace z dalších zdrojů, které mohou disponovat dílčími informacemi o finanční situaci rodiny, které je třeba shromáždit pro kompletní posouzení.

Např. úřad práce, pracovník SAS, osoby zdržující se v rodinném prostředí dítěte, představitel obce apod.

Shrnutí

Příjmy rodiny je nutné vyhodnotit na základě dostupných informací. Pokud vyplývá například ze sociálního šetření či jiných informací, že dítě může být ohroženo nedostatkem materiálních podmínek, bude nutné zaměřit se na zjištění podrobných informací, s rodinou společně analyzovat situaci, zjišťovat příčiny nedostatku a jako v ostatních oblastech rodinu co nejvíce zaangažovat v řešení. Obdobně, jako v jiných kategoriích, i zde platí, že shledáme-li materiální zabezpečení rodiny dostatečným, není vhodné zasahovat více do soukromí rodiny např. zjišťováním výše příjmu.

Do kolonky v takovém případě můžeme vepsat „rodina je dostatečně zajištěna příjmy obou rodičů, v rodině se nevyskytují dluhy a podpory v této oblasti není potřeba“

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

Na základě dlouhodobé spolupráce OSPOD s rodinou nebylo třeba řešit finanční problémy. Rodiče mají plně osvojenou finanční gramotnost a dostatečné finanční prostředky na zajištění Honzových potřeb. Telefonicky bylo OSPOD ověřeno, že rodina společnosti Provident již dluh zaplatila.“

X

„Nezjištěno.“

„Matka pobírá dávky státní sociální podpory a hmotné nouze. Zjišťujeme neschopnost matky samostatně hospodařit s finančními prostředky, splácet dluh, což vedlo ke stanovení zvláštního příjemce za účelem pravidelného placení nájmu a splácení dluhu na matčině zdravotním pojištění. Matce pod vedením zvláštního příjemce nenarůstají dluhy, daří se jí i vytvářet malou finanční rezervu.“

X

„Matka není schopna samostatně hospodařit s finančními prostředky, ustanoven zvláštní příjemce pro dávky.“

Neuvedeny informace o dopadu ustanovení zvláštního příjemce.

„Příjemem otce je mzda 12 000 Kč čistého, příjmem matky je rodičovský příspěvek 4200 Kč, další příjmy rodina nemá. Náklady jsou: 4000 Kč nájem... . Rodina nemá žádné dluhy.“

X

„Finanční zajištění rodiny je dostatečné.“

Výpis a srovnání příjmů a nákladů rodiny.

Není zřejmé, o jaké zajištění jde, nelze posoudit, zda je příjem rodiny stabilní atd.

Sociální začlenění rodiny

Sociální začlenění rodiny může být vnímáno jako zdroj podpory i ohrožení pro děti. Pokud je rodina dobře začleněna do komunity, je ukotvena, může být komunita zdrojem opory a bezpečí pro rodinu – je možné zkoumat například možnosti vzájemné sousedské výpomoci, hlídáním dětí, zajištěním volnočasových aktivit, sousedskými hlídkami, vzájemným posilováním rodičovských kompetencí, vytvářením občanských iniciativ apod. Na druhé straně, komunita může být zdrojem ohrožení, obzvláště pokud je na ní rodina nějakým způsobem závislá (zvykově, finančně) např. pokud jde o sociálně vyloučené lokality. V komunitě mohou existovat vnitřní normy – také posilujícího

Např. zvykový respekt k silné osobnosti v rámci rodiny.

nebo ohrožujícího charakteru, bývá velmi obtížné do těchto norem zvenčí proniknout.

Např. normy, pokud jde o tělesné trestání dětí, komerční zneužívání dětí apod.

Je posuzováno, jestli je rodina v komunitě začleněna a zda je to ve prospěch rodiny a dítěte, nebo jestli je takové začlenění pro rodinu ohrožující. Pokud je rodina z komunity vyloučena, může být frustrována, dlouhodobě stresována, ohrožena útoky ze strany sousedů. Hodnotíme také, jestli je rodina uzavřená či otevřená svému okolí.

Důležitý je pohled dítěte – jak se cítí tam, kde žije, zda se bojí, na koho se může obrátit v případě potřeby, jestli zná své sousedy, má v sousedství kamarády.

Co zjišťujeme?

❓ Jaké je postavení rodiny ve společnosti tj. sociální status rodiny

Jsou rodiče v rámci komunity, obce aktivní, zúčastňuje se rodina společenského života v obci, jakou má rodina „pověst“ atd.

❓ Vyskytuje se v rodině kriminalita, domácí násilí, zdravotní znevýhodnění, zneužívání návykových látek či jiné sociálně-patologické chování

V některých vyhodnocovacích formulářích oblast „soc. začlenění rodiny“ není. Nevadí to v případě, že jsou uvedené skutečnosti vyhodnoceny v rámci jiných oblastí, např. „Základní péče rodičů“, „Rodinná historie a fungování rodiny“ nebo „Zdravotní stav dítěte“ apod.

Jak zjišťujeme?

- Vlastní šetření v rodině, kterým poznáme prostředí, v němž dítě žije i osoby, které se kolem dítěte pohybují.
- Vyjádření rodičů a širšího okolí rodiny k sociálnímu prostředí dítěte i k dějům v rodině.
- Zpráva policie, zpráva lékaře nebo jiných sociálních služeb k patologickým jevům uvnitř rodiny.

Shrnutí

Zhodnocením sociální integrace rodiny docílíme získání nadhledu na širší souvislosti kolem rodinného života dítěte. Prostředí, v němž dítě vyrůstá, poskytuje dítěti hodnotovou orientaci, dítě napodobuje chování pro něj důležitých osob, osvojuje si normy běžné v jeho okolí. Vyhodnocení tohoto bodu by mělo být co nejkonkrétnější – obecné formulace nemohou dovést pracovníka ke zhodnocení konkrétních rizik.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Rodina ohrožena chudobou, matka dvakrát ve výkonu trestu, dvakrát jí byl výkon trestu přerušen z důvodu těhotenství, poté se na matku vztahovala amnestie prezidenta republiky. Oba rodiče bez nadužívání návykových látek. Dvě děti vyrůstají v náhradní rodinné péči. Matka aktuálně žije řádným způsobem života. Otec dlouhodobě bez příštěší.

X

„Nestabilní rodinné prostředí, rodina není začleněna mezi běžné obyvatele v dané čtvrti.“

„Rodina působí na okolí příjemně, má běžné kontakty s širším okolím, sousedy vnímána pozitivně.“

X

„Sociálně integrovaná rodina.“

„Rodina se účastní společenských akcí ve vsi (karnevaly, plesy, hasičské slavnosti), otec působí v místním ochotnickém spolku. Se sousedy vychází rodiče dobře, sousedé jim přenechávají oblečení po dětech.“

X

„Nejsou obtíže se sociálním začleněním rodiny.“

„Rodina žije v sociálně vyloučené lokalitě „Hamry“. V lokalitě je špatná úroveň hygieny (absence funkční kanalizace), vysoká kriminalita.“

X

„Sociálně vyloučená lokalita.“

Konkrétní popis aktivit rodiny v komunitě.

Obecné konstatování.

Uvedena charakteristika vyloučené lokality.

Údaj má vypovídací hodnotu částečně – známe obecné charakteristiky vyloučené lokality, ale nevíme, jak rodina v lokalitě funguje, má-li kompenzační mechanismy a jaké atp.

Komunitní zdroje

S ohledem na účel Úmluvy o právech dítěte je nutné konstatovat, že jakousi odpovědnost za fungování rodin mohou mít i obce a stát, které realizují svou rodinnou politiku. Pokud hledá v obtížích rodina pomoc, mělo by v ideálním případě existovat dostupné poradenství a síť služeb vztahujících se ke konkrétním životním situacím. Jestliže je dostupné alespoň minimální pokrytí službami v regionu, je na OSPOD, aby rozvíjel spolupráci v zájmu ohrožených dětí a uvědomoval si svou roli koordinátora služeb pomoci rodině.

Co zjišťujeme?

- ❓ Poskytuje rodině a dítěti někdo z okolí v současné době pomoc
- ❓ Jsou v okolí rodiny a dítěte osoby, které mohou pomoci
- ❓ Jsou v okolí rodiny a dítěte instituce, organizace veřejného i neziskového sektoru, které mohou pomoci
- ❓ Jaká je kapacita (možnosti) prostředí v blízkosti bydliště rodiny

Jak zjišťujeme?

- Vlastní šetření v rodině, kterým poznáme prostředí, v němž dítě žije i osoby, které se kolem dítěte pohybují.

- Vyjádření rodičů a širšího okolí rodiny k sociálnímu prostředí dítěte i k dějům v rodině.
- Informace od spolupracujících organizací.
- Znalost místního prostředí.

Shrnutí

Bez konkrétních informací o rizikových faktorech v rodině není schopen sociální pracovník zprostředkovat efektivní pomoc. Pracovník musí rovněž disponovat znalostmi o místních podmínkách, o organizacích, které poskytují služby rodinám a dětem. Zhodnocením situace dítěte a jeho rodiny je možné poskytnout pomoc, která je cílená na individuální potřebu. Nezbytné je pro to dobré zasíťování území službami a rozvíjení spolupráce mezi OSPOD a místními organizacemi či odborníky. To vše je nutným předpokladem pro vytvoření kvalitního IPOD.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Zdroje pomoci rodině: dluhová problematika – občanská poradna, sociálně-aktivizační služby, pasivní trávení volného času – zájmová sdružení poskytující volnočasové aktivity pro děti, vztahy mezi rodiči – rodinná poradna.“

X

„Jedná se o mnohoproblémovou rodinu, kterou je třeba odkázat na sociálně-aktivizační služby.“

Jsou-li v dojezdové vzdálenosti rodiny služby, které lépe odpovídají potřebám rodiny, pak je vhodné umožnit rodině tyto služby využít.

„Rodina využívá potřebné zdroje dostupné v místním prostředí, vzhledem k absenci rizik není třeba hledat sociální služby.“

X

„Rodina nevyužívá žádnou z nabízených sociálních služeb.“

Informace je zavádějící, lze si ji vyložit tak, že rodina je nespolupracující.

„V obci je k dispozici škola, školka, obecní úřad, obchod smíšeným zbožím, dětské hřiště, jednou týdně praktický lékař pro dospělé a pro děti, jednou za dva týdny zubař, působí zde skautský oddíl a sbor dobrovolných hasičů.“

X

„Komunitní zdroje jsou dostatečné.“

Výčet různých typů zdrojů podpory v komunitě.

Nelze si učinit představu o tom, jaké jsou zdroje komunity a zda je rodina může využít.

RODINNÉ KONFERENCE

V souvislosti s postupnou změnou přístupu v sociální práci, potažmo v sociálně-právní ochraně dětí, kdy se na dítě a jeho rodinu přestává pohlízet jako na objekt sociální intervence, aniž by byla plně využita kapacita dítěte a rodiny, dochází také k postupnému pronikání a zdomácňování nových metod práce s dítětem a rodinou do praxe. Jednou z nich jsou také rodinné konference.

Tento přístup je vlastně „návratem ke kořenům“. Je součástí tzv. restorativních postupů vycházejících z domorodých kultur, pro které platí, že problém se netýká pouze viníka a oběti, ale také sociálního prostředí, v rámci kterého tyto aktéři žijí.

Rodinné konference jsou dynamickým a integrujícím procesem směrem zdola nahoru, který je založený na myšlence, že právě dítě a rodina jsou nejlepšími znalci své situace, svých problémů, svých silných i slabých stránek. A na tom je třeba stavět. Výhodou této metody je, že odpovědnost za řešení problému dítěte a rodiny, kterou dosud přebíral stát, zůstává na rodinách, přičemž rodina má plné právo řešit svou nevyhovující situaci. Tím se přirozeně aktivuje součinnost nukleární i širší rodiny, případně dalších rodin blízkých osob, aniž by to členové rodiny chápali jako přílišné vměšování do jejího soukromí. Je jim tak také umožněno znovu získat kompetence k řešení vlastních problémů tím, že je přijmou za své. A konečně jsou tak i více motivováni k tomu problém vyřešit.

V našich stávajících podmínkách lze tuto techniku doporučit pro práci s ohroženým dítětem a rodinou.

Co to je?

- Jde o setkání dítěte a jeho nukleární i širší rodiny, ale i dalších osob důležitých pro rodinu (přátelé, sousedé), nikoli však odborníků. Během schůzky sedí všichni zúčastnění v kruhu. Cílem jejich setkání je plán pro zajištění podpory dítěti a rodině tak, aby byl v důsledku problém dítěte a jeho rodiny uspokojivě vyřešen.

Jak to probíhá?

- Klíčový pracovník (nejlépe pracovník OSPOD) dává podnět k uspořádání rodinné konference, za tímto účelem kontaktuje nezávislého koordinátora, tj. člověka/občana neodborníka, který je jen v míře nezbytně nutně informován o situaci rodiny.

- Úkolem nezávislého odborníka je kontaktovat zúčastněné, případně zjistit a pozvat na rodinnou konferenci další důležité osoby pro dítě a rodinu, seznámit je s metodou rodinné konference, vysvětlit jim účel takového setkání, zajistit konání rodinné konference a informovat o výsledku klíčového pracovníka.
- Účastníkům rodinné konference je v určený den jejího konání klíčovým pracovníkem zopakován důvod jejího konání a stanoveny určité podmínky, za jakých bude klíčový pracovník pokládat vzešlý plán za realizovatelný. Dále by měl klíčový pracovník rodině poskytnout informace, které by pro rodinu mohly být při následujícím setkání užitečné. Je také vhodné vyjádřit důvěru rodině a její schopnosti problém řešit a ujistit ji, že jim ze strany klíčového pracovníka v případě dobrého plánu splňujícího dané podmínky bude poskytnuta podpora při jeho plnění.
- Poté už jsou členové rodiny a jejich blízcí ponecháni v „kruhu rodinném“ a o samotě, aby mohli situaci projednat, navrhnout možnosti řešení a následně vytvořit plán.
- Je-li dítě nižšího věku, nemá-li dostatečné rozumové schopnosti, aby mohlo dobře projednávanému porozumět nebo pokud by se necítilo s ohledem na problém či situaci rodiny během rodinné konference bezpečně, je možno, aby v jeho přítomnosti hájil jeho zájmy domluvený zástupce. Ten by dítěti měl být dobře znám, tj. z okruhu jeho rodiny nebo rodinných přátel.
- Po skončení rodinné konference je úkolem klíčového pracovníka posouzení rodinného plánu z hlediska zájmu dítěte, podpora dítěte a rodiny při jeho realizaci a kontrola, zda došlo k jeho naplnění.

Kdy svolat rodinnou konferenci?

- Nejlépe ihned poté, co je na základě vyhodnocení zjištěno, že dítě spadá do kategorie § 6 zákona o SPOD a je proto třeba vytvořit IPOD.
- Dítě i rodina jsou v obtížné situaci, kdy je vhodné zvýšit motivaci rodiny, zapojit ji do řešení jejích potíží a posílit rodinu tím, že jí s důvěrou přenecháme zodpovědnost za odstranění problémů ohrožujících dítě a jeho zájem.

Zdroje

Další informace o metodě rodinných konferencí jsou např. na webových stránkách projektu Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny www.pravonadetstvi.cz.

PŘÍPADOVÉ KONFERENCE

Narozdíl od rodinných konferencí, které jsou v práci s ohroženými dětmi a jejich rodinami v České republice novinkou, případové konference jsou metodou, která je už v naší praxi poměrně dobře zavedena a využívána.

Podobně jako u rodinných konferencí jsou i případové konference součástí restorativního přístupu v sociální práci, který podporuje společné úsilí mnoha zainteresovaných osob, koordinuje a aktivizuje zúčastněné a zplnomocňuje rodinu k práci na odstranění problémů, které ohrožují nejlepší zájem a zdárný vývoj dítěte.

Obě uvedené metody jsou součástí transformačního procesu v péči o ohrožené děti a rodiny a směřují k maximálnímu využití rodinného potenciálu a vytvoření podpůrné sítě členů rodiny, odborníků či služeb tak, aby byl problém efektivně, a pokud možno v souladu a ve spolupráci s rodinou odstraněn. Povinnost pořádat případové konference pro řešení situace ohroženého dítěte je pro ORP ukotvena v § 10, odst. 3, písm. e) zákona o SPOD.

Co to je?

- Jde o setkání dítěte a jeho nukleární i širší rodiny, ale i dalších osob důležitých pro rodinu, kteří jsou nebo mohou být rodině

Např. přátelé, sousedé, soc. pracovník OSPOD, dětský lékař, výchovný poradce ve škole, soc. pracovník z NNO poskytující terénní služby apod.

podpůrnou sítí. Během schůzky sedí všichni zúčastnění v kruhu. V průběhu setkání dochází mezi zúčastněnými k výměně důležitých informací, zhodnocení aktuální situace dítěte a projednání možností řešení. Cílem konference je vytvoření IPOD.

Jak to probíhá?

- Klíčový pracovník (nejlépe pracovník OSPOD) po dohodě s rodinou zorganizuje setkání rodiny a dalších zainteresovaných osob, případně se obrátí s žádostí o přípravu setkání na organizaci, která případové konference nabízí/zajišťuje v rámci svých služeb.
- V den konání případové konference by v úvodu měl facilitátor všechny zúčastněné přivítat, představit, zopakovat důvod setkání a stanovit pravidla, v rámci kterých bude schůzka probíhat.

- Dítě a další členové rodiny, jejich blízcí i odborníci sedí v kruhu a prostřednictvím facilitátora, jehož úkolem je setkání řídit, jsou účastni jednání.
- Je-li v zájmu dítěte, aby se v jistém čase setkání nezúčastnilo, je možné jeho účast omezit, musí mu to však být dobře vysvětleno facilitátorem.
- Výsledkem případové konference je IPOD. Na konci setkání je možno s ohledem na termíny plnění jednotlivých opatření v něm stanovené domluvit termín další případové konference, na které dojde k přehodnocení stávajícího IPOD.

Kdy svolat případovou konferenci?

- Na základě vyhodnocení je zjištěno, že dítě spadá do kategorie § 6 zákona o SPOD a na rodinné konferenci nevznikl plán, který by byl pro pracovníka OSPOD uspokojující, a to ani po konzultacích pracovníka OSPOD s rodinou, při kterých nebylo dosaženo shody na tom, co má být obsahem plánu.
- V případě, že je třeba zkoordinovat či zefektivnit spolupráci osob a služeb, které jsou již zapojeny do práce s dítětem a rodinou, nebo je-li vhodné zapojit do spolupráce s dítětem a rodinou další subjekt
- Situace dítěte je natolik závažná, že bude pravděpodobně nutné přijmout nějaké závažné rozhodnutí vztahující se k dítěti, např. dlouhodobé umístění dítěte mimo rodinu, nutnost zajištění NRP, jde-li o rodinu s kumulujícími problémy, jež mají závažný dopad na dítě atp.

Zdroje

Ucelenější informace o případových konferencích najdete např. v Manuálu k případovým konferencím, vydaném MPSV v roce 2011, <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>.

INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE (IPOD)

Individuální plán ochrany dítěte je „jízdním řádem“ práce s rodinou. Určuje cíl cesty, kdo bude řídit, kdo pojede, případně kdo kdy vystoupí a nastoupí, a také čím kdo na společné cestě přispěje. Samotný jízdni řád sice nezaručí, že rodina do cíle dorazí, ale bez něj je téměř jisté, že se po cestě ztratí, vydá se špatným směrem nebo uvízne na dlouhou dobu někde mezi poli.

Co je IPOD?

IPOD je plánem práce s dítětem a rodinou. Na základě poznatků zjištěných vyhodnocením situace dítěte a rodiny je stanoveno, jaký je hlavní cíl nebo cíle práce s dítětem a rodinou – jak by měl optimálně vypadat život dítěte

Cíl je zastřešující, ale neměl by být obecný. Proto „dosazení nejlepšího zájmu a blaha dítěte“ je sice univerzálním cílem sociálně - právní ochrany dětí, ale pro účely práce s konkrétním dítětem je příliš abstraktní. Např. skotský model GIRFEC sleduje 4 dlouhodobé cíle: úspěšný žák, sebevědomý jednotlivec, odpovědný občan a efektivní přispěvatel.

s ohledem na rizika, která ho nyní ohrožují, a s využitím ochranných faktorů, které jsou zdrojem podpory. Je velmi konkrétně popsán postup, jak je možné daného cíle dosáhnout a jsou zaznamenány další „náhradní“ varianty postupu. IPOD je aktivním, neustále se měnícím dokumentem. IPOD je zároveň nástrojem koordinace všech aktérů práce s rodinou a dítětem, tedy OSPOD v roli klíčového pracovníka prostřednictvím IPOD monitoruje, zda rodiče, dítě, poskytovatel služeb, škola, lékař, pracovník bytového odboru a jakékoli další spolupracující subjekty svou činností směřují k danému cíli. IPOD by měl zásadně být:

- konkrétní (cíle i k nim vedoucí kroky přímo pojmenovat, např. „paní Novotná dojde do konce týdne na úřad práce a požádá si o příspěvek na dítě“)
- logický (jednotlivé kroky na sebe musí navazovat a musí prokazatelně směřovat k danému cíli)
- strukturovaný (od nejdůležitějších cílů/opatření k těm méně významným)
- časově ohraničený (jak hlavní, tak vedlejší cíle, opatření a dílčí aktivity musí být omezeny termínem naplnění nebo změny)

- přehledný (užití struktury cíl – opatření – aktivita – ukazatel účinnosti)

Tj. jak poznáme, že dané opatření je nebo není naplňováno.

- variantní (předem počítat s tím, jaký bude další postup, zpracovat více variant, které budou voleny podle toho, jak se plán podaří realizovat)

Například v rámci jednoho IPOD je rozpracována varianta, že dítě zůstane za určitých podmínek v péči rodičů, a také varianta, že bude umístěno mimo rodinu. Podstatou je, že rodina i OSPOD jsou připraveni na všechny scénáře vývoje situace.

- přesahový (žádné řešení není pro dítě a rodinu „definitivní“, vždy je třeba počítat s dalším vývojem situace – ať už v případě umístění mimo rodinu, do ústavu, apod.)
- stručný (v IPOD je třeba zachovat přehlednost, srozumitelnost a jednoznačnost směřování práce s dítětem a rodinou)
- ohraničený (všechny cíle by měly směřovat k „vyřešení“ situace dítěte a jeho „vyřazení“ z evidence OSPOD – v reálu to zatím možné není, ale lze nalézt cíle vedoucí k takové stabilizaci života dítěte, která nebude vyžadovat žádnou intervenci)
- jediný (koordinovaná práce s rodinou vylučuje existenci více plánů práce, pokud další plány existují, musí být v souladu s IPOD).

Co bylo dřív?

Sociálně-právní ochrana dětí je náročná a odpovědná činnost, ovlivňovaná do jisté míry vzděláním, praktickými zkušenostmi a osobnostními předpoklady jednotlivých pracovníků a pracovník. Mimoto mají vliv i vnější podmínky daného regionu, celospolečenská situace, apod. SPOD zůstává zároveň čistě pomáhající profesí kladoucí důraz na individualitu klienta. Úroveň výkonu sociálně-právní ochrany dětí se v jednotlivých krajích i v rámci jednotlivých OSPOD liší, někdy významně.

Situace některých dětí a rodin je ohrožující dlouhodobě – existují rodiny, jejichž členové jsou v evidenci již v několikáté generaci. Jejich ohrožení je přitom poměrně jasně pojmenováno, ale množství proměnných ovlivňujících situací rodiny ztěžuje přijetí účinných opatření. Příkladem mohou být děti dlouhodobě žijících ve velmi nevyhovujících podmínkách nebo v ústavní

péči. Další náročnou práci obnáší též případy závažného týrání nebo zneužívání dětí, kdy je nutné činit v krátké době zásadní rozhodnutí, nebo případy provázené manipulací a tlakem ze strany rodičů či médií.

Dosavadní průběh práce s ohroženým dítětem a rodinou byl evidován formou spisové dokumentace. Účelem vedení dokumentace bylo shromažďovat všechny důležité dokumenty týkající se dítěte, a na základě jejich vyhodnocení určovat směřování práce s dítětem a rodinou. V některých případech, zejména v dlouhodobých nebo náročných kauzách, nabývá rozsah spisové dokumentace i stovek stran v několika svazcích a orientace v takovém spisu je velmi náročná, často vázaná jen na jednoho pracovníka. Vypracování zprávy o průběhu práce s rodinou nebo odůvodnění návrhu na opatření týkající se dítěte obnáší časově náročné vyhledávání potřebných informací a jejich interpretaci.

IPOD je sám o sobě tvořen zásadními informacemi o dítěti a jeho rodině, orientace v něm je jednoduchá. Podklady, které jsou v průběhu práce s rodinou shromažďovány, jsou nadále zakládány do spisové dokumentace.

Význam IPOD tedy ve srovnání s dosavadními metodami práce s dítětem a rodinou spočívá:

- na obecné úrovni SPOD ve sjednocení základního rámce práce s ohroženým dítětem a rodinou
- na individuální úrovni ve zřehlednění a jasném nasměrování práce s dítětem a rodinou

Co je dáno a co ne?

IPOD je legislativně i metodicky upraven, stejně jako strukturované vyhodnocování, pouze rámcově, s důrazem na zachování cílů zpracování a realizace IPOD a zároveň s širokým prostorem pro uplatnění vlastního přístupu každého OSPOD.

Zákon o SPOD vymezuje v § 10, odst. 3, písm. d) „zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny“.

Další úprava IPOD je obsažena v § 10, odst. 5 zákona o SPOD, a to tak, že „*individuální plán ochrany dítěte se zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu, vypracovává se od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností, pravidelně se aktualizuje, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy*“.

Zákon neupravuje formu IPOD, podrobnost informací zanesených v IPOD ani frekvenci aktualizace IPOD.

Rámcový obsah IPOD je dále upřesněn v § 2, odst. 1 Vyhlášky, kde je vymezen následovně:

- a)** popis příčin ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně – právní ochrany,
- b)** cíle navržených opatření, prostředky k jejich dosažení a ukazatele účinnosti jednotlivých opatření,
- c)** rozsah navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte a poskytnuté pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- d)** způsob naplňování navržených opatření, práv a zájmů dítěte v rozsahu sociálně – právní ochrany,
- e)** metody práce s rodinou a rozsah intervencí a pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte při péči o dítě a při jeho výchově, které zahrnují
  - a. posílení funkce rodiny,
  - b. rozvíjení pečovatelských a výchovných schopností rodiny,
  - c. pomoc při sociálním začleňování rodiny,
  - d. poskytování pomoci dětem umístěným v náhradní rodinné péči a jejich rodinám, poskytování pomoci osobám pečujícím a osobám v evidenci,
  - e. posílení kompetencí rodiny v oblasti vzdělávání, přípravy na vyučování a motivace ke vzdělávání,

- f) postup spolupráce OSPOD s ostatními orgány veřejné moci a dalšími fyzickými a právníckými osobami zapojenými do řešení situace dítěte,
- g) rozsah spolupráce rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte s OSPOD a dalšími fyzickými a právníckými osobami a orgány veřejné moci zapojenými do řešení situace dítěte,
- h) časový plán pro provádění konkrétních opatření sociálně – právní ochrany,
- i) způsob hodnocení a ověřování plnění navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte ze strany rodičů, jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, OSPOD, dalších fyzických a právníckých osob a orgánů veřejné moci zapojených do řešení situace dítěte, a návrh dalších potřebných opatření nezbytných k ochraně dítěte,
- j) plán vzdělávání dítěte a plán přípravy na budoucí povolání a osamostatňování se,
- k) plán přípravy blížícího se výstupu dítěte z náhradní rodinné péče,
- l) způsob sledování fungování rodiny po ukončení práce s rodinou.

Níže v textu jsou uvedeny požadavky na rozsah a obsah IPOD vyplývající ze zákonného rámce (tj. vázané na jednotlivé body Vyhlášky).

Popis příčin ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany

§ 2, odst. 1, písm. a) Vyhlášky

Příčiny ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany dítěte jsou jednak východiskem pro sestavení IPOD, jednak odůvodněním práce s dítětem a rodinou.

Jako východisko tvorby IPOD vyplývají ohrožení dítěte a jeho příčiny ze strukturovaného vyhodnocení, přičemž vzájemná provázanost vyhodnocení a IPOD je nezbytná. Zjištěná ohrožení jsou následně setříděna podle závažnosti. Za prioritní se samozřejmě považuje ohrožení života a zdraví dítěte, dále následují ostatní, méně závažná ohrožení. Míra ohrožení určuje i další práci s rodinou – oblastmi, v nichž ohrožení nebylo identifikováno, se v následné práci s rodinou nezabýváme nebo zabýváme okrajově.

Např. dítě je primárně ohroženo v oblasti zdraví, vyhodnocením zjistíme, že otec přišel o práci. Při práci s rodinou tedy řešíme především zdraví a financemi se zabýváme okrajově, ale přece.

Z hlediska zákona i zájmu dítěte je nutné přesně vymezit důvod intervence do rodiny, resp. do života dítěte. Základní informaci o tom, zda dítě je nebo není předmětem sociálně-právní ochrany získáme již z úvodního vyhodnocení situace dítěte a rodiny, ale tuto otázku si klademe v procesu práce s dítětem a rodinou prakticky neustále,

V zahraniční praxi nalezneme např. určitý „identifikátor ohrožení“, kdy je v rámci hodnocení přehledně uváděno, v jakých oblastech je dítě ohroženo: „bezpečí, zdraví, dospívání, péče, aktivita, respekt, odpovědnost a začlenění“, viz skotský model GIRFEC.

V každém okamžiku hodnocení a práce s IPOD tak ověřujeme, zda ohrožení dítěte v oblasti, která je důvodem SPOD, trvá.

a v okamžiku, kdy je zřejmé, že dítě již není možné považovat za ohrožené, tj. potřeby dítěte jsou naplněny do maximální možné míry, práci s rodinou ukončíme.

Ke srovnání je systém práce s rodinou, kdy se rodina dostává z jasně daných důvodů „do evidence“, a v rámci IPOD jsou nastaveny takové podmínky, aby bylo „z evidence vyřazeno“.

Z hlediska dítěte a rodiny je nedostatečně odůvodněná intervence do rodiny, včetně zásahů do oblastí života rodiny, v nichž nebylo zjištěno žádné riziko, považována za intervenci v rozporu se zákonem.

V tomto smyslu soc. pracovníka OSPOD chrání objektivita informací ve vyhodnocení situace dítěte (tj. uvádění zdrojů), jinak řečeno, práce s dítětem a rodinou je založena na důkazech.

Co zjišťujeme?

- ❓ Proč byla zahájena sociálně-právní ochrana dítěte, je opodstatněna zákonem (především § 6 zákona o SPOD)
- ❓ Jaké ohrožení je pro dítě v tuto chvíli nejzávažnější, vyžadující nejrychlejší zásah/nejsilnější intervenci
- ❓ Přetrvává v průběhu práce s rodinou důvod intervence, nezměnily se podmínky života rodiny tak, že potřeby dítěte jsou v maximální možné míře naplněny

Jak zjišťujeme?

- Analýza/třídění získaných informací.
- Vzájemným srovnáním všech rizik a ochranných faktorů shromážděných v rámci vyhodnocování (tj., ne každá riziková situace musí vyplýnout v ohrožení dítěte, pokud jsou přítomny silné ochranné faktory).
- Přehodnocováním (aktualizací) situace rodiny a dítěte (zjišťujeme trvání příčin).

Shrnutí

Popis příčin je jednak potřebným odůvodněním intervence pomáhajících odborníků do rodiny, jednak základním východiskem definice cílů práce s rodinou a dítětem. Přítomnost ohrožení a jeho příčin je předmětem neustálé revize (tj. ujišťování, že intervence do rodiny je i nadále oprávněná).

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Zásadním ohrožením Jaroslava je ohrožení zdraví spočívající v nedostatečné lékařské péči zapříčiněné zapomnětlivostí a liknavostí rodičů.“

X

„Nezletilý je ohrožen tím, že se dostavil na druhé přeočkování hexavakcíny o tři měsíce později, a to i přes opakované výzvy, vakcína je neúčinná.“

„Důvodem zahájení práce s rodinou je dlouhodobě nedostatečné uspokojení základních potřeb dětí (zejména nedostatek a nízká kvalita stravy, špína, zima), které bylo vyhodnoceno jako zanedbávání.“

X

„Výkon SPOD byl zahájen dle § 6, písm. a) zákona o SPOD.“

Ohrožení je konstatováno ve vztahu k dítěti, je uvedena souvislost mezi příčinou a důsledkem ohrožení.

Ohrožením není nedostavení se na očkování, ale důsledky tohoto chování pro zdraví dítěte.

Konkrétně vysvětlený důvod intervence do rodiny.

Obecný odkaz na zákonné ustanovení s širokým výkladem.

Cíle navržených opatření, prostředky k jejich dosažení a ukazatele účinnosti jednotlivých opatření § 2, odst. 1, písm. b) Vyhlášky

Jde o klíčovou část IPOD. Od toho, jakým způsobem (jak kvalitně) bude definován cíl práce s dítětem, se odvíjí kvalita realizovaných opatření. V praxi se velmi často stává, že cíl je definovaný příliš obecně a přijímaná opatření jsou potom nahodilými úkony, což je v rozporu s principy strukturované práce s dítětem a rodinou a není to ve prospěch dítěte.

Cíle práce s dítětem a rodinou by měly být:

- odvozeny od ohrožení dítěte, které vyplynulo z vyhodnocení situace dítěte a rodiny – reagovat je přitom třeba na všechna ohrožení

Tj., všechna ohrožení, která jsme zjistili vyhodnocením situace dítěte a rodiny, musíme pokrýt některým z cílů IPOD.

- odvozeny od potřeb dítěte, tedy i v případě, že dítě není přímo ohroženo, ale jeho potřeby nejsou naplňovány dostatečně

- **aktivní** – měly by popisovat žádoucí stav dítěte, případně rodiny, který chceme dosáhnout, viz níže v detailu

Definování aktivních cílů je jednou z nečastějších obtíží, které se objevují v IPOD!

- **ambiciózní** – měly by směřovat k maximální možné kvalitě života dítěte a rodiny, bez ohledu na současný stav

Přestože se může zdát, že situace dítěte nemá východisko, např. dítě v dlouhodobé ústavní péči, rodiče alkoholici, směřujeme cíle např. k bezpečnému životu dítěte v rodině. Až poté, co se prokazatelně zjistí, že dítě se do péče rodičů vrátit nemůže, cíl je přeformulován (viz variabilita IPOD).

- **realistické** – na druhé straně, cíle by měly být alespoň teoreticky zvládnutelné v rámci současných podmínek v oblasti SPOD, důvody

Cílem není „zájem a blaho dítěte“ – to je virtuální cíl celé SPOD.

snížení ambicí v plánování práce s dítětem by ale měly být objektivní, např. nulová perspektiva na léčbu alkoholizmu rodičů, nikoli vycházet z dispozic OSPOD, respektive systému péče o ohrožené děti a rodiny

I v případě nedostatku pracovníků nebo chybějících služeb OSPOD může soc. pracovník v roli koordinátora práce s ohroženými dětmi a rodinami potřebné služby vyhledávat, iniciovat jejich vznik, podílet se na komunitním rozvoji a plánování apod.

- **variantní** – vzhledem k měnící se situaci života rodiny je cíl zpracován variantně, tj. s ohledem na rizika ohrožující dítě a potřeby dítěte jsou uvedeny možnosti, kam by měla práce s rodinou směřovat

V souladu s obecnými principy ochrany ohrožených dětí je možností první volby zajištění takových podmínek, aby dítě mohlo setrvat nebo se navrátit do vlastní rodiny, a dále jsou odstupňovány varianty dle zájmu dítěte (umístění do širší rodiny, náhradní rodinné péče, krizového zařízení, pobytového zařízení, atp.).

- **měřitelné** – mělo by být jasně definováno, jak se „pozná“, že cíl byl nebo nebyl naplněn

Např. pokud je cílem stabilizace vzájemných vztahů mezi rodiči, může být kritériem počet nekonfliktních předání dítěte, uzavření dohody o volbě školy dítěte, apod.

- vztahované přímo k dítěti, ne k jiným aktivitám – cílem například není „případová konference, dožádání zprávy, výkon SPOD“

Jak vymežit aktivní cíle?

Aktivní cíl je ten, který popisuje žádoucí, cílový stav. Tedy jak chceme, aby se dítě mělo, jak by se mělo cítit, co by mělo prožívat. Je třeba přitom zásadně vycházet z hlediska dítěte, nikoli rodiny, prostředí, času, služeb, apod. Cíle jsou nejčastěji zaměňovány za opatření, tedy prostředky k dosažení cíle.

PŘÍKLADY AKTIVNÍCH A NEAKTIVNÍCH CÍLŮ:

Dítě bude žít ve stabilní péči ve vlastní rodině. Vzdělávání dítěte bude přizpůsobeno „na míru“ jeho potřebám a možnostem, zejména s ohledem na diagnózu autismu. Dítěti bude poskytována péče obou rodičů bez jejich vzájemných konfliktů, otevřených sporů a manipulace.

Cíle vázané přímo na dítě.

X

Zrušení ústavní péče. Diagnostika v PPP a přemístění do ZŠ. Řešení rodičovského konfliktu.

Prostředky k dosažení cíle.

Opatření k dosažení cílů jsou prostředky a aktivity, resp. dílčí kroky směřující k naplnění cíle. Definujeme je poté, co je definován cíl, a to postupně od nejzásadnějších (bez nichž cíl realizovat nelze) po doplňující (zvyšující kvalitu naplnění cíle). Tato opatření jsou již popsána konkrétněji, než cíle, jsou na ně navázány odpovědné osoby (tj. kdo za realizaci opatření, resp. aktivity zodpovídá), jsou také ohraničeny časově.

Ukazatele účinnosti jednotlivých opatření jsou předem stanoveny a umožňují v určené časové lhůtě zhodnotit, jestli se opatření, resp. cíl, podařilo nebo nepodařilo naplnit. Může se jednat o kvantitativní údaje (např. počet zameškaných hodin dítěte ve škole) nebo i kvalitativní (zde je objektivizace obtížnější, může se jednat například o shodné tvrzení otce, matky i dítěte, že došlo k umírnění rodičovského konfliktu).

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaká je žádoucí situace dítěte a rodiny (tj. maximálně možná kvalita života dítěte)
- ❓ Jak můžeme této situace dosáhnout
- ❓ Co je třeba udělat, aby bylo identifikované ohrožení dítěte sníženo nebo omezeno
- ❓ Jakým způsobem je možné odstranit příčiny ohrožení dítěte

Jak zjišťujeme?

- Z ohrožení dítěte a potřeb dítěte zjištěných vyhodnocováním odvodíme cíle, které by eliminovaly ohrožení, resp. nejlépe saturovaly potřeby.
- Ze všech informací zjištěných o dítěti a rodině utváříme představu, jaké maximální úrovně/kvality může dítě v dané oblasti dosáhnout (např. zdraví, socializace, identita).

Může být rozdíl, jakou úroveň vzdělání dítě dosáhne např. v dětském domově a jakou v sociálně slabé rodině, na druhé straně se tato dvě prostředí výrazně opačně liší, pokud jde o budování vlastní identity dítěte.

Shrnutí

Cíle IPOD jsou vodítkem pro veškeré směřování práce s ohroženým dítětem a rodinou. Absence cílů v práci s rodinou vede jednak k chybným rozhodnutím týkajícím se dítěte, jednak k vynaložení času a energie na „zbytečné“ úkony ze strany OSPOD.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Michal bude žít v jistotě ve stabilní péči jednoho z rodičů, kdy kontakt s druhým rodičem bude přesně vymezen a dodržován a komunikace mezi rodiči bude podložena vzájemnou písemnou dohodou.“

X

„Bude podán návrh na změnu výživy a výchovy. Rodiče uzavřou dohodu o výměně věcí a školních pomůcek nezletilého.“

Cíl je odvozen od potřeb dítěte.

Prostředky k dosažení cíle. a Není jasné, co má být účelem podaného návrhu, k čemu bude směřovat, stejně jako co je cílem dohody rodičů.

„Eliška bude žít ve vlastní rodině, kde jí bude zajištěno bezpečí především posílením rodičovských kompetencí obou rodičů, a dále po nezbytně nutnou dobu dohledem OSPOD.“

X

„Nařízení odborné poradenské pomoci rodičům, nařízení dohledu, spolupráce s OSPOD.“

Obecný cíl života ve vlastní rodině je ohraničen podmínkami, za nichž to bude možné.

Není zřejmé, co je účelem navrhovaných opatření, jedná se o prostředky k dosažení cíle.

Rozsah navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte a poskytnuté pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte § 2, odst. 1, písm. c) Vyhlášky

Opatření jsou to, co činíme pro dosažení stanoveného cíle, tedy aktivity SPOD, poskytování služeb, doprovázení, poradenství, návrhy soudu, atp. Na rozdíl od cílů, které mohou být obecnější, opatření jsou konkrétními

Cílem je např. „Michaela bude žít ve stabilizovaném rodinném prostředí“, opatřením „rodiče navštíví rodinnou poradnu“.

kroky v práci s dítětem a rodinou. Opatření se vážou ke každému cíli zvlášť, musí se vzájemně doplňovat (k dosažení cíle je obvykle třeba realizovat jak opatření na straně rodičů, tak na straně OSPOD a dalších odborníků)

Např. cíl „stabilizace finanční situace rodiny“ by zahrnoval opatření „podpora pana Horáka v nalezení pracovního uplatnění“, „registrace pana Horáka na úřadu práce“, „sestavení splátkového kalendáře“ apod.

a/nebo na sebe logicky navazovat.

Z formulace opatření by mělo být zřejmé, proč jsou do IPOD zahrnuta (jak souvisí se stanovenými cíli, situací rodiny, apod.).

Opatření by měla být definována přímo, stručně a popisně, aby bylo zcela jasné, o jakou činnost se jedná.

Tj. uvádíme „poskytnutí poradenství rodičům v řešení dluhových otázek, doprovod rodičů do úřadu exekutora“, neuvádíme „finanční poradenství“.

Opatření jsou vázána na konkrétní osoby, které je budou realizovat (viz níže) a jsou časově ohraničena (viz níže).

Poznámka k rozsahu přijímaných opatření

Při definici opatření je třeba vždy zkoumat jejich rozsah, tedy míru zásahu do situace dítěte a rodiny. Nedefinujeme tedy opatření jen z hlediska potřebnosti pro dosažení cíle, ale i z hlediska přiměřenosti. Pokud je například stanoveno doprovázet rodiče na jednání s úřady, samosprávou, apod., je třeba odborně odhadnout, do jaké míry rodiče podporu v různých situacích potřebují – cílem je vždy jejich aktivizace, převzetí odpovědnosti za řešení vlastní situace. Míra intervence (rozsah opatření) může být ošetřena též v IPOD, a to odstupňováním rozsahu opatření.

Co zjišťujeme?

- ❓ Co je třeba udělat pro podporu rodiny a dítěte, jaká konkrétní patření
- ❓ Jak naplníme stanovené cíle
- ❓ Jaký by měl být rozsah poskytované podpory, kolik jí rodina potřebuje
- ❓ Kdo a kdy by měl opatření realizovat

Jak zjišťujeme?

- Analýzou stanovených cílů (jak je možné jich dosáhnout).
- Volbou optimálního způsobu dosažení cíle.

Optimální způsob dosažení cíle je kompromisem mezi potřebami rodiny, možnostmi aktivního zapojení rodiny, možnostmi OSPOD a dalších podpůrných subjektů, závažností a naléhavostí situace rodiny.

- Analýzou možných realizátorů opatření (zdroje podpory, kdo může pomoci).
- Naplánováním časové posloupnosti jednotlivých opatření.

Shrnutí

Opatření jsou odpovědí na otázky „co“ se s dítětem a rodinou bude dít a „jaká“ konkrétní pomoc a podpora bude rodině poskytnuta. Tato opatření navazují na kroky, které se v práci s dítětem a rodinou činily již dříve. Pak ale nebyly jasně pojmenovány. V důsledku toho nebylo možné ověřovat jejich efektivitu a nebyl zřejmý jejich smysl, čímž byly i pro rodinu nesrozumitelné.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Petra bude trávit svůj volný čas smysluplně, zájmovými aktivitami nebo ve školním klubu.“

X

„Nezletilá omezí styk se závadovými skupinami, se kterými tráví většinu volného času a změní nevhodné prostředí, ve kterém se často pohybuje.“

Pozitivní vyjádření, dány konkrétní návrhy, zároveň zachován prostor pro vlastní volbu klientky.

Není zřejmé, co je účelem navrhovaných opatření, jedná se o prostředky k dosažení a Není zřejmé, jak má Petra styk omezit, kdo je považován za závadovou skupinu nebo prostředí.

„V intervalu jednoho měsíce se uskuteční společná konzultace OSPOD a rodičů ohledně prospěchu a chování Elišky.“

X

„OSPOD podá návrh soudu na nařízení dohledu nad nezletilou. Tím se zamezí dalšímu zhoršování prospěchu i chování nezletilé ve škole.“

Je dáno, kdy, co a s kým se projedná, rodiči jsou zapojeni do spolupráce.

Přestože je uveden smysl a očekávaný výstup opatření, je toto opatření silové a restriktivní, čímž omezuje aktivizaci rodiny a může demotivovat rodinu od spolupráce.

„Ze strany školy (p. Marešová, třídní učitelka) bude OSPOD jednou měsíčně písemně (mailem) informován o chování Petra, v červnu bude vývoj chování projednán společně školou, Petrem, jeho rodiči a OSPOD.“

X

„Spolupráce OSPOD a školy, dožádání zprávy o nezletilém. V případě přetrvávání problémů s chováním nezletilého nebo jeho dalšího zhoršení bude proveden výchovný pohovor s nezletilým na OSPOD.“

Určeno, kdo, co a kdy udělá.

Spolupráce není blíže specifikována, stejně jako obsah zprávy, očekávaný negativní výsledek, plánované opatření nesměruje k aktivitě klienta.

Způsob naplňování navržených opatření, práv a zájmů dítěte v rozsahu sociálně-právní ochrany §2, odst. 1, písm. d) Vyhlášky

Opatření by měla být definována konkrétně (viz výše), nicméně v některých případech mohou i opatření být poměrně obsáhlá a je žádoucí blíže specifikovat jejich naplňování. Opatření je možné dále rozdělit na dílčí aktivity – ještě konkrétnější kroky směřující k realizaci cíle.

Pro definici aktivit platí stejné podmínky jako pro definici opatření. Je ale třeba mít vždy na mysli pravidlo stručnosti a přehlednosti IPOD – tj. v každém individuálním případě musí být nalezena rovnováha mezi potřebou znázornit plán práce s dítětem a rodinou co nejpřesněji,

Tj. např. pokud je cílem stabilizace úrovně vzdělávání dítěte, opatřením je nastavení individuálního vzdělávacího plánu dítěte a jednou z aktivit je domluva a uskutečnění společné schůzky dítěte, rodičů, OSPOD a školy.

aby nebylo pochyb o tom, co má kdo (rodiče, OSPOD, další odborníci) dělat, a zachovat srozumitelnost a jednoznačnost plánu

Není možné univerzálně stanovit, kolik cílů, opatření nebo aktivit by měl IPOD obsahovat. Kritériem je odpověď na otázku: Je z IPOD na první pohled patrné, kam práce s dítětem a rodinou směřuje, co je jejím cílem?

tak, aby bylo na první pohled zřejmé, kam práce s dítětem a rodinou směřuje.

Aktivita jsou též specifikovány osobou/osobami realizátora, tj. je určeno, kdo je za naplnění dané aktivity zodpovědný, a jsou limitovány časovým určením, do jakého termínu má být aktivita naplněna. Rozsah zodpovědných osob i časových lhůt nepřesahuje rámec opatření. Též odůvodněnost (relevance) aktivit je odvozena od relevance opatření – aktivity jsou v tomto směru jistou formou kontroly – pokud při vymezování aktivit k danému opatření zjistíme, že aktivity „nedávají smysl“, nebude v pořádku zřejmě ani opatření a je třeba jej předefinovat.

Co zjišťujeme?

- ❓ Víme, jak konkrétně budou jednotlivá opatření realizována, je jejich naplnění jednoznačně dáno
- ❓ Je třeba upřesnit, jak má být opatření realizováno, nebo je jeho realizace nepochybná – chápou všichni účastníci (rodina, odborníci) smysl opatření stejně
- ❓ Je opatření příliš rozsáhlé nebo složité, je třeba jej dále rozdělit (a nelze vytvořit více opatření)

Jak zjišťujeme?

- Rozborem navržených opatření a plánem jejich realizace.
- Revizí možných spolupracujících subjektů (osob, organizací) a jejich schopnosti a vůle porozumět smyslu opatření.

Shrnutí

Určujeme, jakým způsobem budou realizována jednotlivá opatření, a to zejména ta složitější nebo opatření zásadního charakteru, u nichž je nutné jednotné pochopení a pojetí všech realizátorů.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Lenka navštíví na zkoušku kroužek kreslení, taneční a přírodovědný kroužek a zjistí, která volnočasová aktivita by ji nejvíce zajímala.“

X

„Nezletilá si zvolí vhodnou volnočasovou aktivitu.“

Velmi konkrétní popis, do IPOD vhodné uvést v případě, že to zvýší pravděpodobnost porozumění a motivace ze strany klienta – dítěte.

Obecné vymezení aktivity pro případ, že je realizátorem dítě. Také není zaručen jednotný výklad úkolu.

„Rodiče budou spolupracovat se školou, a to osobním setkáváním se s Jardovým třídním učitelem (jednou týdně) a každodenní kontrolou domácích úkolů (budou je podepisovat).“

X

„Spolupráce rodičů se školou ve věci prospěchu a chování nezletilého, účast na třídních schůzkách a podle potřeby individuální.“

Aktivity popsány detailně, způsobem srozumitelným i pro rodiče, je dán časový rámeček.

Není specifikováno, o jakou formu spolupráce se má jednat, jak má spolupráce probíhat. Pokud je situace tak vážná, že již přijímáme opatření, pravděpodobně nelze spoléhat jen na rodičovské schůzky a blíže neurčená individuální setkání.

Metody práce s rodinou a rozsah intervencí a pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte při péči o dítě a při jeho výchově § 2, odst. 1, písm. e) Vyhlášky

- a) posílení funkce rodiny,
- b) rozvíjení pečovatelských a výchovných schopností rodiny,
- c) pomoc při sociálním začleňování rodiny,
- d) poskytování pomoci dětem umístěným v náhradní rodinné péči a jejich rodinám, poskytování pomoci osobám pečujícím a osobám v evidenci,
- e) posílení kompetencí rodiny v oblasti vzdělávání, přípravy na vyučování a motivace ke vzdělávání

V souladu s principem práva dítěte na život ve vlastní rodině jsou zákonem o SPOD i Vyhláškou (viz §2, odst. 2) Vyhlášky) opakovaně zdůrazněny priority směřující k zachování péče o dítě v prostředí jeho rodiny, resp. v jiné vhodné formě rodinného prostředí. Obecně se v pojetí vyhodnocování a IPOD preferují metody případové práce s dítětem a rodinou s důrazem na aktivní podíl rodiny na řešení vlastní nepříznivé situace.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jakými metodami práce je možné zajistit právo dítěte na život v rodinném prostředí
- ❓ Kdo je schopen práci s dítětem a rodinou pomocí vybraných metod realizovat
- ❓ Existují dostupné služby, je možné iniciovat jejich vznik nebo zasíťování

Jak zjišťujeme?

- Revizí plánovaných opatření.
- Ověřením souladu navrhovaných metod práce s prioritami ochrany ohrožených dětí.
- Průběžným hodnocením efektivity využitých metod a jejich případnou změnou.
- Doplněním vhodných metod sociální práce.

Shrnutí

Metody práce s dítětem a rodinou musí vždy respektovat základní zásady definované aktuálním zněním zákona o SPOD, tj. musí směřovat k aktivizaci rodiny a dítěte k řešení vlastní nepříznivé situace.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Po dobu pobytu Jany v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc budou rodičům poskytnuty následující služby (...) s očekávaným výstupem (...).“

X

„Rodičům bude zprostředkována služba SAS.“

Výčet služeb lze dovést, jakých metod bude využito a jakým způsobem bude ověřeno, že služby, resp. metody jsou efektivní.

Služba SAS je jmenována jen automaticky, jako první volba z nabídky sociálních služeb – není ale popsáno, jaký má být rozsah a obsah této služby, zda je postačující, co je cílem poskytování služby.

Postup spolupráce OSPOD s ostatními orgány veřejné moci a dalšími fyzickými a právními osobami zapojenými do řešení situace dítěte § 2, odst. 1, písm. f) Vyhlášky

Spolupráce s dalšími subjekty, ať již odborníky (lékaři, učiteli, specialisty), úřady, poskytovateli sociálních služeb, zástupci samosprávy nebo rodiči, je předpokladem efektivní případové práce s ohroženým dítětem a rodinou. Spolupráce se vztahuje ke všem fázím práce s dítětem a rodinou – od vyhledávání ohrožených dětí přes vyhodnocování a sestavování IPOD až po nejvýznamnější část – realizaci IPOD.

Úkolem OSPOD je identifikovat subjekty, které mohou přispět k podpoře dítěte a rodiny. Jejich celkový výčet nelze obecně popsat, nicméně by měly být kontaktovány všechny orgány, instituce i jednotlivci, kteří se s dítětem setkávají nebo setkávali. Zároveň platí, že je vždy preferován osobní kontakt

Platí např. i pro ústav, pokud v něm dítě v nedávné době pobývalo, pedagogicko-psychologickou poradnu, pokud v ní dítě bylo vyšetřeno, apod.

(např. formou případové konference) a komunikace s konkrétní osobou, která má k dítěti vztah, spíše než s oficiálním představitelem organizace.

Úroveň spolupráce se odvíjí částečně ze zákona (mimo zákona o SPOD také např. občanský nebo trestní zákoník), částečně je ovlivněna vlastní vůlí subjektů ke spolupráci. Zákonem je přitom upraveno především sdílení informací (viz vyhodnocování), k samotné aktivní spolupráci by ostatní subjekty měly být motivovány ze strany OSPOD jako koordinátora práce s dítětem a rodinou, kdy spolupráce zákonem vynutitelná zpravidla není. Klíčovým východiskem je společný zájem o podporu a pomoc dítěti, kdy je vzájemná spolupráce výhodnější z hlediska času i finančních nákladů, a je možné sdílet do určité míry informace o dítěti a rodině. Spolupráce v rámci případové práce s dítětem a rodinou se tedy odvíjí ve stejných zákonných mantinelech a za stejných podmínek, jako dosavadní postupy, ale tím, že je koordinovaná a cílená, je nesrovnatelně efektivnější

Často se jednalo o dožadování zpráv a průběžné shrnutí poznatků ze spisové dokumentace do zprávy nebo návrhu soudu.

a účinnější jak pro dítě, tak pro samotné pomáhající složky. Spolupráce tedy probíhá „stejně, ale lépe“.

Co zjišťujeme?

- ❓ Které subjekty mohou přispět k pomoci dítěti a rodině
- ❓ Do jaké míry a jak se mohou do spolupráce zapojit
- ❓ Jakým způsobem bude probíhat koordinace jejich činnosti
- ❓ Jakým způsobem bude ošetřeno sdílení informací

Jak zjišťujeme?

- Revizí všech orgánů a institucí, které se kdy zapojily do práce s dítětem a rodinou (ze spisové dokumentace, zpráv třetích stran, konzultacemi).

Rozsah spolupracujících subjektů se může v průběhu práce s dítětem a rodinou měnit, mohou se objevit další významné subjekty vhodné k zapojení do spolupráce (např. nově vzniklá služba).

- Revizí jejich možného přínosu do práce s dítětem a rodinou (rozsah, obsah, forma spolupráce).
- Revizí jejich kapacity podílet se na přímé práci s dítětem a rodinou (stát se součástí IPOD).

Shrnutí

Spolupráce s dalšími odborníky i institucemi probíhala i v minulosti, nicméně tím, že nebyla koordinována a společně vymezena v IPOD, byla nedostatečná co do kvality i kvantity. Jednoznačně nastavená spolupráce odpovídá roli OSPOD jako koordinátora práce s rodinou a dítětem.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Za realizaci opatření „zajištění nezbytné preventivní lékařské péče pro Kláru“ odpovídá: matka (návštěva Kláry u lékařky), lékařka MUDr. Veselá (poučení matky, postupné doplnění preventivního očkování) a OSPOD (poskytování doplňujících informací matce, kontrola návštěv).“

X

„Opatření „zajištění nezbytné preventivní lékařské péče pro Kláru“ – odpovídá matka.

Pokud je jedním z ohrožení dítěte např. zanedbání lékařské péče, je žádoucí nenechat odpovědnost za nápravu jenom na rodiči, který péči dříve zanedbal, ale je třeba rozdělit odpovědnost mezi lékaře, OSPOD – případně například příbrat i nestátní organizaci, které matka důvěřuje, osobu z komunity, které matka důvěřuje atp.

Nelze ponechat odpovědnost pouze na matce – viz komentář výše.

„Zlepšení prospěchu a školní docházky“, odpovídá Jan, jeho rodiče, třídní učitel, vychovatel, pracovník podpůrné služby, OSPOD.

Přestože zlepšení prospěchu záleží z velké míry na samotném dítěti, nelze očekávat, že bude natolik motivováno, aby úkol zvládlo samo, podporu mohou v tomto směru využít i jeho rodiče. Zároveň je žádoucí, aby fungovala otevřená vzájemná informovanost mezi školou, rodinou a OSPOD o prospěchu a docházce.

X

„Zlepšení prospěchu a školní docházky“, zajistí nezletilý.

Nedostačující vymezení, viz komentář výše.

Rozsah spolupráce rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte s OSPOD a dalšími fyzickými a právníckými osobami a orgány veřejné moci zapojenými do řešení situace dítěte **§2, odst. 1, písm. g) Vyhlášky**

Spolupráce rodičů, potažmo samotných dětí je dalším z principů případové práce s dítětem a rodinou, kdy je její nedílnou součástí aktivizace a posílení vlastních kapacit rodiny kompenzovat rizika ohrožující dítě. Postoj rodičů je přitom klíčový, protože je jejich výlučnou rolí zajistit péči o dítě a jeho bezpečí v takové míře, aby mohlo v rodině setrvat.

Rodiče se stávají významnými partnery případové práce při vyhodnocování situace dítěte a rodiny, aktivně by se měli podílet i na sestavení IPOD a zpravidla přebírají odpovědnost za část opatření. Názor rodičů na situaci rodiny a dítěte se může lišit oproti názoru OSPOD, případně dalších orgánů nebo mezi rodiči navzájem. Rodiče mohou spolupráci s OSPOD zcela odmítnout.

Což platí bez ohledu na použité metody práce.

Cíle a opatření jsou proto v IPOD vymezována zásadně s ohledem na zájem dítěte, nikoli na zájem rodičů, přičemž i v případě nespolupráce mohou zahrnovat i určení odpovědnosti rodičů například k úkolům,

V takových případech nebudeme samozřejmě podmiňovat spolupráci rodičů klíčová opatření týkající se přímo dítěte, rodiče ponecháme v roli vedlejšího spolupracujícího subjektu.

kteře se jich přímo tŷkajŷ. Rodiĉe jsou v kaŷdŷm pŷipadŷ pouĉeni o dŷsledcŷch svŷ ne/spolupŷace, vĉetnŷ dŷsledkŷ pŷavnŷch.

Viz zŷkon o SPOD.

Aktivnŷ zapojenŷ rodiĉŷ je vhodnŷ tŷŷ v rŷmci pŷipadovŷch, v ideŷlnŷm pŷipadŷ rodinnŷch konferencŷ, kdy majŷ moŷnost zŷskŷvat objektivnŷ nŷhled na situaci dŷtŷte a pŷichŷzet s vlastnŷmi nŷvrhy ŷešenŷ – k jejichŷ realizaci jsou pŷirozenŷ nejjvŷce motivovŷni.

Aktivnŷ zapojenŷ dŷtŷte je odvozeno z jeho pŷŷva vyjadŷřovat vlastnŷ nŷzor na opatŷenŷ, kterŷ se ho tŷkajŷ. Zaznamenŷnŷ nŷhledu na vlastnŷ situaci, pŷŷpadnŷ pŷŷnŷ dŷtŷte je nedŷlnou souĉastŷ vyhodnocenŷ, v IPOD by potom nŷzoru dŷtŷte mŷlo bŷt v maximŷlnŷ moŷnŷ mŷře pŷŷzpŷsobeno znŷnŷ stanovenŷch

Dŷti by mŷly bŷt povzbuzovŷny k vytvŷření objektivnŷho nŷhledu na vlastnŷ situaci. Nelze nicmŷnŷ oĉekŷvat, ŷe dŷtŷ bude schopno porozumŷt vŷem souvislostem vedoucŷm k nepŷŷznivŷ situaci rodiny.

opatŷenŷ a dŷtŷti by mŷlo bŷt vysvŷtleno, jak a pŷoĉ jeho nŷzor byl nebo nebyl v rozhodovŷnŷ o dalŷŷm postupu zohlednŷn. Zapojenŷ dŷtŷte nenŷ obecnŷ omezeno vŷkem ani rozumovŷmi schopnostmi.

Rozsah spolupŷace dalŷŷch orgŷnŷ a institucŷ je odvozen z IPOD, role nŷkterŷch mŷuŷe bŷt zŷsadnŷ, jinŷ se mohou zapojovat jen okrajovŷ. Platŷ pŷŷtom podmŷnka, ŷe rozsah poskytovanŷch sluŷeb nesmŷ pŷekraĉovat potŷeby dŷtŷte a rodiny (tj. je poskytovŷno jenom to, co je potŷeba, ani vŷce ani mŷnŷ).

Co zjiŷtŷujeme?

- ŷ Jakŷm zpŷsobem je moŷnŷ zapojit do spolupŷace rodiĉe, aktivizovat a motivovat je k pŷevzetŷ odpovŷdnosti za ŷešenŷ situace
- ŷ Jakŷm zpŷsobem a do jakŷ mŷry je moŷnŷ a ŷŷdoucŷ zapojit dŷtŷ
- ŷ Jakŷ je ŷŷdoucŷ rozsah spolupŷace (zapojenŷ) dalŷŷch orgŷnŷ a institucŷ

Jak zjiŷtŷujeme?

- Posouzenŷ mŷry aktivity rodiĉŷ a jejich vŷle ke spolupŷaci pŷi vyhodnocovŷnŷ situace dŷtŷte a rodiny.
- Posouzenŷ moŷnostŷ rodiĉŷ a dŷtŷ k aktivnŷmu ŷešenŷ vlastnŷ nepŷŷznivŷ situace.

- Posouzení vlastních postojů, přání a názorů dětí i rodičů (vyjádřeno v rámci vyhodnocování nebo přímé práce s rodinou).
- Posouzení podpůrné kapacity spolupracujících orgánů a institucí a její srovnání s potřebami rodiny.

Shrnutí

Aktivizace dítěte a rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu je předpokladem převzetí odpovědnosti za řešení vlastní nepříznivé situace. Rozsah spolupráce rodiny by měl postupně narůstat až k úplnému oproštění rodiny od intervencí zvenčí.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Posílení rodičovských kompetencí k výchově Milana“ – zajistí rodiče, odborné poradenské zařízení.

X

„Posílení rodičovských kompetencí k výchově Milana“ – zajistí rodiče.

„Navazování nových kontaktů v rámci komunity“ – zajistí Milan, rodiče, terénní pracovník.

X

„Navazování nových kontaktů v rámci komunity“ – zajistí Milan.

Přestože se opatření týká hlavně rodičů, je třeba odpovědnost sdílet s dalšími podpůrnými, případně kontrolními subjekty.

Nedostatečně sdílená odpovědnost, viz předchozí komentář.

K opatřením týkajícím se přímo dětí je vhodné vždy doplnit sdílenou odpovědnost.

Ponechání odpovědnosti pouze na dítěti snižuje pravděpodobnost naplnění opatření.

Časový plán pro provádění konkrétních opatření SPOD

§ 2, odst. 1, písm. h) Vyhlášky

Časový plán pro provádění jednotlivých opatření IPOD je sestavován zásadně individuálně, zejména s ohledem na závažnost ohrožení dítěte. Časový plán je podstatou strukturované práce s rodinou a dítětem – jednotlivá opatření jsou realizována v určitých, předem daných lhůtách, a v těchto lhůtách dochází buď k zániku opatření (je-li naplněno), k jeho změně, nebo pokračování.

Např. pokud se v dané lhůtě nepovede otci zajistit nové zaměstnání, může se buď v opatření i nadále pokračovat (pokud z něj nevyplývá další ohrožení dítěte), může se pozměnit (např. že otec bude hledat uplatnění ve veřejně prospěšných pracích), nebo zrušit a nahradit jiným (např. optimalizací sociálních dávek určených rodině).

Časový plán je zásadním rozdílem oproti dřívějším postupům, v nichž se práce s dítětem a rodinou odvíjela vlastním tempem bez ohledu na potřeby dítěte. Tak se často stávalo, že pokusy o nápravu situace v rodině byly činěny opakovaně, ale nesystematicky, byla snaha „dát rodině“ ještě šanci, nicméně situace po několika letech vygradovala a bylo nutné podat návrh na předběžné opatření. Oproti tomu strukturovaná práce, zejména dobře vytyčené cíle, jasně stanovená opatření k jejich naplnění, přidělení odpovědnosti, ukazatelé účinnosti a časové lhůty umožňují činit jednoznačná rozhodnutí včas.

Zákonem není stanoveno, v jakém rozmezí se mají pohybovat lhůty jednotlivých opatření. Obecně lze, s přihlédnutím k základním principům strukturované práce, doporučit u širších cílů horizont měsíců, u aktivit nebo v akutních případech v horizontu týdnů až dnů – samozřejmě vždy s ohledem na potřeby konkrétního dítěte. V případě, že je třeba některou z aktivit ještě více specifikovat (například proto, aby byla zcela pochopena všemi účastníky, včetně rodičů), je možné detaily uvést například do záznamu, který rodiče podepíší nebo jinak odsouhlasí, nebo formou určité dílčí „dohody“ s rodiči.

Stejným způsobem byla spolupráce delegována směrem k rodičům i v minulosti – konkrétní úkoly jim byly podrobně vysvětleny, a do záznamu, resp. do spisu byla založena obecnější informace o tom, že byli poučeni.

Podstatou je, aby IPOD nebyl ani zahlcen detaily, díky nimž by ztratil svou přehlednost, ale nesmí být ani příliš obecný, z hlediska času ubíhajícího dětem je nevhodné například užití termínu plnění „průběžně“.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jak akutní, závažné je ohrožení dítěte, jak rychle potřebuje podporu
- ❓ Jak hluboké jsou problémy dítěte a rodiny, jaká je reálná doba na jejich řešení
- ❓ V jakých termínech by měla být realizována jednotlivá opatření tak, aby na sebe navazovala
- ❓ Zaručuje časový plán neustálou intenzivní práci s rodinou a dítětem

Jak zjišťujeme?

- Revizí zjištěných rizik a závažnosti jejich dopadu.
- Revizí navržených cílů, opatření a aktivit k omezení rizik.
- Zhodnocením aktuálních potřeb dítěte a rodiny.
- Zmapováním časových a personálních kapacit spolupracujících subjektů.

Shrnutí

Časové ohraničení práce s dítětem a rodinou je podstatou individuálního plánování. Čas dítěte je vnímán jako vzácný (čas ubíhá dítěti rychleji, intenzivněji, je třeba ho kvalitně naplnit), ale i drahý (jakákoli dlouhodobá služba je nákladná). Časové omezení práce s rodinou je významným motivačním prvkem jak pro samotnou rodinu, tak i pro OSPOD a spolupracující odborníky.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Leonard a jeho matka budou zlepšovat vzájemnou komunikaci“ – změny a dopady na jejich vztah a na chování Leonarda budou vyhodnoceny do konce měsíce a následně jednou za tři týdny, opatření bude přehodnoceno v červnu 2014.

X

„Leonard a jeho matka budou vylepšovat vzájemnou komunikaci“ – průběžně.

Přestože jde o hůře uchopitelné téma, je možné stanovit odstupňované lhůty pro zhodnocení efektivity opatření.

Průběžný termín nepodpoří realizaci opatření.

„Otec si bude aktivně hledat zaměstnání“ – do 15. 6. 2014 registrace na Úřadu práce, pokud se opatření nenaplní do 30. 9. 2014, bude využita varianta B v IPOD.

X

„Otec si bude aktivně hledat zaměstnání“ – do 30. 9. 2014.

Popsány konkrétní časové termíny, včetně kontrolního, rodič je seznámen s tím, co bude následovat, nebude-li spolupracovat na naplňování cílů IPOD.

Není uvedeno, jaký výstup je k 30. 9. očekáván, nejsou uvedeny kontrolní termíny pro to, co se bude dít v mezidobí.

Způsob hodnocení a ověřování plnění navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte ze strany rodičů, jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, OSPOD, dalších fyzických a právnických osob a orgánů veřejné moci zapojených do řešení situace dítěte a návrh dalších potřebných opatření nezbytných k ochraně dítěte § 2, odst. 1, písm. i) Vyhlášky

Zhodnocení efektivity práce s rodinou a dítětem je poměrně obtížné, vzhledem k tomu, že se jedná o sociální práci, často dlouhodobou, kdy skutečné „výsledky“ v podstatě nejsou měřitelné a jsou znatelné až za desítky let (např. pokud je ohrožené dítě v dospělosti schopné relativně dobře fungovat ve společnosti, najít zaměstnání, bydlení, partnerský vztah, apod.). Některé cíle práce s dítětem mohou být navíc abstraktnější, a tím i hůře měřitelné. Opatření a aktivity by již měly být konkrétní, nicméně některé z nich stále nemusí být hodnotitelné kvantitativně, ale kvalitativně.

Stanovení ukazatelů účinnosti nemusí být „vědecké“, jde v podstatě o vymezení toho, jak poznáme, že došlo k žádoucí změně v situaci dítěte. Kritéria by měla být srozumitelná všem, kdo jsou do realizace daného opatření zapojeni, zejména rodičům, resp. dítěti. Jedná se *např. o opatření/aktivitu zlepšení školního prospěchu nebo počtu neomluvených hodin dítěte,*

Kontrolním ukazatelem jsou konkrétní čísla, jichž by dítě mělo s podporou dosáhnout.

snížení dluhu na nájemném a službách spojených s užíváním bytu, registrace

Ukazatelem účinnosti může být nastavení splátkového kalendáře nebo ustanovení zvláštního příjemce příspěvku či doplatku na bydlení atp.

na úřadu práce, schůzka u lékaře nebo o kvalitativní změnu – zlepšení pořádku

Kontrolním ukazatelem je např. doložení písemného potvrzení, dokumentu, telefonické ověření, že úkol byl splněn atp.)

v domácnosti, zlepšení komunikace mezi rodičem a dítětem apod.

Např. namísto „snížení počtu hádek mezi rodiči“ uijeme „prohloubení a rozšíření kladné a užitečné komunikace mezi rodiči“ – což je ověřeno výše uvedenou společnou konzultací.

Kritéria by měla být vždy nastavena pozitivně, tj. vyjadřovat stav, jehož chceme dosáhnout, nikoli stav, který chceme eliminovat. Kritéria by zároveň měla být do maximální možné míry objektivizována, tj. neměla by vycházet například pouze z vlastního šetření OSPOD, sdělení rodiče, apod.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jakým způsobem je možné ověřit, zda se daný cíl/opatření/aktivita naplňují v souladu s IPOD
- ❓ Jaký ukazatel účinnosti mi poskytne dostatečně objektivní náhled na realizaci opatření

Jak zjišťujeme?

- Analýzou jednotlivých cílů, opatření a aktivit a vymezením možných měřitelných ukazatelů účinnosti.

Shrnutí

Stanovením ukazatelů účinnosti se ujišťuje zejména sám OSPOD o správnosti a účinnosti směřování práce s dítětem a rodinou, ale také dítě nebo rodina mají možnost ověřit, jestli plní své „úkoly“ správně.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Jan omezí konflikty se spolužáky ve škole, bude se snažit s nimi navázat kladné sociální vazby“ – ověřeno konzultací s Janem a rodiči, zprávou ze školy.

X

„Jan omezí konflikty se spolužáky ve škole, bude se snažit o navázání příznivých sociálních vazeb“ – ověřeno zprávou školy.

Jsou uvedeny všechny možné zdroje ověření realizace opatření, více i méně objektivní.

Zpráva ze školy je možným kritériem ověření, ale neměla by být jediným zdrojem informací – učitelé ani vychovatelé neznají náhled Jana na situaci, např. mohl sice objektivně omezit konflikty, ale zároveň se sám mohl stát obětí šikany apod. Nevíme tedy, jestli je realizace opatření skutečně v zájmu dítěte.

„Marie a její matka se pravidelně zúčastní setkání s učitelem ve škole“ – ověřeno bude krátkými zápisy, podepsanými matkou, Marií a učitelem a budou dodány OSPOD – a ve lhůtě tří měsíců bude provedena hodnotící konzultace s Marií, matkou, učitelem a OSPOD.

Je určeno několik způsobů ověření realizace opatření.

X

„Marie a její matka se pravidelně zúčastní setkání s učitelem ve škole“ – ověří OSPOD.

Není upřesněno, jak a od koho bude naplňování opatření zajištěno.

Plán vzdělávání dítěte a plán přípravy na budoucí povolání a osamostatňování se plán přípravy blížíícího se výstupu dítěte z náhradní rodinné péče § 2, odst. 1, písm. j), k) Vyhlášky

Příprava na odchod z náhradní péče je klíčovým předpokladem úspěšného začlenění dítěte do dospělého života. Pokud je tedy dítě jakéhokoli věku v jakékoli dočasné formě náhradní péče, je příprava na budoucí život „povinnou“ součástí IPOD. V raném věku dítěte se týká vzdělávání, socializace, vztahů s vlastní rodinou, identity, finanční gramotnosti, základní orientace ve společnosti, apod., později nabývá konkrétnější podoby v přípravě na budoucí povolání, zajištění bydlení, dokladů, účtů, apod., především ale poskytováním dítěti stálé podpory, k níž se může obracet v případě nejistoty nebo pochyb.

Plán vzdělávání dítěte by potom měl vycházet zásadně z dispozic dítěte (tj. vzdělávání by mělo být poskytováno s ohledem na možnosti dítěte – ani ne málo, s nedostatečným rozvojem této kapacity, ale ani ne moc, s nereálným

Typicky děti umisťované do základních škol praktických nebo do speciálních škol v důsledku sociálního znevýhodnění.

očekáváním a neúměrným tlakem vyvíjeným na dítě).

Může jít často o děti z tzv. „lepších“ rodin.

Příprava dítěte na budoucí život zároveň zahrnuje zapojení dalších subjektů do realizace IPOD – kromě kurátora pro dospělé též např. úřad práce, nestátní neziskovou organizaci, bytový odbor, samosprávu města apod. Velmi významný je v tomto směru názor a přístup samotného dítěte.

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaký je dlouhodobý výhled vývoje situace dítěte, bude se vracet do své rodiny a za jakých podmínek, bude žít samo, využije sociální službu
- ❓ Jaké zdroje podpory je možné využít pro přechodové období, kdy se dítě dostává z kompetence OSPOD, případně ústavu nebo pěstounů

Jak zjišťujeme?

- Analýzou opatření a jejich přesahu do budoucnosti dítěte.
- Revizí všech opatření z hlediska jejich dopadu na budoucnost dítěte.
- Revizí spolupracujících subjektů a jejich kapacity poskytovat podporu dítěti po odchodu z náhradní péče.

Shrnutí

Příprava na budoucí samostatný život dítěte je obecným cílem zastřešujícím celou práci s dítětem po dobu jeho nezletilosti. O aktuální situaci dítěte (zdravotní stav, učení, sociální prezentace apod.) je třeba uvažovat optikou budoucnosti, přestože v přítomnosti nemusí být některá ohrožení zjevná.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Emil přestoupí po dokončení druhého ročníku na jinou střední školu, která je sice vzdálenější, ale více odpovídá jeho zájmům a přináší vyšší pravděpodobnost pracovního uplatnění.“

X

„Emil dokončí středoškolské vzdělání.“

Opatření je zhodnoceno z hlediska současných i budoucích dopadů na život dítěte.

Opatření obecné, sice s požadavkem na ukončení školy, ale bez náhledu na budoucí uplatnění vzdělání.

Způsob sledování fungování rodiny po ukončení práce s rodinou § 2, odst. 1, písm. l) Vyhlášky

Podstatou práce s ohroženým dítětem a rodinou je aktivizace vlastních zdrojů a posílení kompetencí rodiny tak, aby rodina byla schopna řešit aktuální (i budoucí) nepříznivé situace vlastními silami. Intervence OSPOD i dalších odborníků proto musí být omezena na nutné minimum jak z hlediska rozsahu,

tak z hlediska času. IPOD je rámován časovým rozvrhem a termíny do kdy by měla být jednotlivá opatření naplněna, přičemž časové omezení se vztahuje k hlavnímu cíli (tedy stavu, do něhož by měla rodinná situace dospět) a dílčí cíle, opatření a aktivity jsou časovány v rámci limitu hlavního cíle.

Z hlediska sociálně-právní ochrany dětí v ČR jsou podmínky, za nichž je dítě, resp. rodina řešena intervencí, dány zákonem (§6 a další zákona o SPOD), stejně jako podmínky vyřazení dítěte z evidence SPOD.

Dle zákona je součástí pravidelného vyhodnocování situace rodiny otázka, zda je dítě stále ohroženo dle § 6 zákona o SPOD. Mandát poskytování sociálně-právní ochrany (zásahu do rodiny) tak musí vždy být řádně odůvodněn.

Lze předpokládat, že jakýkoli zásah státních orgánů do integrity rodiny bude vždy vnímán negativně a zájmem rodiny bude „nemít se sociálkou nic společného“. Prostřednictvím IPOD proto lze práci s dítětem a rodinou určitým způsobem ohraničit – rodina je (na základě vyhodnocení) obeznámena s tím, jaké jsou důvody intervence (jaká ohrožení dítěte vedla k potřebě externí pomoci, podpory nebo kontroly), jaké jsou kroky (cíle, opatření, aktivity), jimiž lze tyto důvody odstranit, jaký je žádoucí stav, kterého chceme pro dítě dosáhnout a kdy by měl tento stav být dosažen.

Časové ohraničení práce s dítětem a rodinou je zcela zásadní pro to, aby rozhodnutí týkající se dítěte byla činěna včas a tím se zabránilo dalšímu poškození dítěte. Vyhodnocení a IPOD bez časového zarámování jsou bezcenné, viz děti dlouhodobě žijící v ústavní péči nebo v ohrožujících rodinných podmínkách.

Pro rodinu i dítě je obvykle důležité vědět, kdy a jak bude intervence ukončena. Časové omezení může být pro rodinu významným motivačním prvkem, proto by se rodiče, případně dítě měli na stanovení termínů aktivně podílet (tj. společně diskutovat, do kdy je možné napravit nepříznivou situaci).

Co zjišťujeme?

- ❓ Jaký je reálný termín, v němž by mohlo být dosaženo cílů práce s rodinou
- ❓ Jaký je žádoucí termín řešení nepříznivé situace, s ohledem na míru ohrožení dítěte
- ❓ Jaké faktory by mohly napomoci nebo naopak ohrozit realizaci časového plánu
- ❓ Je žádoucí, aby spolupráce s rodinou probíhala i nadále a jakou formou

Jak zjišťujeme?

- Revizí cílů, opatření a aktivit IPOD a časové náročnosti jejich realizace.
- Mapováním kapacit a možností rodičů, případně dítěte, a dalších spolupracujících odborníků k realizaci cílů.

Shrnutí

Způsob následné práce s rodinou je zásadně předmětem domluvy mezi rodiči a OSPOD. Součástí ukončení práce s rodinou může být uzavření dohody o případném dalším monitoringu situace rodiny, přičemž další spolupráce by se měla odvíjet od vůle rodiny, nikoli vůle OSPOD (např. písemná zpráva rodiny po 6 měsících, předem domluvená návštěva apod.). Rodina musí být seznámena s tím, jakým způsobem může OSPOD kontaktovat v případě potřeby, nabídka pomoci by měla být zcela otevřená. OSPOD sám zahajuje další intervenci pouze v případě, že se vyskytne obdobné nebo nové ohrožení dítěte.

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

„Situace Karolíny již není vnímána jako riziková, poskytování sociálně-právní ochrany proto bude zastaveno. Rodiče souhlasí s tím, že budou dodržovat podmínky stanovené v dohodě jsou si vědomi důsledků jejich nedodržení.“

Popsáno odůvodnění ukončení spolupráce a další postup po ukončení spolupráce.

X
„Výkon SPOD byl ukončen, nezletilá bude nadále vedená evidencí OSPOD v souladu se zákonem o SPOD.“

Není uveden důvod ukončení intervence ani následující postup.

„Rodiče byli informováni o možnostech, jak kontaktovat v případě potřeby OSPOD (byl jim předán telefonický kontakt a informace o časové dostupnosti OSPOD).“

Návazná spolupráce s dítětem a rodinou je otevřena.

X
„V případě potřeby se rodiče obrátí na OSPOD.“

Není zřejmé, zda rodičům byla spolupráce aktivně nabídnuta a zda byli poučeni, jak mohou OSPOD v budoucnu kontaktovat.

VZOROVÉ VYHODNOCENÍ A IPOD

Dítě se zdravotním postižením

Vyhodnocení situace dítěte			
Příjmení a Jméno dítěte:	Palečková Sára	Datum narození:	20. 4. 2007
Adresa trvalého bydliště:	Východní 2619/37, 352 01 Aš		
Aktuální adresa:	Viz výše		
Národnost/státní příslušnost:	Česká/ČR		
Mateřský jazyk:	Český	Spisová značka:	Om 112/11

Příjmení a jméno matky:	Palečková Sylvie	Telefon:	Matka často mění telefonní číslo, její současné nám není známo. Poslední uvedený telefonní kontakt je nedostupný
Adresa:	Východní 2619/37, 352 01 Aš		
Příjmení a jméno otce:	Otec není uveden v rodném listě dítěte	Telefon:	-
Adresa:			

Další osoby podílející se na výchově dítěte:	Příjmení a jméno: Paleček Josef	Vztah k dítěti: Dědeček ze strany matky	Kontakt: Viz níže
Adresa:	Východní 2619/37, 352 01 Aš, trvalým bytem Ústí nad Orlicí (zdržuje se u dcery v Aši)		
Další osoby podílející se na výchově dítěte:	Příjmení a jméno: Nagyová Barbora	Vztah k dítěti: Partnerka matky	Kontakt: +420 775 512 849

	Nagyová Barbora		+420 775 512 849
Adresa:	Komenského 2102/27, 352 01 Aš		
Ošetřující lékař:	MUDr. Malá Kateřina		
Adresa:	Palackého 1615, 352 01 Aš		
Telefon:	+420 354 525 149		
Předškolní zařízení/škola:	Základní a praktická škola v Aši – nultý ročník		
Adresa:	Studentská 1612/13, 352 01 Aš		
Telefon:	+420 354 525 270		

Počet sourozenců:	3
--------------------------	---

Příjmení a jméno:	Eva Szabová	Datum narození:	23. 10. 2012
Příjmení a jméno:	Daniela Hakenová	Datum narození:	11. 07. 2003
Příjmení a jméno:	Matyáš Haken	Datum narození:	14. 08. 2004

Důležité informace o sourozencích

tretná činnost dětí, docházka do školy, kdo je má v péči?

- Eva Szabová, v péči matky, její otec je Jozef Szabo, který bydlí v Sokolově.
- Daniela Hakenová, v péči matky, její otec je Petr Haken. Chodí do 4. třídy základní školy Okružní v Aši
- Matyáš Haken, v péči matky, jeho otec je Petr Haken. Chodí do 3. třídy základny školy Okružní v Aši.

Důležité informace o rodině

Je dítě v péči rodičů? Pokud ne, kdo jej má v péči? Jiné osoby odpovědné za výchovu.

Sára je v péči matky. Otce nemá zapsaného v rodném listě. Muž, kterého matka jako otce Sáry uvádí, to popírá. O Sáru nejvíce žádný zájem ani neplatí žádné výživné.

Na výchově Sáry se podílí její dědeček (otec matky), který s nimi sice sdílí společnou domácnost, ale jinak je trvale hlášen na adrese v Ústí nad Orlicí. U své dcery se zdržuje z toho důvodu, aby jí vypomohl s dětmi.

Na výchově Sáry se také částečně podílí partnerka matky Barbora Nagyová. Nežijí ve společné domácnosti, pouze se

navštěvují.

ZDROJ: šetření v rodině – rozhovor s matkou

Jiné instituce, které s rodinou či dítětem pracují/pracovaly

- Sára byla od 11/11 do 2/13 umístěna v Jedličkově ústavu v Liberci, kde byla přijata do „ZŠ a MŠ pro tělesně postižené“
- Domov pro osoby se zdravotním postižením Mája v Chebu v době od 3/2013 do 9/2013
- Vyšetření v PPP v Chebu 4/2013

ZDROJ: spisová dokumentace

1. Vývojové prostředí dítěte

Každé z oblastí věnujme pozornost v rozsahu, který odpovídá skutečným podmínkám. V maximální možné míře vycházejme ve svém komentáři z přímých důkazů (uveďme odkaz na použité nástroje), nikoli jen z názoru či dojmu, a tyto důkazy popište. Jestliže se však budou názory výrazně lišit, zaznamenejme i tyto rozdíly.

Zdravotní stav dítěte

Zdravotní stav – aktuální a dlouhodobý zdravotní stav dítěte, růst, vývoj, tělesné a duševní prospívání, nemoci a postižení (včetně psychiatrických), úrazy. Zajištění pravidelné lékařské péče – praktický lékař, zubní lékař, další specialisté dle potřeby. Návštěvy u lékaře, preventivní lékařské prohlídky, očkování, hospitalizace, zdravotní doporučení. Strava, pitný režim, spánek a odpočinek, zrak a sluch, jemné motorické dovednosti, hrubé motorické dovednosti. Zdravotní rizika – kouření, alkohol, jiné návykové látky, obezita, anorexie, bulimie.

Sára se od narození vyvíjela velmi pomalu. Vyšetřena na neurologii, nález: dětská mozková obrna s postižením dolních i horních končetin, dle vyšetření PPP je Sára dítě trpící středně těžkým mentálním postižením (odborně se s ní pracovalo jen v době, kdy byla Sára v ústavní péči). Bývala často nemocná s horními dýchacími cestami, pravidelně proto užívá léky. Potřebuje cílenou rehabilitaci, tj. péči poučené osoby, jenž by s ní cvičila a stimulovala její tělesný, ale i duševní vývoj. Sára potřebuje hodně podnětů, aby její psychický a fyzický vývoj nestagnoval. Matka dosud problém dcery nebrala příliš na vědomí, nedocházela na odborná vyšetření ani na rehabilitaci. Nyní chce matka i dědeček Sáře maximálně pomoci, ale nevědí jak.

ZDROJ: spisová dokumentace, rozhovor s dětskou doktorkou, pozorování

Učení se

Forma komunikace, mateřský jazyk, vyjadřování se, kladení otázek, odpovídání na otázky, naslouchání, reagování, porozumění, čtení a psaní. Jiné než verbální způsoby komunikace – znaková řeč, Braillovo písmo,

a utřídit si informace, racionálně uvažovat a řešit problémy. Hry, příběhy, písničky, objevování, zkoumání, pozornost. Zapojení se do učení, přístup vzdělávání a zaměstnání, aktivní zapojení se a docházka, úspěch, přístup k odpovídajícím zdrojům. Pokrok u základních a klíčových dovedností, ambice. Speciální vzdělávací potřeby – sociální znevýhodnění, poruchy učení, zdravotní postižení.

Sára má odklad školní docházky. Navštěvuje nultý ročník na základní a praktické škole v Aši.

Sára rozumí několika slovům, ne však větám, sama se snaží komunikovat „řečí těla“ a vydáváním zvuků, umí vyjádřit „ano“ i „ne“ – blízcí lidé jí rozumějí.

Ve škole si ráda hraje s kostkami, také ráda kreslí – má špatný úchop, jemná motorika a koordinace pohybů rukou je pro ni vzhledem k postižení složitější. I pracovní činnosti ji baví, ale její pozornost je nestálá.

Matka ji dost často omlouvá z výuky, jako důvod uvádí nemoc (v 1. pol. 141 omluvených hodin). Pokud Sára navštěvuje školu, vozí ji tam matka v kočáru nebo odvozem taxi služby.

ZDROJ: rozhovor s tř. učitelkou Sáry, rozhovor s matkou

Emoční vývoj a chování

Rané citové vazby, celkové emoční nastavení, sebedůvěra, vztahy s dospělými, vztahy s vrstevníky, temperament, empatie, aktuální emoční stav.

Traumata, psychické potíže, zvládání stresových situací, pocity izolovanosti a samoty, strach, obavy. Životní styl, příslušnost k subkultuře, pozitivní faktory v chování, respektování hranic a pravidel, sebeovládání, chování ve vztahu k vrstevníkům a ve vztahu k dospělým, lehkomyšlné nebo impulsivní chování, zneužívání návykových látek, asociační chování, sexuální projevy, delikventní chování, násilné a agresivní chování, neklid a hyperaktivita, roztržitost, udržení pozornosti, soustředění, riskování, sebepoškození.

Svým blízkým dává najevo emoce a hlásí se o své potřeby tím, že vydává zvuky, kterými vyjadřuje své pocity, co se jí líbí či nelíbí nebo co zrovna potřebuje, kýve tělem dopředu, dozadu (čím rychleji, tím je věc naléhavější).

Sára bývá často smutná, pak pláče. Trvá dlouho (i půl hodiny), než se uklidní. Nejlépe to s ní umí dědeček, který vezme plyšáky, hraje s nimi divadlo a Sára přesouvá pozornost na ně. Mívá záchvaty vzteku, hlavně, když něco chce, třeba sladkost, a dostane zamítavou odpověď. Stává se, že si Sára způsobuje bolest tím, že bouchá hlavičkou o rám postele.

ZDROJ: šetření v rodině – pozorování, rozhovor s matkou

Rodinné a sociální vztahy

Stabilní a vřelé vztahy se členy rodiny, včetně sourozenců a širší rodiny, vztahy s vrstevníky, vztahy s širší komunitou. Schopnost empatie a schopnost budování vztahů, pomoc druhým. Míra zapojení se do negativních vztahů.

Sourozenci říkají, že mají Sáru rádi, hezky se k ní chovají, pomáhají jí např. při oblékání, dávají jí najíst nebo napít.

Matyášovi někdy vadí, že se mamka tolik stará o Sáru (a Evičku). Ví, že musí, ale už si s nimi nehraje tolik jako dřív a někdy je moc unavená, smutná nebo našťvaná. Danielu baví mamce pomáhat, stará se spíše o Evu, Sára je na ni moc těžká.

Z návštěv v rodině je patrný hezký vzájemný vztah sourozenců k Sáře, hezky se k ní chovají, jsou pozorní, poznají z jejich projevů, co chce nebo co potřebuje.

Sára všechny členy rodiny rozeznává a reaguje na ně, podle matky má ale nejraději dědu.

ZDROJ: šetření v rodině – pozorování, rozhovor s dětmi

Identita

Vnímání a uvědomování si sebe sama, pozitivní obraz sama sebe, sebedůvěra, znalost vlastní a rodinné minulosti, pocit sounáležitosti s rodinou, jinými sociálními skupinami, uvědomování si příslušnosti k pohlaví, etniku, národnosti, kultuře, víře, příslušnost k subkultuře, zkušenosti s diskriminací z důvodu rasy, náboženského vyznání, věku, pohlaví, sexuální orientace nebo postižení.

Sára vnímá samu sebe. Reaguje na oslovení. Ráda si s matkou prohlíží rodinné fotografie. Poznává na nich (někdy s chybami) sebe i ostatní členy rodiny. Je patrné, že si uvědomuje a má vytvořen vztah se členy rodiny.

Má ráda svého plyšového zajíčka, nosí ho všude, i do školy.

ZDROJ: šetření v rodině – pozorování, rozhovor s matkou

Sociální prezentace

Sebereprezentace, ambice; sebedůvěra dítěte a náhled na vlastní pokroky, motivace, vytrvalost. Místo ve skupině vrstevníků.

Sára byla ve škole mezi své vrstevníky přijata, do kolektivu a společných aktivit se zapojuje, ale při hře vydrží vždy jen chvíli. Nedokáže se dlouhodobě soustředit. Téměř nemluví nebo vydává pouze zvuky. Má tam kamarádku Elišku – když ji vidí, projevuje radost. Tř. učitelka pozoruje, že si spolu s Eliškou hrají. Hezký vztah je podle ní vzájemný.

ZDROJ: rozhovor s tř. učitelkou Sáry, pozorování při šetření v rodině

Samostatnost a sebeobsluha

Základní dovednosti v oblasti sebeobsluhy – hygiena, stravování, oblékání, úklid, vyřizování běžných záležitostí. Dovednosti v oblasti sebeobsluhy a samostatnosti, znalost vlastních práv a povinností, objevování vlastních hranic a limitů, schopnost požádat o pomoc, schopnost odmítnout, rozhodování a uvědomění si důsledků, plánování osobního života, dovednost obstat v různých sociálních rolích, pozitivní odpoutávání se od rodiny.

Sára v současnosti není schopna samostatnosti a sebeobsluhy a je závislá na cizí pomoci. Komunikuje omezeně, viz „učení se“ a „emoční vývoj a chování“. Na záchod nechodí, nosí plenu. Při stravování potřebuje pomoc a neustálý dozor. Sama se neoblékne ani nesvlékne, chodí a stojí s oporou. Při procházkách venku sedí v kočáru.

ZDROJ: šetření v rodině

2. Rodičovská kapacita

Základní péče

Zajištění potravy, nápojů, tepla, obydlí, oblečení, hygieny, zajištění zdravotní péče, zajištění školní docházky, využívání služeb různých organizací – zdravotních, vzdělávacích, sociálních.

Sářina matka zvládá základní péči dobře, ale vzhledem k potřebám Sáry je to málo – podle lékařského doporučení potřebuje Sára každodenní cvičení a podněty. Sářina matka říká, že se cítí unavená a vyčerpaná, není v jejích silách se Sárou každý den cvičit.

V současné době se z větší části o Sáru a její sourozence stará otec matky, který vaří, uklízí, stará se o ni, přebaluje ji, chodí s ní na procházky. Co se týče speciální péče zaměřené na rozvoj Sáry, ani on však tuto není zatím schopen zastat.

ZDROJ: šetření v rodině, zkušenost OSPOD z dosavadní spolupráce

Zajištění bezpečí a ochrany

Zajištění bezpečného prostředí pro kojence, dítě nebo mladistvého, rozpoznání rizik doma i mimo domov, zajištění hlídání dítěte vhodnou osobou, nastavení ochrany adekvátně věku dítěte, ochrana před násilím, zneužíváním a jinými nepříznivými vlivy.

Matka se zpočátku často stěhovala, po nocích nechávala děti doma samotné.

V roce 2011 matka vycestovala do zahraničí a Sáru se sourozenci Hakenovými nechala u p. Hakena. Ten se o Sáru nebyl schopen postarat vzhledem k jejímu postižení, proto podal návrh na předběžné opatření k předání Sáry do ústavu, kde byla od listopadu 2011 umístěna. Na jaře roku 2013 si matka zažádala o svěřením nezletilé do péče, bylo jí vyhověno, avšak pod stanoveným soudním dohledem.

ZDROJ: spisová dokumentace

Citová vřelost

Vytvoření vřelého, podporující a stabilního rodinného prostředí, schopnost vytvoření citového pouta k dítěti, oceňování a povzbuzování dítěte, pocity rodiče při péči o dítě, schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě.

Na matce je patrná emoční i fyzická únava. Neprojevuje při komunikaci s dětmi city, spíše jim říká, co je třeba udělat, je zahlcena starostmi o chod domácnosti a péčí o děti. Z rozhovoru se staršími dětmi vyplynulo, že nejsou příliš chváleny, podpořeny před překonáním překážek, např. písemky ve škole. Ale když donesou dobrou známku, vždy to mamce řeknou, protože to jí udělá radost.

Při pozorování nebyly projevy citové vřelosti zaznamenány.

ZDROJ: šetření v rodině – rozhovor s dětmi, pozorování

Stimulace a podněty

Aktivní poskytování podnětů potřebných k vývoji dítěte. Častá interakce rodiče s dítětem. Podpora v zájmech a činnostech a poskytování podnětů a vytváření příležitostí pro sociální kontakt. Podpora a umožnění přístupu ke vnějším zdrojům informací. Motivace k učení a vzdělávání.

Matka Sáru vychovává a vede pocitově, zajistí v rozsahu svých znalostí a zkušeností základní péči, ale další aktivity, které by Sáru rozvíjely, nebyly zaznamenány. Sama říká, že neví, co by s ní měla dělat, jak by s ní měla pracovat, i když by ráda, aby byla Sára samostatnější. Dědeček v tomto směru matku také nesupluje.

ZDROJ: šetření v rodině – pozorování

Vedení a hranice

Poskytování jasného, důsledného a vhodného vedení dítěti, stanovení hranic a pravidel žádoucího chování, včetně nastavení hranic vzhledem k rizikům. Míra kontroly, tolerance a pozitivních vzorů chování. Podpora samostatnosti.

Matka je schopna stanovit hranice a mantinely ve výchově, je vidět, že ji děti respektují. Ve vztahu k Sáře si ale v tomto směru neví rady. Starší děti jsou velice samostatné. K tomu byly dříve vedeny nikoli matkou, ale okolnostmi, kdy bývaly doma často samotné, nyní je to spíše tím, že matka je plně vytížena péčí o Sáru a malou Evu.

ZDROJ: šetření v rodině – pozorování, rozhovor s matkou, spisová dokumentace

Stabilita

Stálé rodinné prostředí, změny ve složení domácnosti, míra stěhování rodiny, změny škol, změny zaměstnání rodičů. Předvídatelné chování rodičů. Jednotný výchovný styl rodičů.

Matka se s dětmi často stěhovala, ale bylo to vždy v rámci jednoho města. Složení domácnosti je od jara 2013 stejné, soužití matky s dědečkem bezkonfliktní, tj. prostředí stabilní. Děti navštěvují stále stejnou školu.

ZDROJ: spisová dokumentace, rozhovor s matkou

3. Rodina a prostředí

Rodinná historie a fungování rodiny

Velikost a složení rodiny, kulturní zázemí rodiny. Fungování rodiny, včetně rituálů, atmosféra v rodině, vztah rodiny ke vzdělání. Historie rodiny – zdroje pomoci, zvládání krizových situací, nemoci, úmrtí blízké osoby, násilí, zneužívání návykových látek, trestná činnost, chybějící rodič, rozpad vztahu, zdravotní stav pečujících osob v rodině, zneužívání.

Matka žila se svým přítelem p. Hakenem, dětmi Hakenovými a Sárrou v Sokolově. Posléze si našla nového přítele a odletěla s ním ke své kamarádce do Anglie (10/2011). Děti nechala p. Hakenovi, viz „zajištění bezpečí a ochrany“. Tehdy se rodina dostala do evidence OSPOD.

V době kdy se matka vrátila z Anglie (11/2012), byla již nezletilá Sára umístěna v ústavu. Své dvě děti Hakenovy si vzala zpět do své péče, hned také podala návrh na zrušení ústavní výchovy Sárý.

Na žádost matky, aby nezletilou mohla navštěvovat, než dojde ke zrušení ústavní výchovy, byla Sára v březnu 2013 přemístěna do DOZP Mája v Chebu.

Od 9/2013 má matka Sárrou ve své péči.

ZDROJ: spisová dokumentace

Širší rodina

Formální a neformální podpůrné sítě v rámci širší rodiny a dalších osob; role a odpovědnost širší rodiny v rámci zajištění potřeb dítěte.

Na výchově Sárý se z největší části podílí otec matky, viz „základní péče“. Matka většinu času tráví péčí o další své děti a o domácnost, a pak se svou partnerkou. Společně nežijí, partnerka ji navštěvuje nebo matka dochází do její domácnosti. Starší děti ji oslovují „Baru“. Říkají, že je s ní legrace, někdy jdou spolu na procházku nebo na hřiště, když jsou hodní, koupí jim lízátko nebo zmrzlinu.

Sára nemá žádný jiný kontakt s rodinou matky, matka matky je po smrti a sourozence matka nemá. S žádnými jinými příbuznými se nikdy nestýkala.

Údajný otec Sárý ani jeho rodina o kontakt nemají zájem, popírají příbuzenský vztah (matka odmítla nechat udělat testy na DNA).

ZDROJ: šetření v rodině – rozhovor s matkou, dědečkem, staršími dětmi

Bydlení

Druh bydlení, vybavení domácnosti, vlastnický vztah, prostor pro dítě v rámci bytu, možnost soukromí.

Matka bydlí s dětmi a svým otcem v pronajatém bytě o velikosti 2 + 1. V tomto bytě bydlí zhruba dva měsíce. Byt je ve 2. patře s výtahem. Dětský pokoj je zařízen palandami a rozkládacím gaučem, kde spí Daniela, Matyáš, Eva a dědeček, skříň na oblečení a pracovním stolem, kde si děti dělají úkoly nebo kreslí. Ve druhém pokoji má matka matraci na spaní a dětskou postýlku pro Sárrou. Také je zde policový díl, kde mají děti v krabicích hračky. Domácnost je dobře, funkčně uspořádaná, uklizená, matka zde měla dostatek jídla. Byt ale není bezbariérový, tj. nainstalované prahy, dveře na kliku (i kdyby se Sára pokusila sama např. dolézt na toaletu, nedokázala by si zřejmě otevřít). Matka nemá žádné kompenzační pomůcky, které by napomáhaly soběstačnosti Sárý, říká, že dosud o ničem takovém neslyšela.

ZDROJ: šetření v rodině – rozhovor s matkou, pozorování

Zaměstnání

Kdo z domácnosti pracuje, jaký je jeho pracovní režim a jaké proběhly změny v pracovním zařazení Jaký má vliv pracovní činnost pečujících osob na dítě.

Matka je na rodičovské dovolené s Evou. Otec matky je více než dva roky nezaměstnaný. Zda pobírá nějaké dávky, je předmětem našeho dalšího šetření. Partnerka matky je také nezaměstnaná.

ZDROJ: šetření v rodině – rozhovor s matkou

Finanční situace

Finanční aspekty – dlouhodobý příjem domácnosti, nárok rodiny na dávky a pobírání dávek rodinou, příjem potřebný k zajištění potřeb rodiny, způsoby, jak rodina s příjmem nakládá, dluhy rodiny.

Rodina je zajištěna ze sociálních dávek. Matka pobírá rodičovský příspěvek na nezletilou Evu ve výši 3800 Kč měsíčně, 2220 Kč měsíčně přídatky na děti, 9000 Kč měsíčně příspěvek na péči na Sárú a 500 Kč výživné na Evu a 1200 Kč výživné na děti Hakenovy.

Náklady na bydlení jsou asi 5500 Kč, matka uvádí, že s penězi nyní vychází dobře. V předešlém bydlišti ale matce vznikl dluh na elektřině ve výši 4500 Kč, který dosud není uhrazen.

ZDROJ: šetření v rodině – rozhovor s matkou

Sociální začlenění rodiny

Charakteristiky obce / čtvrti – úroveň kriminality, znevýhodnění, zaměstnanost, velké rozšíření zneužívání/prodeje návykových látek, sociální status rodiny.

Rodina střídala často bydlení, ale vždy se nastěhovala do prostředí problémového, tj. vyšší míra kriminality, prodeje návykových látek. Tak je tomu i nyní. Důvodem je snadnější nalezení pronájmu a nižší platby za nájem.

Rodina je poměrně izolovaná, matka se s nikým mimo svou partnerku nestýká, její otec měl kamarády a známé v Ústí nad Orlicí, ale kontakt neudrzuje.

Sousedy neznají.

ZDROJ: spisová dokumentace, šetření v rodině – rozhovor s matkou

Komunitní zdroje

Dostupnost základního vybavení obce, doprava, škola, obchody, volnočasová zařízení, lékař, kostely nebo jiné modlitebny, podpůrné sociální a jiné služby. Míra jejich využití rodinou.

V Aši jsou sociální služby minimální. Ale funguje zde o. s. Kotec (sanace rodiny, terénní protidrogový program, volnočasové aktivity), jejichž služby by rodina mohla využít.

Pedagogicko-psychologická poradna, nemocnice a další odborní lékaři i odlehčovací služba a denní či týdenní stacionář pro zdravotně postižené děti jsou v Chebu vzdáleném asi 20 km.

Rodina v kraji využívala dosud jen služeb Domova pro osoby se zdravotním postižením Mája, pobytovou službu pro Sáru v době, kdy se vyřizovalo zrušení ústavní péče, podle potřeby byla využita odborná lékařská pomoc.

ZDROJ: znalosti OSPOD, spisová dokumentace, rozhovor s matkou

4. Analýza situace a potřeb dítěte

Potřeby dítěte

- Zajištění odborné pomoci – rehabilitace (tak, aby se se Sárou pracovalo i nadále jako předtím v Chebu a Liberci),
- zlepšení speciální péče o Sáru s ohledem na její postižení ze strany matky, tj. matka by měla umět se Sárou cvičit tak, aby se její tělesné postižení a jeho dopady minimalizovaly,
- více podnětů a stimulace z hlediska zlepšení komunikačních dovedností Sáry a rozvoje jejích mentálních schopností, projevů citové vřelosti, vedení a stanovení hranic matkou.

Rodičovské dovednosti, rodinná situace

Matka je schopna zajistit péči a s podporou se aktivněji podílet na rozvíjení Sářiných schopností. O dceru má zájem, jen si není jistá, jak má postupovat. Je odpovědná, dřívější výkyvy v péči se od roku 2012 neobjevily.

Dědeček nezletilý, který supluje otce, je schopen odlehčit dceři péčí o Sáru, těší ho, že je s dcerou a vnoučaty, chce s rodinou zůstat a nadále být dceři oporou.

Možnou podporou by mohl být i p. Haken, jehož zájem o starší děti trvá, vztahy mezi rodiči jsou urovnané, p. Haken je spolehlivý a během pobytu dětí v jeho domácnosti jsme nezaznamenali žádné problémy. Neuměl se postarat jen o Sáru vzhledem k jejímu postižení.

Další podpůrnou osobou pro matku v péči o děti a domácnost by moha být i její současná partnerka.

Přání dítěte

Vzhledem k Sářinu postižení zatím nebyla její přání zjištěna. Sára nevyužívá žádný alternativní způsob komunikace jako obrázky, tabulky, VOKS či makaton, ale umí vyjádřit ano – ne a částečně rozumí verbální řeči. Z toho důvodu je nutné navázání spolupráce s pracovníky odborných služeb zaměřených na podporu rozvoje Sáry (SPC Cheb).

Další techniky v případě, že odborná spolupráce nebude dostupná:

- využití uzavřených otázek či obrázků, tak aby je Sára mohla třdit, vybírat nebo na ně ukazovat,
- pozorováním Sáry v jejím běžném prostředí,

Přání rodičů dítěte

Matka i dědeček si přeje, aby byla Sára soběstačnější, zvládala základní potřeby a tím se lépe začlenila a zapojila do běžného života.

Ochranné a rizikové faktory

Ochranné faktory:

- u pečujících osob nezjištěno užívání omamných látek ani kriminální činnost
- získání Sáry zpět do matčiny péče, tj. zájem matky o dceru
- zájem a schopnost dědečka podílet se na výchově
- vztah matky, tj. partnerka podporující matku a schopná se na výchově dětí podílet
- stabilizovaný vzájemný vztah mezi matkou a p. Hakenem, který by mohl matce vypomoci s péčí o Danielu a Matyáše
- hezké vzájemné vztahy mezi sourozenci

Rizikové faktory:

- zdravotní postižení Sáry vyžadující zvýšené nároky na pečující osobu
- matka samoživitelka pečující o 4 děti, z toho 1 těžce zdravotně postižené
- dřívější nestabilita zájmu o děti a domácnost ze strany matky
- prozatímní ne zcela fungující spolupráce matky s odbornými lékaři a dalšími institucemi

Příčiny ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany

Zanedbání výchovy a výživy, když matka předala Sáru do péče bývalého partnera, který péči o zdravotně postižené dítě nezvládl. Těžké zdravotní a mentální postižení Sáry kladoucí vysoké nároky na pečující osobu.

Dlouhodobý cíl

Zajištění stabilního rodinného prostředí, které bude uzpůsobené a stimulační pro Sáru, která má specifické potřeby (zdravotní a mentální postižení).

Individuální plán ochrany dítěte – IPOD

Příjmení a Jméno dítěte:	Palečková Sára	Datum narození:	20. 4. 2007
Mateřský jazyk:	Český	Spisová značka:	Om 112/11

	Dílčí cíle	Kroky k naplnění	Zúčastněné /odpovědné osoby	Termín	Ukazatel účinnosti
1.	Odborná pomoc – spolupráce s neurologickou ambulancí	1. Vysvětlení přínosu spolupráce s odborníky na zdrav. stav a rozvoj Sáry 2. Zprostředkování schůzky u MUDr. Neubauerové	OSPOD matka MUDr. Neubauerová OSPOD matka Sára MUDr. Neubauerová	15. 11. 2013 31. 11. 2013	Matka chápe a umí vysvětlit důležitost spolupráce s odb. lékaři. Matka navštíví neurologickou ambulanci.
2.	Odborná pomoc – spolupráce s rehabilitační ambulancí	1. Předat kontakt na rehabilitační ambulanci matce. 2. Navázání a další spolupráce s rehabilitační ambulancí. 3. Pravidelné cvičení doma se Sárou (z počátku nejlépe s rehabilitační sestrou - dobrovolnicí).	OSPOD matka matka Sára rehabilitační ambulance matka Sára matka Sára	15. 11. 2013 31. 11. 2014 30. 4. 2014 30. 4. 2014	Matka si domluví návštěvu v rehabilitační ambulanci. Matka a Sára navštíví rehabilitační ambulanci. Matka se Sárou dochází na rehabilitace. Matka ví, jak má doma se Sárou cvičit.
3.	Podpora samostatnosti Sáry	1. Předat kontakt na Speciálně pedagogické centrum (SPC Cheb) 2. Rozvoj samostatnosti a sebeobsluhy (služba „individuální rozvoj dětí	OSPOD matka SPC Cheb matka Sára	15. 11. 2013 30. 4. 2014	Matka si sjedná schůzku ve SPC Cheb. Matka může omezit pomoc Sáře, pokrok v sebeobsluze Sáry.

		<p>s mentálním postižením“ nebo „portage“)</p> <p>3. Rozvoj komunikačních dovedností (služba „alternativní komunikace“)</p> <p>4. Vyřízení ozdravného pobytu v Jánských Lázních</p>	<p>SPC Cheb matka Sára</p> <p>matka MUDr. Malá</p>	<p>30. 4. 2014</p> <p>10. 11. 2013</p>	<p>Matka je seznámena s alternativními způsoby komunikace, případně některý využívá v komunikaci s dcerou.</p> <p>Matka požádá dětskou lékařku o sepsání návrhu na lázeňskou péči pro Sárku.</p>
4.	Podpora matky	<p>1. Případová konference</p> <p>2. Rozhovor s matkou o důležitosti určení otcovství</p> <p>3. Zvyšování rodičovských kompetencí se zaměřením na citovou vřelost, vedení a hranice (program SAS)</p> <p>4. Zajištění odlehčovacích služeb pro matku</p> <p>5. Zajištění osobní asistence/dobrovolníka pro Sárku (kontaktovat INSTAND o. s. nebo inzerce na www.osobniasistence.cz, na SZŠ Cheb či Vzdělávací akademii o.p.s. Cheb)</p>	<p>OSPOD členové rodiny odborníci</p> <p>OSPOD matka</p> <p>matka o. s. Kotec</p> <p>matka Domov pro děti se zdrav. postižením Mája</p> <p>o. s. Kotec</p>	<p>15. 11. 2013</p> <p>25. 10. 2013</p> <p>30. 4. 2014</p> <p>28. 2. 2014</p> <p>30. 4. 2014</p>	<p>Matka zná osoby a ví, jak jí při péči o Sárku mohou pomoci. Má na ně kontakty.</p> <p>Matka ví, že pro Sárinu identitu i z finančního hlediska je určení otcovství prospěšné. OSPOD ví, proč matka odmítá určit otcovství.</p> <p>Fungující spolupráce. Schopnost matky Sárku pochválit a vést s ohledem na její postižení.</p> <p>Matka měla týdenní volno na to, aby si odpočinula.</p> <p>Do rodiny dochází 5x týdně os. asistent, aby odvezl a přivezl Sárku ze školy nebo alespoň 2x týdně vypomoci s péčí o Sárku.</p>

prostředků	zda a na jaké dávky má dědeček nárok			Dědeček ví, jak si zažádat.
	2. Pomoc s vyřízením splátkového kalendáře (případně zvláštního příjemce dávky) na dluh za elektřinu.	matka o. s. Kotec věřitel	31. 1. 2014	Matka má uzavřenu dohodu s věřitelem.
	3. Splácení dluhu.	matka věřitel	30. 4. 2014	Matka doloží, že dluh splácí.
	4. Pohovořit s matkou o možnosti podání žádosti o byt na MÚ Aš	OSPOD matka	31. 10. 2013	Matka ví o možnosti podat žádost o obecní byt / v případě zájmu podá žádost na odbor správy majetku a investic o byt (Mokřiny 119) se sníženým nájmem 40 Kč/m ² .

Termín pro přehodnocení plánu:	30. 4. 2014
---------------------------------------	-------------

S výše uvedeným individuálním plánem rodiče souhlasí v plném rozsahu a zavazují se plnit dílčí úkoly a postupy vedoucí k naplnění cíle.		
Podpis dítěte:	Podpis rodičů:	Datum: 19. 10. 2013

PRACOVNÍK OSPOD	
Jméno: Věra Fleischmannová	
Adresa: Město Aš, odbor sociálních a věcí a zdravotnictví, Hlavní 49, 352 01 Aš	
E-mail: vera.fleischmannova@mestoas.cz	
Telefon: +420 354 524 347	

Jméno:	Podpis:	Datum:
---------------	----------------	---------------

Dítě v biologické rodině 1

MĚSTSKÝ ÚŘAD VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ, ODBOR SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, ODDELENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ
ZAŠOVSKÁ 784 • 757 38 VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ

Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny

OM 161/06	Datum přijetí do péče:	8. 9. 2006
------------------	------------------------	-------------------

Základní údaje o dítěti

Jméno a příjmení:	Erik xxx
Rodné číslo a místo narození:	2002, Jihlava
Státní příslušnost:	ČR
Trvalý pobyt:	Krhová, xxx
Faktický pobyt:	Rožnov pod Radhoštěm, xxx
Telefon, e-mail:	

Základní údaje o rodičích

Matka

Jméno a příjmení:	Tamara xxx
Rodné číslo a místo narození:	xxx, Valašské Meziříčí
Stav:	ovdovělá
Státní příslušnost:	ČR
Trvalý pobyt:	Valašské Meziříčí, xxx
Faktický pobyt:	Rožnov pod Radhoštěm, xxx
Zaměstnání:	nezaměstnaná
Telefon, e-mail:	xxx

Otec

Jméno a příjmení:	Milan xxx – zemřel 2006
Rodné číslo a místo narození:	
Stav:	
Státní příslušnost:	
Trvalý pobyt:	
Faktický pobyt:	
Zaměstnání:	
Telefon, e-mail:	

Sourozenci dítěte

Tereza xxx, nar. xxx
Lenka xxx, nar. xxx

Další osoby žijící s dítětem ve společné domácnosti

Radek xxx, nar. xxx – druh matky
Natálie xxx, nar. xxx – dcera p. Radka xxx

Odborníci a organizace pracující s dítětem

Jméno, název:	Role:	Adresa:	Telefon, e-mail:
MUDr. xxx	praktický lékař pro děti a dorost	xxx, Rožnov p. R.	571 xxx xxx

ZŠ		xxx, Rožnov p. R.	571 xxx xxx
MUDr. xxx	psychiatr	xxx, Rožnov p. R.	571 xxx xxx

Vyhodnocení situace dítěte ²

Zjištění míry ohrožení práv a zájmů dítěte

19. 6. 2006 – oznámení Kojeneckého ústavu ve Val. Meziříčí o přijetí dětí na základě dohody s matkou, popis složité situace v rodině, žádají o vyjádření. Matka má po smrti manžela problémy s bydlením, s financemi, proto děti umístila na dohodu v KÚ. Děti v zařízení navštěvuje. S matkou ze strany OSPOD navázána spolupráce, vyřízeny potřebné finanční prostředky. Matka si našla bydlení, děti ze zařízení propuštěny.

V péči matky jsou však zjišťovány nedostatky, na základě podnětu MÚ je nad výchovou nezletilých stanoven soudní dohled (PM rozsudku 1. 11. 2007).

V lednu 2008 kontaktuje OSPOD infekční oddělení Nemocnice ve Vsetíně, děti jsou zde hospitalizovány, mají být propuštěny, ale s matkou se nemohou zkontaktovat. Matka OSPOD kontaktována, odmítá děti z nemocnice převzít, podán návrh na vydání předběžného opatření, děti následně předány do Kojeneckého ústavu ve Val. Meziříčí.

Vzhledem k tomu, že si matka nesnažila upravit své poměry, děti v KÚ téměř nenavštěvovala a nijak o ně neprojevovala zájem, u dětí byla nařízena ústavní výchova (PM rozsudku 11. 6. 2008).

Následně matka začala spolupracovat se SAS, začala si upravovat své poměry, děti navštěvuje, projevuje o ně zájem. Postupně si děti brává na víkendy, začíná spolupracovat s odborníky.

Ústavní výchova zrušena (PM rozsudku 15. 4. 2009), dohled zůstal v platnosti. Matka nadále spolupracovala se SAS a dalšími odborníky. Spolupráce se SAS byla ukončena 2. 4. 2012.

Dohled je v platnosti doposud.

Zdraví dítěte a zdravotní rizika, kterým je dítě vystaveno

Dlouhodobý i aktuální zdravotní stav dítěte je dobrý. Matka s dítětem pravidelně navštěvuje dětského lékaře. Preventivní prohlídky i očkování jsou v pořádku.

Posouzení úrovně tělesného a duševního vývoje, potřeb a zájmů, vlastností a schopností dítěte s ohledem na věk dítěte

Erik je tmavovlasý, hezký chlapec s velkým tmavým očima. Nyní má delší vlasy. Je temperamentní, živější, ale vše je v normě. Je velice komunikativní, nyní již začínají projev puberty. Výraznější výchovné problémy s ním nejsou, ve škole však musely být již několikrát řešeny drobné krádeže.

Vývoj dítěte je mírně opožděn.

Je velice kamarádský a ochotný. Má spoustu kamarádů jak ve škole, tak mimo ni. Nemá problém se začleněním do kolektivu.

V sebeobsluze je samostatný. Je schopen respektovat hranice a pravidla ve škole, v rodině.

Je sportovně nadaný, reprezentuje školu ve sportovních soutěžích.

Navštěvuje kroužek házené.

Rád čte, hlavně knížky o dinosaurech.

Zhodnocení průběhu vzdělávání dítěte a předpokladů k dalšímu vzdělávání

Povinnou školní docházku začal plnit na ZŠ pro sluchově postižené, pro vadu v řeči docházel do logopedické třídy. Zde docházel do 1. třídy. Od září 2010 navštěvuje ZŠ 5. května v Rožnově p. R., kam nastoupil do 2. třídy. Zde dochází doposud. Nyní navštěvuje 4. třídu.

Opakoval 2. třídu. Je méně nadaný, má problémy v českém jazyce a matematice. Chybí mu

logické myšlení, slovní zásoba je nedostatečná, není schopný složitějších myšlenkových operací. Vyniká však v prouce, pamatuje si všechna zvířata, rostliny, stromy, projevuje o toto téma velký zájem.

V lednu 2011 byl vyšetřen v PPP. Jedná se u něj o hraniční pásmo, dvouleté opoždění, nebyla diagnostikována žádná porucha učení, má však problémy s dlouhodobou pamětí, proces učení probíhá v souladu s jeho nadáním, má snížený intelekt.

Zjištění a zohlednění názoru a přání dítěte s ohledem k věku dítěte a jeho rozumové vyspělosti

Erik by si přál, aby jeho maminka a sestry byly zdravé a šťastné. Teď je spokojen tak, jak to je.

3 Další skutečnosti nezbytné pro hodnocení situace dítěte v konkrétním případě

Vyhodnocení situace rodiny

Analýza situace rodiny a rodinného prostředí

Otec Erika v roce 2006 spáchal sebevraždu oběšením (kvůli dluhům). Od této doby matka vystřídala několik partnerů. Soužití bývají většinou nestabilní a problematická. Matka byla často ze strany partnerů fyzicky napadána, na straně partnerů byl alkohol. V rodině občas zasahovala Policie ČR. Těmto incidentům byl většinou přítomen i Erik.

K matce a mladším sestrám má Erik velice blízkou citovou vazbu. Zejména vztah k sestrám je poznamenán pobytem v Kojeneckém ústavu, kdy vystupoval jako jejich starší bratr – ochraňovatel, má k nim vytvořeno velmi silné pouto. Všichni sourozenci drží při sobě. Silné pouto k nejbližším zůstává i nadále, k sestrám se chová velice hezky, stejně tak k matce. Je velice citlivý vůči jejich potřebám.

Analýza příčin krize v rodině

Matka měla všechny děti velice brzy po sobě a v mladém věku. Ani ne rok po narození nejmladšího dítěte otec spáchal sebevraždu, matka tak na děti zůstala sama. Dostala se do tíživé situace, nezvládla péči o tři takto malé děti, zasáhla ji samozřejmě i smrt manžela. Pokud měla dítě v péči, z její strany nikdy nedocházelo k týrání nebo zneužívání dítěte, dítě však občas působilo zanedbaně.

Po zrušení ústavní výchovy se nadále v péči matky projevují nedostatky, ale už ne v takové míře. V rámci svých možností matka základní péči o Erika zvládá. Vybírá si však problémové partnery, když soužití je poté náročné. Často dochází ke konfliktům, hádkám, způsobuje to problémy v rodině.

Matka má zdravotní potíže se srdcem a krevním tlakem, dochází na kardiologii, užívá léky. Také dochází na psychiatrii, užívá antidepressiva, byly u ní diagnostikovány depresivně úzkostné stavy.

Zhodnocení vztahu rodiče a dítěte

Mezi Erikem a matkou je velmi hluboká citová vazba. Erik se snaží matku chránit, pomáhá jí, má o ni strach. Mívá období, kdy se od matky nehne, neustále matku hlídá. Jako jediný na ní ihned pozná, když jí není dobře. I v tomto věku se stále přijde občas přitulit, pomazlit, matku obejmout. Matka byla dlouho nezaměstnaná, s Erikem tak mohla trávit více času a věnovat se mu. Nyní pracuje jako servírka, mívá ranní směny, pouze občas pracuje i o víkendy. Toto však nemá žádný zásadní vliv na péči o Erika.

Erik je velice rád pochválen a obzvláště od matky jej to těší. Matka Erika dokáže ocenit.

Matka sama by byla schopna dítěti vytvořit stabilní a bezpečné rodinné prostředí, ale vše je

ovlivněno jejími vztahy s muži.

Určení výchovných kompetencí a předpokladů rodičů k výchově dítěte a zhodnocení možných rizik ve výchově

Matčin přístup k rodičovství byl po smrti manžela poznamenán, matka dávala přednost sama sobě a svým partnerům před výchovou a péčí o Erika. Postupně se však zklidnila a alespoň částečně stabilizovala své poměry. Vzor otce v rodině chybí. **4**

Rodičovské kompetence jsou na straně matky omezeny prožitky z minulosti, tím, jak sama prožívala dětství, jaké byly vztahy v její původní rodině. U matky byly diagnostikovány depresivně úzkostné stavy, navštěvuje psychiatra. **5**

Matčiny rodičovské kompetence však nejsou omezeny natolik, aby základní péči o Erika nezvládala. Matka je schopna Erika podporovat v tom, co jej baví, je schopna mu dát hranice určitého přijatelného chování a pravidel. Výchovný styl matky je volnější, s Erikem má i kamarádský vztah, ale pokud je to třeba, tak i autoritativní. Matka má přehled o Erikových aktivitách, ví, kde tráví svůj volný čas, má o něm přehled. Je schopna zvládnout jeho problémové chování, které se však vyskytuje zřídka. Ve volném čase nebo o víkendech se dětem věnuje, mívají společný program – bazén, výlety.

Měla by být důsledná při přípravě Erika na vyučování, což při počtu tří dětí moc nezvládá.

Matka je šikovná na ruční práce, ráda plete.

Posouzení materiálních a finančních podmínek života rodiny

Rodina často střídala místa pobytu. Po smrti manžela musela matka opustit podnájemní byt, neměla kam s dětmi jít. Bydlela na ubytovně, děti byly v té době v kojeneckém ústavu. Vystřídala spoustu podnájmů a doposud je jí vytýkána nestabilita v bydlení. Bydlení mění mimo jiné i pro občasná problémy v řádném placení nájemného. **6**

Nyní rodina bydlí opět v podnájmu, byt je o velikosti 3+1. Je vybaven starším nábytkem, ale funkčním, je přizpůsoben potřebám dětí a celé rodiny. Erik má společný pokoj s mladšími sestrami. Domácnost bývá udržována v pořádku a čistotě.

Matka je dlouhodobě nezaměstnaná, je jí stále vyplácen vdovský důchod a sirotčí důchody. Občas si přivydělává brigádně.

Občas se vyskytují finanční problémy, když matka neuměla dostatečně hospodařit s příjmem, který měla k dispozici, často ze svého příjmu živila své partnery. Dluhy v rodině jsou, matka se je však snaží aktivně řešit. Nyní má nařízeny dvě exekuce.

Určení potřeb a možností rodiny **7**

Rodina by potřebovala stabilní bydlení, čímž nabude jistoty aspoň v tomto směru. Matka je schopna spolupracovat, ale spolupráce s ní je někdy náročnější. Závažnějším problémům a jejich řešení se matka vyhýbá a neřeší je. Základní péči o Erika je matka schopna svými vlastními silami zvládnout. Dokáže dát dítěti potřebné citové zázemí. Je však třeba, aby matka Erikovi vytvořila bezpečné rodinné prostředí, což s problémovými partnery mnohdy nejde. V rodině se střídají období klidu s obdobími problémovějšími.

Další skutečnosti nezbytné pro hodnocení situace rodiny v konkrétním případě

Vyhodnocení širšího prostředí rodiny

Určení možností v širší rodině, včetně vztahových, ekonomických a sociálních možností a jejich využitelnost pro rodinu

Se širší rodinou má matka komplikované vztahy, v minulosti se ona ani Erik s nikým ze širší rodiny nestýkali. Jednu dobu rodina žila u babičky matky, ale kvůli neshodám s ostatními příbuznými se museli odstěhovat. Matka se nestýká ani se svou matkou, babičkou Erika. Matka v době do zletilosti byla umístěna ve výchovném ústavu, od té doby je její vztah s matkou narušen. Bratr matky tragicky zemřel při autonehodě. V tomto směru nemá rodina možnost využít podpurné sítě v rámci širší rodiny.

V poslední době matka navázala vztah se svým otcem a nevlastním bratrem, stýká se s nimi, Erik poznává svého dědečka a strýce, má k nim blízký vztah. **8**

Určení možností v širším sociálním prostředí rodiny, včetně dostupnosti a kvality sociálních, zdravotních, výchovně-vzdělávacích a komunitních služeb a bezpečnosti lokality

Rodina bydlí ve městě, kde má vše potřebné ke svému životu. Úroveň kriminality a dalších sociálně-patologických jevů nijak nepřevyšuje obvyklou hranici. Rodina bydlí na sídlišti, které je trochu více vzdáleno od centra města, ale škola je dostupná (asi 5 minut chůze). Dostupné jsou i služby pro volnočasové aktivity a jiné instituce. Matka s Erikem (i jeho sestrami) chodí na bazén, do kina, na bowling.

Další skutečnosti nezbytné pro hodnocení širšího prostředí rodiny v konkrétním případě

Ochranné a rizikové faktory

Ochranné faktory

Dítě:

Erik je kamarádský, přátelský, ochotný.
Je sportovně nadaný. Má rád přírodu a zajímá se o ni.
Rád čte, zejména o dinosaurech.
Má velmi hlubokou citovou vazbu k matce a mladším sestram.

Matka:

Je schopna zajistit základní péči o dítě, je schopna dát hranice.
Péče o Erika je přiměřená.
Je schopna adekvátně reagovat na potřeby dítěte.
Má přehled o volnočasových aktivitách Erika.
Vytváří společný program pro sebe i Erika (včetně sourozenců).
Spolupracuje se školou, s dalšími institucemi. Zajišťuje pravidelné lékařské prohlídky.
Každý den se s Erikem připravuje na vyučování.
Je šikovná na ruční práce, ráda plete.

Prostředí:

Erik není v závadové partě. Má spoustu kamarádů, tráví s nimi volný čas.
Navštěvuje kroužek házené.
Rodina má stabilní příjem – vdovský a sirotčí důchody.

Rizikové faktory

Dítě:

Erik je méně nadaný na učení, má snížený intelekt, chybí mu logické myšlení, má menší slovní zásobu, není schopen složitějších myšlenkových operací. Jednou opakoval ročník.

Pohybuje se v hraničním pásmu, vývoj je opožděn. 9

Matka:

Problémové soužití s partnery.

Vyhýbá se řešení složitějších a náročnějších problémů. Pokud je začne řešit, nedotáhne to do konce.

Důslednost při přípravě Erika na vyučování kvůli jeho problémům s učivem.

Diagnostikovány depresivně úzkostné stavy.

V mladém věku a se třemi malými dětmi přišla o manžela.

V době své nezletilosti byla matka umístěna ve výchovném ústavu.

Prostředí:

Erik žije v prostředí, kde občas dochází ke konfliktům mezi matkou a partnerem, několikrát musela zasahovat Policie ČR.

Nejistota bydlení, časté stěhování.

Občas špatné hospodaření s finančními prostředky, dluhy.

Vyhodnocení zpracoval(a):	datum:	podpis:
Irena Kramářová	7. 11. 2013	

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle:	Plánované kroky a opatření:	Odpovědné osoby:	Termín:	Plnění:
10 <i>Bydlení</i>	podat žádost o městský byt v Rožnově p. R.	matka, MÚ Rožnov p. R.	31. 12. 2013	
	podat žádost o městský byt ve Val. Meziříčí	matka, MÚ Val. Meziříčí	31. 12. 2013	
	vyřízení změny trvalého pobytu Erikovi	matka, MÚ Val. Meziříčí	31. 12. 2013	
11 <i>Finance</i>	telefonicky ověřit na MÚ Val. Meziříčí, zda se jedná o dluh za svoz komunálního odpadu	matka, MÚ Val. Meziříčí	30. 11. 2013	
	pokud se jedná o dluh za svoz komun. odpadu, osobně domluvit možnost splácení 12	matka, OSPOD, MÚ Val. Meziříčí	30. 11. 2013	
<i>Příprava na vyučování</i> 13	zeptat se ve škole na možnost doučování Erika	matka, ZŠ	30. 11. 2013	
	zjistit jiné možnosti doučování – inzeráty, pročítat nabídky, informovat se u jiných rodičů	matka	31. 12. 2013	

14

Seznámeni:	datum:	podpis:
Matka		
Otec		
Nezletilý(á)		
Další		

Sociální pracovník (pracovnice):	datum:	podpis:
Irena Kramářová	7. 11. 2013	

15

POZNÁMKY

1. Příklad vyhodnocení strukturovaného dle Vyhlášky.
2. U každé kolonky by měly být uvedeny zdroje informací.
3. Některé kategorie z Vyhlášky zde sice chybí (§ 1, písm. a), bod 5. a 6.), ale potřebné informace jsou obsaženy v jiných kolonkách, takže je to v pořádku.
4. Výše je uvedeno, že matka žije s druhem a otcem nejmladší dcery ve spol. domácnosti. Proto by zde měly být o něm nějaké informace.
5. Toto by bylo vhodné ještě trochu přiblížit, vysvětlit. Částečně obsaženo je to ve „vyhodnocení širšího prostředí rodiny“ níže, přesto to nevysvětluje konkrétní dopady na rodičovské kompetence matky.
6. Druhá věta není nezbytná.
7. Není patrné, že by byl stávající podnájem nestabilní. Je-li však střídání bydlení způsobováno neplacením nájemného pravidelně, pak by se to mělo objevit v IPOD (např. zvláštní příjemce dávky apod.).
8. Zde by bylo užitečné informaci rozvést, např. zda a jak by dědeček nebo strýc mohli matce pomoci např. s hlídáním dětí, nákupy, finančně apod.
9. Jistým rizikem je i absence mužského vzoru. Vhodně by to mohl kompenzovat druh, dědeček nebo strýc, z textu o nich bohužel nemáme dost informací.
10. Výborně – bydlení zde máme. Vhodnější formulací by možná bylo např. „zajištění stabilnějšího (levnějšího) bydlení“, aby bylo jasné, jaký je cíl. Zde je možné předpokládat, že nájem v městském bytě bude levnější, což jistě matce pomůže.
11. „Řešení dluhů matky“, „pomoc se splácením dluhů matce“.
12. Zmapovat dluhovou situaci a navrhnout možnosti řešení (jednání s MÚ, s poskytovateli služeb, zprostředkování splátkového kalendáře atp.)
13. Z hlediska posílení identity Erika a odlehčení matce by bylo vhodné přidat ještě „Zjištění možností pomoci matce ze strany druhu, dědečka a strýce“.
14. Z hlediska posílení identity Erika a odlehčení matce by bylo vhodné přidat ještě „Zjištění možností pomoci matce ze strany druhu, dědečka a strýce“.
15. Chybí zde termín přehodnocení IPOD.

Dítě v péči kurátora pro mládež

RYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A RODINY

Om	19/05
Datum přijetí do péče	2. 9. 2009
Datum zahájení intervence kurátora pro mládež	13. 9. 2013
Vyhodnoceno dne	11. 11. 2013
Přehodnoceno dne	30. 12. 2013

DŮVOD POTŘEBY VYHODNOTIT SITUACI DÍTĚTE A RODINY

dítě, na kterém byl spáchán trestný čin/podezření ze spáchání trestného činu

NEZLETILÝ/Á

jméno příjmení	Václav		rodné číslo	1998	
trvale bytem	obec	-	telefon		
fakticky bytem	obec	-	pohlaví/jazyk	muž	český

RODIČE

	matka	otec
jméno a příjmení	Andrea	Bořek
rodné číslo	1978	1974
stav	rozevedená/ý	rozevedená/ý
trvale bytem	obec nedaleko Šumperka	obec nedaleko Šumperka
fakticky bytem	obec nedaleko Šumperka	obec nedaleko Šumperka
telefon		
e-mail		
rod. zodpovědnost	ano	ano

SOUROZENCI

jméno	příjmení	narozen/a	společný rodič	bydliště
Klára	sestra	2000	oba	obec nedaleko Šumperka u matky
Jiří	polorodý bratr	2008	matka	obec nedaleko Šumperka u matky

DŮLEŽITÉ/PODPŮRNÉ OSOBY PRO DÍTĚ A OSOBY BLÍZKÉ NEZLETILÉMU

jméno	příjmení	vztah osoby k dítěti	kontakt, adresa
Libor	dospělý kamarád	kamarád – pro Václava idol	různě

ODBORNÁ PÉČE - ZDRAVOTNICTVÍ

pediatri	MUDr. Miroslav Zemánek, Školská 309/13, Zábřeh; 583 411 120
pedopsychiatri	-
psycholog	-

ODBORNÁ PÉČE - ŠKOLSTVÍ

PPP OLOMOUCKÉHO KRAJE, PRACOVISTĚ ŠUMPERK

v péči od – do	nebyl nikdy vyšetřen v PPP
na doporučení	
důvody	

ZÁKLADNÍ ŠKOLA

adresa	Základní škola Ruda nad Moravou, Sportovní 300; 583 236 330; zsruda@zsruda.cz		
počet tříd	7	počet let školní docházky	9

PŘESTUP NA JINOU ZÁKLADNÍ ŠKOLU

adresa, kontakty	Základní škola a mateřská škola Štítý, Školní 98; 583 440 166; zs.stity@zsstity.cz		
důvod přestupu	přestěhování rodiny	počet tříd/let docházky	2/9 (5.–7. třída) pak zas Ruda nad Moravou

PŘÍPRAVA NA POVOLÁNÍ - STUDIUM UKONČENO

adresa školy	Střední škola XXXXXX Mohelnice, XXXXXX, 789 85				
ročník	1.	obor	opravář zemědělských strojů		
třídní učitel	XXXXXX	telefon	583 XXX XXX	e-mail	sstzmoh@sstzmoh.cz

PŘÍPRAVA NA POVOLÁNÍ - PŘESTUP

adresa školy	Střední škola XXXXXX Zábřeh; XXXXXX				
ročník	1.	obor	opravářské práce – přestup 14. 11. 2013		
třídní učitel	XXXXXX	telefon	583 XXX XXX	e-mail	podatelna@ssspzabreh.cz

1. STRUČNÝ PŘEHLED

časová osa

- r. 2007 – matka s dětmi se stěhuje ke svému příteli a podává návrh na rozvod a úpravu poměrů rodičům k dětem – schválena dohoda rodičů, děti ponechány po dobu po rozvodu v péči matky, otec se zavázal přispívat na výživu dětí;
- r. 2008 – manželství rozvedeno, za trvání manželství se narodil Jiří – domněnka otcovství svědčí manželovi matky, který úspěšně popírá otcovství a toto pak uznává přítel matky;
- r. 2009 – postoupená spisová dokumentace dětí zdejšímu úřadu – změna trvalého bydliště rodiny, do té doby žila matka s dětmi a svým přítelem ve Štítých;
- r. 2009 – matka se s dětmi stěhuje na současnou adresu, neshody s přítelem, který je vzat do vazby, nakonec odsouzen v zahraničí – udržují kontakt;
- do září 2013 nebylo v rodině intervenováno, ani z postoupeného spisu nebylo zjištěno, že by v té době příslušný úřad jakkoli v rodině zasahoval, popř. poskytoval poradenství či vykonával sociálně-právní ochranu dětí;
- září 2013 – matka fyzicky ztrestala Václava, který pro bolest prstu sám vyhledal lékařské ošetření – oznámení lékaře o pobití chlapce – kluk uvádí špatný vztah s matkou, matka poukazuje na kulminující výchovné problémy;
- říjen 2013 – rodiče se domlouvají na změně výchovného prostředí – výchovu přebírá otec asi na 3 týdny, pak se chlapec vrací k matce;
- listopad 2013 – Václav se dopouští protiprávního jednání a útěku z domu – pohřešován do 23. 12. 2013, kdy se sám vrací domů k matce.

zdroj informací spis 0m

2. RODINA, PROSTŘEDÍ

SLOŽENÍ RODINY, ŠIRŠÍ RODINA, FUNGOVÁNÍ RODINY

členové, soužití, kontakty s širší rodinou, jiné podpůrné vztahy, zdroje pomoci; fungování rodiny, rituály, atmosféra, zvládání krizových situací

Václav žije s matkou samoživitelkou, která nemá přítele a pečuje o dceru Kláru a syna Jiřího. Ve stejném domě žije i děda – otec matky (vdovec), který je s rodinou v kontaktu, občas dohlédne na děti, po dobu,

<p>kdy je matka v práci; z jedné lze konstatovat, že se matka s ohledem na ukončené soužití s přítelem dostala do konfliktních vztahů se svou sestrou, se kterou v současné době neudrhuje kontakt, tato jí zazlívala výběr nevhodného partnera. S tetou byl v kontaktu Václav, který jí navštěvoval, např. při dojíždění do školy, když měl čas, tak k ní zašel, poté, co u něj došlo k incidentu, tak se nechali slyšet, že jejich práh už nepřekročí; s další sestrou má matka vzájemně dobrý vztah, navštěvují se; otec po rozvodu manželství žije sám, neuvádí ani žádnou známost, plně se věnuje práci, popř. svým zájmům; s dětmi je v kontaktu dle jejich vůle – pokud chtějí, mohou ho navštívit, udržuje s nimi i telefonický kontakt, hlavně s dcerou Klárou; vztah mezi rodiči je podbarven výtkami otce vůči způsobu života matky, úroveň její péče o děti, kdy jí vytýká, že není důsledná, preferuje své zájmy, na co matka reaguje stavěním se do opozice, na situaci má vlastní názor, dle kterého se snaží starat a zajišťovat děti dle svých možností, naopak otci zazlívá nedostatečný zájem o děti – dle názoru kurátora každý z rodičů má po výchovné stránce určité rezervy.</p>	
zdroj informací	vlastní zjištění kurátora z kontaktu s rodinou, spis Om
potřeby dítěte	pubertální syn s kritickým pohledem na vychovávající matku, s otcem kontakt příliš neudrhuje 1
BYDLENÍ	
<i>lokality, nájemní vztah, úhrada poplatků, trvání nájemní smlouvy, podmínky smlouvy, způsob a kvalita bydlení, udržování domácnosti, uspořádanost - prostor pro členy rodiny, osobní teritoria, místo dítěte v domácnosti</i>	
<p>Matka s rodinou žije v rodinném domě, jež vlastní, dům je udržovaný, prostorově vyhovující potřebám členů, Václav má samostatný pokoj; bydliště chlapce je vzdáleno od Šumperka asi 16 km, s čím je spojeno denní dojíždění do školy – dříve 27, nyní 13 km – ranní brzké vstávání, pozdější příchody domů ze školy, méně volného času apod. Chlapec zde není moc spokojený, uvádí, že zde nemá kamarády, tyto vazby si vytvořil v bývalém bydlišti, které je současně vzdálenější na udržování vztahů s kamarády i s přihlednutím k finančním možnostem rodiny (dojíždění za kamarády je na druhém místě, pochopitelněji přednější je dojíždění do práce či školy); otec bydlí v pronajatém domku, 3 místnosti, kuchyň vybavena, ostatní místnosti vybaveny spíše jako chalupa, je to domácnost udržovaná chlapem, ale není zde nepořádek, spíše takové to neútluno, chybí otisk ženské péče o domácnost.</p>	
zdroj informací	vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým
2 potřeby rodiny	bytové poměry vcelku odpovídající, chlapec touží po bydlení někde v centru, nebo blíž ke kamarádům
ZAMĚŠTNÁNÍ A FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ, FINANČNÍ ZÁVAZKY RODIČŮ	
<i>zaměstnanost, schopnosti, možnosti, ochota zajistit příjem, zdroj a dostatečnost příjmů, hospodaření, pracovní vytížení a jeho vliv na péči o dítě</i>	
<p>Matka zaměstnaná v AVX Lanškroun, pracuje v nepřetržitém provozu na směny, po dobu pracovního vytížení na děti dohlíží nejstarší Václav společně s otcem matky, bydlicím ve stejném domě; přestože matka pracuje, otec přispívá na výživu dětí (otec Jiřího je ve VTOS v zahraničí – matka sděluje, že žádná výživná od něj nedostává) a příjem rodiny je tvořen taky dávkami sociálního zabezpečení, finanční situace rodiny umožňuje členům spíše nižší standard. Děti mají na dostatečné úrovni pokryté materiální potřeby – Václav s ohledem na věk má asi jinou představu, v rámci pohovorů ventiloval nedostatek prostředků v rodině v souvislosti se svými nároky např. na oblečení – rád by měl i jiné oblečení než z tržnice, ale do jisté míry chápe, že „matka nekrade“; otec je zaměstnancem soukromé firmy – vodní elektrárna – v práci tráví většinu svého času, není ničím vázán, žije sám, o děti nepečuje, práce ho baví, věnuje jí hodně prostoru. Ráno chodí do práce na 7.30 – konec pracovní doby tak kolem 17.00, ale uvádí, že přichází často i kolem 20. hod.; otec hodnotí svou finanční situaci jako standardní, z pravidelného příjmu je schopen pokrýt své potřeby a potřeby dětí prostřednictvím stanoveného výživného, přispívá i nad rámec, dle dohody s matkou a dle své momentální finanční situace.</p>	
zdroj informací	vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým
potřeby dítěte	přání chlapce občas převyšují možnosti rodiny, které Václav vnímá, ale je pro něj těžké to přijmout
ZDRAVOTNÍ STAV RODIČŮ, SOCIÁLNĚ-PATOLOGICKÉ JEVY A CHOVÁNÍ RODIČŮ	
<i>chronická onemocnění rodičů, psychiatrické nemoci, psychické potíže, zdravotní postižení</i>	
<p>Matka ani otec neuvádějí žádné zdravotní komplikace, chronická onemocnění, léčení u psychiatra negují, taktéž nebyli nuceni vyhledat psychologickou pomoc.</p>	

<i>sociálně-patologické projevy v chování rodičů – alkoholismus, drogová závislost, poruchy chování, násilí, kriminalita, prostituce, gambling</i>	
Matka při pohovoru uvedla, že bývalý přítel jí měl bít, údajně jednou bylo ve škole řešeno i zbití chlapce druhem matky, syn měl hematomy, ale ve spisové dokumentaci není zmínka o tom, že by škola, potažmo zdravotnické zařízení, které škola s Václavem vyhledala, podobnou událost nahlásila a tato byla předmětem intervence v rodině.	
<i>zdroj informací</i>	vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým
<i>potřeby rodiny</i>	zdravotní péče se jeví jako odpovídající
SOCIÁLNÍ ZAČLENĚNÍ A KOMUNITNÍ ZDROJE	
<i>lokality – míra nezaměstnanosti, kriminality, závislosti; dostupnost komunální a zdravotních služeb, vzdělávání, kultury, využití; sousedské vztahy</i>	
Rodina žije v obci nedaleko Šumperka, vcelku dobře dostupné komunální a zdravotní služby, možnost kulturního, sportovního a volnočasového využití závislé na mobilitě a finanční situaci rodiny; obecní úřad nemá o rodině či péči o děti v rámci rodiny negativní poznatky.	
<i>zdroj informací</i>	vlastní zjištění ODPOS v kontaktu s rodinou; informace OÚ
<i>potřeby rodiny</i>	bez připomínek

3. RODIČOVSKÁ KAPACITA

ZÁKLADNÍ PÉČE

zajištění základních potřeb dítěte, zdravotní péče, školní docházka

V prostředí u matky jsou na dobré úrovni zajišťovány základní potřeby dětí i přesto, že matka je samoživitelka, její příjem jí nedovoluje vyhovět všem přáním dětí, což je poslední dobou předmětem konfliktů s Václavem, který je patrně konfrontován v rámci skupiny vrstevníků s faktem, že pochází z méně zámožné rodiny, možnosti které jsou limitovány příjmem. Neprojevuje ostantativně svou nespokojenost přímo v materiální oblasti, spíše se to prolíná do oblasti vztahové, zejména vůči matce, navenek jí to přímo nezalívá, využívá spíše strategii rebelie a takové celkové nespokojenosti, nedovede si patrně poradit s tím, že jeho přání a touhy nejsou alespoň částečně uspokojovány dle jeho představ – jak materiální (ošacení, kapesné apod.) tak ve využití (kamarádi, kultura...); otec přispívá stanoveným výživným a dle dohody s matkou i nad rámec, jeli zapotřebí uhradit nějaké náklady spojené se školními akcemi či jiné nákladnější věci. **3**

zdroj informací vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým, spis Om, zprávy školy

potřeby dítěte nesoulad mezi přáním dítěte a možnostmi rodiny **4**

BEZPEČÍ A OCHRANA DÍTĚTE

bezpečné prostředí, rozpoznání rizik, ochrana před zneužíváním, násilím a jinými vlivy

Prostředí u matky i otce bych hodnotila jako v celku bezpečné, rodiče jsou schopni zajistit tuto potřebu dětem, za společného soužití neuvádějí násilné projevy vůči sobě; po rozpadu rodiny v době soužití matky s přítelem bylo prostředí narušováno neshodami matky s přítelem, slovními i fyzickými atakami druhu vůči matce i Václavovi přičemž matka syna bránila, ale ve vztahu setrvala nadále – při vyostřeném jednání na úřadě syn toto matce vyčetl; 13. 11. 2013 – pohřešování chlapce hlášeno OSPOD policií – nahlásila družka otce – vypátrán 23. 12. 2013 – u kamaráda; v prostředí otce syn po rozvodu rodičů pobýval pouze na základě svého přání, zde nebyly zaznamenány poznatky o nebezpečí či neschopnosti otce k uspokojení této potřeby dětí.

zdroj informací vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým

potřeby dítěte přiměřené zajištění bezpečí chlapce v rodinném prostředí **5**

CITOVÁ VŘELOST

zajištění podporujícího, stabilního prostředí, schopnost vytvoření emocionální vazby s dítětem, oceňování, empatie, adekvátní reakce na dítě

Nelze jednoznačně říct, že vztah mezi matkou a synem není emocionálně podbarvený, ovšem v současné době se jeví narušený rozdílnými názory matky a syna na plnění povinností chlapce, na respektování pravidel v rodině, na sdílení např. ekonomické situace rodiny – chlapec si na dění kolem sebe vytváří vlastní názory, začíná se projevovat kriticky, někdy jsou jeho požadavky, mínění a názory na hraně reality,

ale lze připustit, že chlapec v jeho věku zcela přirozeně takto smýšlí, uvažuje, sní... a zde vidím rezervu u matky, hovořit s chlapcem, vysvětlovat, popř. snít s ním, vyjádřit pochopení pro jeho tužby či starosti, akceptovat ho... S matkou o tom hovořeno, připustila že ne vždy tomu tak je, zahlícení povinnosti a starostmi... Jak syn, tak matka přistoupili k možnosti využít služeb Poradny pro rodinu.	
<i>zdroj informací</i>	vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým
<i>potřeby dítěte</i>	přiměřené uspokojování emocionálních potřeb v rodině 6
VEDENÍ A HRANICE	
<i>jasné, jednotné, důsledné a vhodné vedení, stanovení hranic, pravidel, míra kontroly, tolerance nežádoucího chování, pozitivní vzory chování</i>	
Zatím lze hodnotit pouze ze zkušenosti kurátora z kontaktů s rodinou, z opakovaných jednání, přičemž se výchovné prostředí matky jeví jako ne zcela jasné, méně důsledné. Hranice jsou sice nějak nastaveny, ale při jejich porušení ze strany syna nedochází k adekvátní reakci pokaždé, ale střídavě je na situaci výchovně reagováno, jindy zůstává bez odezvy matky. Matka jednoznačně zcela vytížená, náročné zaměstnání na směny, péče o 3 děti, zajišťování jejich potřeb z jednoho platu, potíže se synem, pokrytí všech nákladů z jednoho příjmu, navíc také určité touží po vlastním soukromí a životě – nelze se divit, že ve vyhrocených situacích reaguje přehnaně (teď hovořím o nepřiměřeném fyzickém trestu, kvůli kterému obdrženo oddělení SPOD oznámení zdravotníků), ale – matka si je toho vědoma, přiznává, že syn ji vědomě provokoval, slovně ji povzbuzoval – ona situaci nezvládla a popadla řemen a mlátila zlostí hlava nehlava – mrzí jí to, bude se v budoucnu takovému jednání vyhýbat. (pozn. zahájeno vyšetřování incidentu policií, která věc klasifikovala jako přestupek a postoupila správnímu orgánu k projednání, v rámci řízení ustanoven opatrovník nezletilému – Václav do protokolu vedl, že netrvá na projednání přestupku matky.); otce a jeho výchovné prostředí nelze vyhodnotit, chlapec u něho pobýval pouze krátkodobě, po dobu, kdy matka potřebovala prostor vyrovnat se s událostmi, které se aktuálně děly (po fyzickém napadení syna a důsledky). Syn také odmítal nadále setrvávat v prostředí matky, která zas nechtěla o syna pečovat. Otec se ho tedy ujal, ale na svých pracovních návycích příliš nic neměnil, takže kluk byl doma spíše sám a zajišťoval své potřeby, staral se o topení – spíše tam tak přežíval. Matku navštěvoval, sám asi po 3. týdnech projevil zájem vrátit se, matka ho přijala.	
<i>zdroj informací</i>	vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým
<i>potřeby dítěte</i>	jasné hranice a pravidla, důslednost 7
STABILITA	
<i>stálé rodinné prostředí, míra stěhování, změny v rodinném systému, školy, zaměstnání, předvídatelnost chování rodičů</i>	
prostředí zaznamenalo několik podstatných změn – rozvod manželství, stěhování otce z místa bydliště, navázání nové známosti matky a začlenění této do rodiny, stěhování rodiny, adaptace dětí na novou školu, nové prostředí, nový výchovný element, zkušenost dětí s násilím v rodině, opětovné stěhování do místa předešlého bydliště, změna školy, ztráta nabytých sociálních vazeb s vrstevníky – lze chápat některé výhrady syna a jeho postoje i nepřiměřené reakce, zvláště pokud nebylo s emocemi dítěte zacházeno dostatečně citlivě – co netvrdím, pouze poukazují, že v jistých situacích tomu tak mohlo být.	
<i>zdroj informací</i>	vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým
<i>potřeby dítěte</i>	stálé prostředí, zázemí, jistoty

4. HODNOCENÍ DÍTĚTE

ZDRAVÍ

aktuální a dlouhodobý zdravotní stav (fyzický i psychický), nemoci, postižení, úrazy, hospitalizace, vývoj

pravidelná prevence, v celkem dobré fyzické kondici, nebývá často nemocný, po psychické stránce byl zasažen po posledním konfliktu, nabízenou odbornou pomocí odmítl, chtěl jenom změnit prostředí; rodiče neuvádějí závažnější onemocnění, zranění či chronické nemoci, neléčí se u žádného specialisty; chlapec se jeví přiměřeně fyzicky i psychicky vespělý.

zdravotní rizika – návykové látky, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování, známky CAN, šikany

návykové látky nejuje

zdroj informací vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým

potřeby dítěte zdravotní péče se jeví být přiměřená

EMOCIONÁLNÍ VÝVOJ A EMOČNÍ CHOVÁNÍ

celkové emoční nastavení, citové vazby, vztahy s dospělými, vztahy s vrstevníky, emoční projevy

vztahy s důležitými dospělými aktuálně poznamenány konflikty; Václav sám se jeví být hloubavý, někdy se při pohovoru projevuje ublíženecky, nachází omluvu pro své jednání, nikoli však pro jednání matky, vůči ní je poměrně kritický; vztahy s vrstevníky – o vrstevnících ve škole mluví spíše s despektem, nelíbí se mu jejich chování (na bývalé škole, kde vzdělávání ukončil) mezi spolužáky je pár jedinců, ke kterým nemá připomínky, jak říká, chovají se normálně, ostatní se chovají jak debilové – neslušní, drzí, provokují, ničí věci – není v kolektivu spokojen – i zde kurátor spatřuje možný původ jeho nevole setrvat na této škole; asi před rokem začal kamarádit s dospělým „klukem“ Liborem, má 20 let, nejasné neprůhledné zaměstnání, disponuje penězi, jejichž původ je podezřelý, žije na „vysoké noze“. Václav s ním zažil víkendové pařby po hospodách, diskotékách, přespávání na hotelu – Václav na něj kouká jako na idol, vzhledl se v něm, jeho způsobu života, nic pro něho není problém, vše dovede vyřešit, vše si může koupit. Uvedeny pán má nějaké to másto na hlavě, alespoň jeho životní styl o tom napovídá. **8**

zdroj informací vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým, spolupráce s PČR

potřeby dítěte rodinná terapie - podpořit vztahy matky a syna

IDENTITA A SOCIÁLNÍ PREZENTACE

vnímání sebe sama, sebedůvěra, touhy, přání, jak přemýšlí o své budoucnosti

Václav vystupuje jako osobnost, která sebe sama vnímá pozitivně, s dostatečnou – přiměřenou sebedůvěrou, verbalizuje svá přání i touhy, uvádí heterosexuální orientaci, jeho úvahy o současných svých poměrech, podmínkách i o budoucnosti jsou v mnohém nerealisticky ovlivněny působením jeho dospělého kamaráda;

chtěl by se vyučit, dostudovat nějakou školu

znalost vlastní a rodinné minulosti, pocit sounáležitosti s rodinou, místo ve skupině vrstevníků, uvědomování si příslušnosti k pohlaví, víře, rase apod.

Zná historii rodiny, zažil výchovu obou rodičů, pak prostředí matky i dobu matčina soužití s druhem, vnímá své pocity, které se utvářejí na podkladě vlastních zkušeností;

ventiloval, že se doma cítí na obtíž – což může být poznamenáno názorovou rozdílností matky a syna.

zdroj informací vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým

potřeby dítěte rodinná terapie, popř. psychologické konzultace

SAMOSTATNOST A SEBEOSLUHA

dovednosti sebeobsluhy (hygiena, stravování, úklid, vyřizování běžných věcí); znalost povinností, pozitivní odpoutávání se od rodiny

Hygienické návyky zažity, je vcelku samostatný, své povinnosti respektuje někdy automaticky, někdy výběrově;

z finančních důvodů nedostával kapesné, ale na požádání mu matka peníze dávala – na kulturu, popř. zábavu, sport, samozřejmě v souladu s finančními možnostmi – sám si peníze zatím žádné nevydělal; doma se Václav snaží pomoci na požádání, ne všechny práce ovládá, něčemu se učí, někdy je netrpělivý a práci odflákne – dle matky – pak se kvůli tomu hádají.

zdroj informací vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým

potřeby dítěte rozvíjet samostatnost, zodpovědnost, dovednost

VZDĚLÁVÁNÍ

schopnosti a možnosti dítěte, prospěch, přístup ke vzdělávání, docházka, studijní ambice, dovednosti, talent, zájmy

Ze základního vzdělávání nemá kurátor informace o prospěchu a docházce přímo ze školy, dle rodičů s ním nebyly problémy, dosahoval průměrného prospěchu, kázeňských prohřešků se nedopouštěl, neřešily se školou žádné problémy, nikdo si na něho nestěžoval;

následné vzdělávání problémové – absence – nakonec souhlas zákonného zástupce s ukončením studia a přestup na jinou školu. Chlapec argumentoval – školu mi vybrali rodiče (sám ale na dotaz nevěděl říct, co by ho bavilo, zajímalo), spolužáci byli idioti, chovali se nenormálně, ubližovali slabším, učitelé to neřešili, nejsem tam spokojený, nechce se mi tam chodit, nechtím se tam bezpečně – zpráva školy neuvádí žádná negativa, pouze 14 hodin neomluvené absence;

přestup na jinou školu, ale záhy pohřešovaný;

hrozí mu podmíněné vyloučení kvůli absenci během pohřešování – ale chce se vrátit do školy a pokračovat ve studiu – zpráva zatím pro neznalost chlapce ze strany školy nežádána.

<i>přístup rodičů ke vzdělávání dítěte, zajištění pravidelné docházky, podpora, přehled o působení dítěte ve škole, spolupráce se školou</i>	
Oba rodiče projevují zájem o vzdělávání chlapce, matka na něm trvá, spolupracuje se školami, byla ochotna po pohovoru s kurátorem zapracovat a pomoci chlapci vyhledat jinou vhodnou školu, ukončit studium a zařadit přestup.	
<i>zdroj informací</i>	vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým, spolupráce se školami
<i>potřeby dítěte</i>	Stabilizovat situaci ve vzdělávání, podporovat ambice, umožnit klidné zázemí ke vzdělávání, zohledňovat pozitivní aspekty v rámci rozvoje
CHOVÁNÍ A JEDNÁNÍ	
<i>pozitivní faktory v chování, respektování hranic, pravidel, autorit, chování k vrstevníkům a dospělým, sebeovládání, poruchy a zvláštnosti v chování</i>	
<p>Ze školního prostředí nemáme informace o nevhodném chování, výskyt neomluvené absence – může souviset s náhledem chlapce na prostředí, jeho pocity v něm;</p> <p>v domácím prostředí matka uvádí od doby jeho kamarádění s Liborem, zejména poslední půlrok – potíže se synem – nerespektování, lhaní, toučky, odmouvání, drzé projevy, výčitky, kritiky matky, nekomunikace – nikoho nevyhledala, nikoho nežádala o radu, nevěděla, že nějaký kurátor existuje – zbití bylo jakýmsi přetečením její trpělivosti, už toho bylo hodně, prostě bouchla, ví, že to nebylo správné;</p> <p>otec prostředí a výchovné přístupy matky kritizuje, sám ale otálí s převzetím výchovy – odvolává se na vlastní nevhodné podmínky – možná pro dítě útlého věku méně vhodné – pro pubertálního klacka přínosné – skromné, v něčem náročnější – topení, bez „mama servisu“, vedoucí ke zdokonalování v sebeobsluze a zodpovědnosti – s příslušnými pravidly nastavenými otcem a dohledem. Václav to vydržel 3 týdny – sděloval, že tam byla nuda, neměl internet, – ale mimoděk naznačil, že pravidelné povinnosti, bez jejichž plnění neměl běžný komfort – teplo, jídlo apod. – jej tak trošku obtěžovaly.</p>	
<i>výchovné problémy, sociálně-patologické jevy; výchovná opatření školy, orgánu SPOD, soudu, postoj dítěte k problémům</i>	
<p>Listopad 2013 – po nastavení pravidel, přestupu na jinou školu se situace matce jevila být lepší, ovšem 19. 11. se chlapec nevrátil domů ze školy, byl viděn, jak vystupuje ráno cestou do školy z autobusu v místě bydliště otce. Otcí z domu, od kterého měl klíče, zcizil částku 8500 Kč a do 23. 12. 2013 se pohřešoval, pobýval na různých místech – Praha, Žilina, dokonce i Španělsko. Peníze všechny utratil, nakoupil si oblečení, spoustu hotovosti utratil za transport do Španělska a zpět. 11</p> <p>Zahájeno trestní stíhání; jeho postoj, který sdělil matce, při projednávání situace – no tak mě odsoudí a půjdu sedět...</p>	
<i>zdroj informací</i>	vlastní zjištění OSPOD v kontaktu s rodinou a nezletilým, zpráva školy, sdělení PČR
<i>potřeby dítěte</i>	stanovení hranic, důslednost v dohlížení nad jejich dodržováním, intervence kurátora v rámci TŘ

5. ANALÝZA SITUACE A POTŘEB DÍTĚTE

POTŘEBY DÍTĚTE

zdraví a bezpečí

Přiměřené zajištění bezpečí chlapce v rodinném prostředí. 12

vzdělávání

Podpora dalšího vzdělávání, umožnit klidné zázemí a prostor.

emocionální vývoj, identita a chování

Přiměřené uspokojování emocionálních potřeb v rodině, 13
podpora utužování vztahů, citové podněty od rodičů, oceňování a akceptace, adekvátní reakce dospělých na chlapce;

vytvářet příznivé podmínky k rozvoji, 14
vedení, hranice, důsledný přístup, motivace, využívat pozitivní projevy chování. 15

vztahy v rodině a další sociální vztahy

Jistota zázemí a pozitivní vazby s dospělými ve vlastní rodině;
stabilní prostředí, jasná pravidla, hranice, využívání běžných výchovných přístupů;
pozitivní vzory chování v rodinném prostředí.

PŘÁNÍ DÍTĚTE

V první fázi řešení problému si přál odejít z rodiny, z prostředí matky – do kterého se pak o vlastní vůli vrátil z dočasného prostředí u otce; mít se dobře.

PŘÁNÍ RODIČŮ, ODPOVĚDNÝCH OSOB ZA VÝCHOVU

matka

Starat se o syna;
aby neměl ty problémy.

otec

Aby byl syn spokojený u matky, být s dětmi nadále v kontaktu.

OCHRANNÉ FAKTORY

<i>potřeby dítěte</i>	<i>kapacita rodičů</i>	<i>rodinné prostředí</i>
je schopno verbalizovat své myšlenky dobré komunikační schopnosti	rodič bez trestné činnosti dobré duševní i fyzické zdraví	pozitivní kontakt s nepřítomným rodičem bydlení odpovídající slušnému standardu
zdravé sebevědomí	pozitivní přístup ke vzdělávání	
dobré chování ve škole	pozitivní přístup ke zdraví	

RIZIKOVÉ FAKTORY

<i>potřeby dítěte</i>	<i>kapacita rodičů</i>	<i>rodinné prostředí</i>
dítě útikající z domu nevhodný kamarádský vztah	konflikt v rodině, konflikty s rodiči nedostatečně důsledný přístup	nízké příjmy rozvedené manželství
nedostatečné emocionální vazby	matka samoživitelka	zkušenost s násilím v doplněné rodině
	narušený vztah matka - syn	

zpracoval/a	Magdalena Čápková	podpis
dne	30. 12. 2013	

INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE

ze dne

Václav

nar. 1998

Om 19/05

PROČ DÍTĚ POTŘEBUJE PLÁN

byly identifikovány nenaplněné potřeby či ohrožení dítěte v oblastech

vzdělávání	emoční vývoj	chování
------------	--------------	---------

možné ohrožení dítěte s ohledem na kompetence rodičů a rodinné prostředí v oblasti

finanční situace, hospodaření	citová vřelost a stimulace podnětů	vedení a hranice
-------------------------------	------------------------------------	------------------

VYHODNOCENÍ POSLEDNÍHO PLÁNU

plánované cíle	výsledek
intervence kurátora pro mládež za účelem získání potřebných informací o prostředí	splněno - dál probíhá
čtenější kontakt kurátora s Václavem – výchovný vstup třetí nezaujaté strany	splněno - dál probíhá
prověřit podmínky otce za účelem přijetí chlapce do péče	splněno
změna výchovného prostředí s ohledem na přání jak nezletilého tak matky – dohoda rodičů	splněno - ukončeno

PLÁNOVANÉ CÍLE

cíl	zaměření se na vztah matka – syn – podpora rozvíjení pozitivní vazby
-----	--

plánované kroky a opatření

intervence poradny pro rodinu, popř. rodinná terapie
zapojení otce do terapie, žijícího mimo rodinu

termín	31. 3. 2014
odpovědné osoby	rodiče, nezletilý, rodinná poradna, popř. terapeut

cíl	doplnění informací ze školy, kterou aktuálně chlapec navštěvuje 16
-----	---

plánované kroky a opatření

osobní kontakt s třídní učitelkou, domluvit pravidla konzultací, jejich četnost;
také možnosti podpory pozitivního přístupu chlapce k docházce a plnění povinností

termín	31. 1. 2014
odpovědné osoby	OSPOD, škola

cíl	volnočasové aktivity, popř. vhodné pracovní uplatnění – brigáda 17
-----	---

plánované kroky a opatření

S ohledem na finanční situaci rodiny a přání chlapce, která jsou někdy v rozporu s možnostmi rodiny, vést nezletilého, popř. matku k zajištění vhodné (nezasahující do studia, neomezující přípravu do školy) brigády – stačí několik hodin týdně – za účelem reálné zkušenosti chlapce v oblasti práce/mzda/hospodaření s prostředky;
popř. volnočasovou pracovní aktivitu – výpomoc na obci, sousedovi, v rodině apod.

termín	do 30. 4. 2014
odpovědné osoby	OSPOD, matka, Václav
cíl	intervence kurátora v rámci zahájeného trestního řízení
plánované kroky a opatření	Výchovný pohovor i opakovaný s chlapcem, vést k náhledu na chování, k zodpovědnosti, k přijetí zcizené částky jako dluhu do budoucna, který se bude muset vrátit; 18 vést otce k výchovnému přístupu k zahájenému trestnímu řízení – hodlá stáhnout trestní oznámení – cílem jeho podání z jeho strany bylo jenom syna postrašit – dle kurátora nevhodný postoj – nevhodný, nedůsledný – pracovat s otcem, vysvětlit rozdílný pohled apod.; navrhnout absolvování výchovně – preventivní programu za účelem zvýšení právního povědomí a zodpovědnosti chlapce.
termín	do 31. 3. 2014
odpovědné osoby	kurátor, rodiče, nezletilý
plán vypracoval	Magdalena Čápková
seznámen/a s plánem	

POZNÁMKY

1. Text je stručnou glosou Václavova stavu, ale nehovoří o jeho potřebách ve vztahu k rodině, širší rodině a fungování rodiny.
2. Není jasné, proč jsou někde specifikovány potřeby dítěte, a jinde potřeby rodiny.
3. Informace již byla uvedena v kolonce „Zaměstnání a finanční zabezpečení, finanční závazky rodičů“.
4. Toto není potřeba dítěte v oblasti základní péče.
5. Toto je poměrně neurčitá formulace. Je jisté, že dítě potřebuje vyrůstat v bezpečném prostředí, ale na základě těchto informací je v současnosti potřeba bezpečí a ochrany Václava naplněna. Nelze však vyloučit riziko dalšího útěku.
6. Pro kvalitní analýzu situace dítěte je vždy dobré být max. konkrétní. V textu je uvedeno, že má matka rezervy ve sdílení, komunikaci se synem, oba proto navštíví Poradnu pro rodinu. Potřebou dítěte je tedy obnova citových vztahů s matkou.
7. Posílení rodičovských kompetencí matky, zvládání konfliktů, komunikace.
8. Ne zcela šťastná formulace, ale Libor představuje pro Václava každopádně určité riziko. Proto by se vztah mezi nimi měl promítnout do IPOD, např. navázání na služby prevence jako NZDM, peer program apod.
9. Toto sdělení nás vede k opatření využití PPP, poradenství, profesní poradenství ÚP apod.
10. V rámci zachování jakési neutrality je důležitá vhodná volba slov, v tomto případě např. ...pro Václava, který je v pubertálním věku, přínosné...“ a „bez péče, které se mu dostává u matky“.
11. Tato informace by se nám zpětně měla promítnout do kategorie „bezpečí“ – je to dost velké dobrodružství, mohl přijít k nějaké úhoně, mnoho o tom nevíme.
12. Bezpečí spíše ve společnosti – kontakty s nevhodnými osobami, útěk apod.
13. Velmi obecné.
14. Velmi obecné.
15. V textu identifikována, zde opomenuta potřeba rozvoje samostatnosti, zodpovědnosti.
16. Cíl není definován aktivně, např. „spolupráce se školou za účelem stabilizace vzdělávací situace Václava“. Je-li aktivně definován cíl, lépe se nám navrhuje jednotlivá opatření k jeho naplnění.
17. Toto opět není aktivní cíl, např. „zajištění volnočasových aktivit nebo brigády pro Václava“.
18. Zde by bylo žádoucí zapracovat také pohovor s Václavem o Liborovi, pokusit se mu zprostředkovat reálný náhled na něj, upozornit ho na možná rizika plynoucí z tohoto přátelství a zároveň Václava navázat na služby jako NZDM apod.

Dítě v náhradní rodinné péči

Vyhodnocení situace dítěte

Om/Nom	03/02	Sociální pracovník	Mgr. Alena Klicperová
Datum zahájení, přijetí do péče	8. 1. 2002	Datum vyhodnocení	29. 11. 2013

Datum příštího přezkumu: 30. 9. 2014

INFORMACE O DÍTĚTI

Jméno, datum a místo narození dítěte

Karel, nar. 10/1998

Trvalý pobyt

Obec asi 500 obyvatel

Skutečný pobyt

nezl. v péči (otce/matky)

V „cizí“ poručnické péči

Výchovná opatření

Napomenutí	-	Dohled	-	Ústavní výchova	-
------------	---	--------	---	-----------------	---

INFORMACE O RODINĚ

Rodiče

RZ

Matka (jméno, narození, bydliště, kontakt)

Hana, nar. xxx

ne

Otec (jméno, narození, bydliště, kontakt)

Antonín, xxx

ne

Jiné osoby zodpovědné za výchovu dítěte (a osoby blízké rodině)

Zuzana, poručnice, nar. xxx

František, poručník, nar. xxx

Sourozenci (přímí i polorodí) 1

jméno/příjmení, nar.	rodiče	ve spol. dom.

INSTITUCE A DALŠÍ ODBORNÍCI PRACUJÍCÍ S DÍTĚTEM (RODINOU)

Praktický lékař	adresa	e-mail	telefon
Pediatr xxx	v sousední obci	xxx	xxx
Odborný lékař			
Ortodoncie xxx	v sousední obci	xxx	xxx
Zubní lékař xxx	v sousední obci	xxx	xxx
Neurolog xxx	v sousední obci	xxx	xxx

Školská zařízení			
ZŠ	v sousední obci	xxx	xxx
Další spolupracující instituce			
ÚP SSP	v sousední obci	xxx	xxx
Psycholog xxx	v sousední obci	xxx	xxx
PPP	v sousední obci	xxx	xxx

Vyhodnocení potřeb

1. Vývojové potřeby dítěte Sociální, emocionální a fyzický stav dítěte	Zdroje informací (osoby, metody, důkazy, odkazy na přílohy, apod.)
---	---

Zdraví (aktuální zdravotní stav, tělesné postižení, diagnózy)

<ul style="list-style-type: none"> Spolupráce s PPP – nadání v pásmu mírného podprůměru, bez specifické poruchy učení, lehčí forma ADHD. Rozumové schopnosti se pohybují v dolní části pásma podprůměru, sus. ADHD, školní výkony jsou v souladu s nadáním. Karel je zdravý, léky neužívá, navštívil neuroložku v 4/2010, dále je sledován na ortodontcii a u zubního lékaře. Užívá léky na chudokrevnost, v 9/2013 již léky neužívá. Zahájena spolupráce s psychologem 11/2013 2 	<ul style="list-style-type: none"> Vyšetření v PPP z xx. xx. 2008 Zpráva z PPP z xx. xx.. 2010 Zpráva k soudu xx. xx. 2010, 2. 9. 2011 Zpráva k soudu xx. xx.. 2013, sociální šetření xx. xx. 2013 Záznam z jednání xx. xx.. 2013
---	--

Vzdělání (dostupnost, třídní učitel, třída, absence omluvené/neomluvené, porucha učení, IVP, prospěch ve škole, doučování, zájmy, dovednosti)

<ul style="list-style-type: none"> Navštěvuje MŠ 	<ul style="list-style-type: none"> Zpráva k soudu xx. xx.. 2004
---	--

<ul style="list-style-type: none"> • 1. 9. 2005 Karel nastoupil do 1. třídy ZŠ v místě bydliště. Umí počítat a psát, nemá problémy. Na konci školního roku má samé jedničky a pochvalu za kamarádské chování. • Karel má ve 2. třídě problémy s učením, v ČJ je velmi slabý (dyslexie nebyla diagnostikována). Ve třetí třídě je průměrný žák. • 6. třída – docházka bez problémů, poručníci se školou spolupracují, zapomíná DÚ, jeho prospěch je slabší. Na konci roku Karel vykonal opravnou zkoušku z ČJ a postoupil do 7. ročníku. • V prospěchu došlo k výraznému zhoršení, na konci 7. třídy byl hodnocen 2 nedostatečnými (ČJ a Aj), z AJ nezvládl opravnou zkoušku a opakuje ročník. 3 • Opakuje 7. třídu, nesoustředí se, úkoly vzdává už předem, má velmi slabou motivaci. • Karel si neplní školní povinnosti, velmi slabý prospěch, zvažování po 8. třídě nástup na učiliště. • Karlovi činí velké obtíže čtení. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zpráva k soudu xx. xx.. 2005, xx. xx. 2006 • Zpráva k soudu xx. xx. 2007, xx. xx. 2008 • Zpráva ze školy xx. xx. 2010 xx. xx. 2011 • Zpráva ze školy xx. xx. 2012, xx. xx. 2012 • Zpráva ze školy xx. xx. 2012 • Záznam z jednání xx. xx. 2013
---	---

Emocionální vývoj a chování (jak dítě projevuje emoce – emoční ladění, schopnost přijmout fyzické doteky, vztah ke svému tělu, spánek a jídlo, rituály dítěte, případné problémy a psychomotorickém a emočním vývoji, výchovné problémy, sociálně patolog. jevy apod.)

• Karel poslouchá, plní si své povinnosti, poručníky vnímá jako své rodiče a plně je respektuje. 4 • Ve škole se nechává vyprovokovat (3. třída), spolužáci se mu smějí • Karel je svým chováním v určitých situacích problematický, občas na sebe nevhodným způsobem upozorňuje, reaguje výbušně. V konfrontaci se spolužáky se může jevit jako konfliktní. V hodinách bývá neklidný a nesoustředěný. Má velmi slabou motivaci, některé úkoly vzdává již předem. • Karel uvádí problémy s učiteli a se spolužáky (vzájemná provokace, „rvačky“) • Při jednání na úřadě působí mile, vstřícně, na druhé straně se dají u něho pozorovat pubertální projevy (odmlouvání poručnici, uchichtávání.)	• Zpráva k soudu xx. xx. 2007 • Zpráva k soudu xx. xx. 2008 • Zpráva ze školy xx. xx. 2010, xx. xx. 2012, xx. xx. 2012 • Záznam z jednání xx. xx. 2013 • Jednání v říjnu 2013

Identita (jak se dítě vnímá, jak samo sebe prožívá, jak přemýšlí o své budoucnosti, jaké má přání touhy)

• Karel by v budoucnu rád pracoval se dřevem 5	• Sociální šetření 2012–2013

Vztahy v rodině a další sociální kontakty (vztahy s vrstevníky, spolužáky, dalšími osobami kolem dítěte mimo rodinné příslušníky)

• Mezi Karlem a poručníky jsou navázány úzké citové vazby. 6 • Konflikty mezi Karlem a spolužáky od 3. třídy, následně i s učiteli. 7	• Sociální šetření 2012 • Zpráva ze školy xx. xx. 2010, X xx. xx.. 2012, xx. xx. 2012, xx. xx. 2013

Chování navenek (porozumění jak je vzhled, chování a případné postižení vnímáno okolím a jak si tím lidé vytvářejí určitý dojem, oblečení odpovídající věku, kultuře, pohlaví a náboženství., čistota a osobní hygiena, možnost získání rad od rodičů či pečovateli, jak si poradit a jak se chovat v různých sociálních situacích.

• Karel je při jednání vstřícný, vždy čistě a vhodně oblečený. Čistota a osobní hygiena je na vysoké úrovni. • Karel je poručnicí veden k přípravě do školy, dá si od poručníků poradit, snaží se dodržovat jimi daná pravidla. 8	• Sociální šetření, jednání na úřadě 2009–2013 • Sociální šetření 2013

Schopnost postarat se o sebe (míra samostatnosti dítěte, zvládání hygieny, specifické potřeby)

• Karel je samostatný přiměřeně svému věku.	• Sociální šetření 2012–2013

Zájmy a talent (čím a jak dítě tráví volný čas, jaké má koníčky, jaké jsou jeho dobré vlastnosti, v čem je úspěšné)

<ul style="list-style-type: none"> • Od 3. třídy pomáhá rád s prací okolo domu, zejména se dřevem. • Karel tráví čas na fotbalovém hřišti, hraje fotbal za TJ Sokol Ústí, s kamarádem dochází do posilovny. Mezi jeho záliby patří kolo a brusle. • Dochází do posilovny, dále rád jezdí na kole a kolečkových bruslích. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zpráva k soudu 2008–2013 • Zpráva k soudu xx. xx. 2009 • Zpráva k soudu xx. xx. 2013
---	--

Rizika – slabé stránky

- Neplní si školní povinnosti
- Slabý prospěch (opakování 7. ročníku)
- Velmi slabá motivace, úkoly vzdává již předem
- Problémy se spolužáky, s učiteli
- Nesprávné vyhodnocení, zda má či nemá Karel nastoupit do 9. Třídy, nebo po 8. třídě nastoupit na učiliště

Zdroje – silné stránky

- Poručníci spolupracují se školou, s OSPODem, s psychologem
- Zajišťují řádnou péči o Karla
- Mezi Karlem a poručníky je silná citová vazba
- Karel rád tráví volný čas na fotbale, chodí do posilovny, na kolečkové brusle, tj. aktivně tráví volný čas

Cíle – čeho je třeba v této oblasti dosáhnout

- Plnění si školních povinností – psaní dom. úkolů, příprava na vyučování
- Karel nebude na pololetí a na konci školního roku 2013/2014 hodnocen ani jednou nedostatečnou
- Karel si bude více věřit, bude více motivován zejména ze strany poručníků
- Zklidnění vztahů ve třídě, slušný přístup k učitelům – nepodílení se na vzniku problémů
- Správné posouzení, zda Karel zůstane na ZŠ i v 9. třídě, či po 8. třídě nastoupí na zvolený učební obor. [9](#)

2. Kapacita biologických rodičů (pěstounů) a jiných osob pečovat o dítě	Zdroje informací (osoby, metody, důkazy, odkazy na přílohy, apod.)
--	---

Základní péče (zajištění výživy, tepla, obydlí, oblečení, hygieny, úklid, vyřizování osobních záležitostí, zdravotní péče, omezování pohybu/omezování přístupu domů, zajištění využívání služeb různých organizací – zdravotní, vzdělávací sociální)

Zajištění bezpečnosti (*psychické trestání – slovní vyhrožování, ponižování, apod., fyzické trestání, sexuální zneužívání – rodičem, příbuzným, třetí osobou, ochrana před zneužitím – zabránění zneužití opakování situace, fyzické bezpečí v domácnosti*)

<ul style="list-style-type: none"> • Poručníci vytváří bezpečné prostředí, ze strany poručníků nebylo zaznamenáno slovní vyhrožování, ponižování, psychické či fyzické trestání a sexuální zneužívání. Sprosté a vulgární chování vůči všem členům domácnosti ze strany zl. dcery poručníků. 10 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociální šetření 2009–2013
---	--

Citová vřelost (*vztah dítěte a rodiče, ocenění dítěte rodičem, emocionální podpora dítěte, schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě*)

<ul style="list-style-type: none"> • Mezi poručníky a Karlem jsou navázány velmi úzké citové vztahy. 11 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociální šetření 2009–2013
---	--

Schopnost dávat dítěti vhodné podněty a stimulovat jeho rozvoj (*komunikace s dítětem, četnost interakce rodiče s dítětem, vzdělávání a školní docházka, množství a kvalita podnětů, volnočasové aktivity, přístup rodičů ke vzdělávání dětí*)

<ul style="list-style-type: none"> • Poručníci adekvátním způsobem stimulují vývoj Karla, vytváří podnětné a láskyplné prostředí. 12 	<ul style="list-style-type: none"> • Zpráva k soudu, sociální šetření xx. xx. 2007–2013
--	--

Stanovení a uplatnění hranic (*informovanost/zájem rodičů o dítě, míra kontroly, tolerance a pozitivních vzorů chování, podpora samostatnosti*)

<p>y</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poručníci Karlovi dávají hranice, Karel je respektuje, nejsou zaznamenány problémy mezi poručníky a Karlem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociální šetření a jednání 2009–2013
---	--

Stabilita (*stabilní pečující osoba, stabilní bydlení, zaměstnání rodičů, hospodaření s penězi, změny ve složení členů domácnosti, časté změny – výkyvy*)

<ul style="list-style-type: none"> • Pěstouni s Karlem bydlí od převzetí Karla do péče (viz časová osa) ve stejném domě beze změn ve složení členů domácnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zprávy k soudu, sociální šetření 2002–2013
---	--

Rizika – slabé stránky

<ul style="list-style-type: none"> - Hrubé a vulgární chování ze strany zl. dcery poručníků
--

Zdroje – silné stránky

<ul style="list-style-type: none"> - Poručníci se snaží různými způsoby na zl. dceru působit a snížit její výbuchy a vulgární chování vůči ostatním.

Cíle – čeho je třeba v této oblasti dosáhnout

<ul style="list-style-type: none"> - Klidné rodinné prostředí
--

3. Rodina a prostředí

Zdroje informací (osoby, metody, důkazy, odkazy na přílohy, apod.)

Rodinná historie a celkové fungování rodiny (manželství, partnerství, rozvod, rozchod, vztahy členy rodiny, vztahy mezi sourozenci, kontakt s rodiči, trávení volného času rodiny, míra stěhování, výskyt závislosti nebo jiných soc. patologií. Jevů, neformální vztahy dítěte – rodiny s okolím – přátelé sousedi, učitelé)

• Určení otcovství, stanovení otci platit výživné • Karel byl v roce 2000 umístěn na dobrovolném pobytu v KC • Karel se předává do péče DC na základě předběžného opatření – dítě je zbité se syndromem týraného dítěte, které zbil matčin druh. • U Karla byla nařízena ÚV • Karel se svěřuje do péče budoucích pěstounů • Dne xx. xx. 2002 si Karla převzali budoucí pěstouni. • Karel byl svěřen do společné PP manželů • Druh matky si podal návrh na osvojení Karla, před jednáním vzal svůj návrh zpět a soud řízení usnesením zastavil. • Rodiče Karla se zbavují rodičovské zodpovědnosti, rodiče Karla nekontaktovali, nezajímají se o něj, se zbavením rodičovské zodpovědnosti souhlasí. • Karel se svěřuje do poručnické péče • Změna příjemní Karla (stejně příjmení jako poručníci) 13 • Zl. dcera poručníků si našla práci mimo domov, jako poté ještě několikrát, ale vždy se po kratší době vrací domů. Také měla neúspěšné návraty do škol, ale nakonec zůstala nevyučena. Vůči ostatním členům domácnosti je hrubá a sprostá. • Nikdo z biologické rodiny Karla žádným způsobem nekontaktuje. • Zl. dcera poručníků má trvalý pobyt u obecního úřadu – obava z půjček, nereálný pohled na život. • Uzavřena dohoda o výkonu PP s OSPODem. • Otec spáchal přečin zanedbání povinné výživy (trest odnětí svobody 8 měsíců, podmínka na 2 roky).	• Rozsudek OS ze dne xx. xx. 2000 • Zpráva na PČR ze dne xx. xx. 2001 • Usnesení OS ze dne xx. xx. 2001, přehledný list z xx. xx. 2001 • Rozsudek OS z xx. xx. 2001 • Rozhodnutí OSPOD z xx. xx. 2002 • Zpráva k OS z xx. xx. 2002 • Rozsudek OS z xx. xx. 2002 • Návrh druha matky z xx. xx. 2002, usnesení z xx. xx. 2002 • Rozsudek OS Vsetín z xx. xx. 2004 • Rozsudek OS Vsetín z xx. xx. 2004, v právní moci dne xx. xx. 2004 • Rozsudek OS Vsetín z xx. xx. 2004 • Zpráva k soudu 2008–2013 • zpráva k soudu 2008–2013 • Zpráva k soudu xx. xx. 2011 • Dohoda z xx. xx. 2013 • Trestní příkaz z xx. xx. 2013

Širší rodina (<i>vztahy mezi příbuznými, vztah dětí k širší rodině, míra kontaktů, zasahování širší rodiny do nukleární rodiny</i>)	
<ul style="list-style-type: none"> • pěstouni od xx. xx. 2002 o Karla pečují, Karel si v rodině pěstounů velmi rychle zvykl. Vytvořil si vztah k starší dceři pěstounů (v době Karlova přijetí do péče jí bylo 12 let), rovněž navázal pěkný vztah s ostatními příbuznými a přáteli rodiny. K pěstounům se silně připoutal. • Poručník je z 8 sourozenců, všichni se navštěvují, udržují mezi sebou pěkné příbuzenské vztahy. Karel je v častém kontaktu s prarodiči – rodiči poručníka, kteří bydlí v místě bydliště. Karel je v kontaktu i s rodinou sestry poručnice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zpráva k soudu xx. xx. 2002 • Zpráva k soudu xx. xx. 2009, záznam ze sociálního šetření z xx. xx. 2013
Bydlení (<i>druh bydlení, vlastnické nebo užívací právo, prostor pro dítě v bytě, vybavení, čistota, vyloučená lokalita, celkový stav bytu, budovy, stav hygienického zázemí</i>)	
<ul style="list-style-type: none"> • Rodina od r. 2002 stále bydlí v rodinném domku, kde mají k dispozici 5+1, Karel má samostatný pokoj, k bytovým poměrům nejsou ze strany OSPOD žádné připomínky. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zpráva k soudu xx. xx. 2002, Sociální šetření 2009–2013
Zaměstnanost (<i>zaměstnání rodičů nebo dalších osob ve spol. domácnosti, stabilita zaměstnání</i>)	
<ul style="list-style-type: none"> • Poručnice pracuje v prodejně potravin Jednota ve dvousměnném provozu. Poručník je zaměstnán u OÚ v místě bydliště. • Od 10/2011 je poručnice zaměstnaná u bytového družstva, poručník je nadále zaměstnán u OÚ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zpráva k soudu xx. xx. 2009 • Zpráva k soudu xx. xx. 2013
Příjmy rodiny (<i>finanční situace – příjmy, dlouhodobost příjmů, způsob jak rodina s příjmem nakládá, využití podpory státu – dávky, dluhy v rodině</i>)	
<ul style="list-style-type: none"> • Poručník má příjem ze zaměstnání asi 18 000, Kč/měs., poručnice 16 000 Kč/měs. Dalším příjmem rodiny jsou dávky pěstounské péče. Rodina nemá dluhy či exekuce, Karel má založené stavební spoření – ročně 18 000 Kč. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zpráva k soudu xx. xx. 2012, xx. xx. 2013
Sociální integrace rodiny (<i>kriminalita, domácí násilí, zdravotní znevýhodnění, zneužívání návykových látek, sociální status rodiny – postavení rodiny ve společnosti</i>)	
<ul style="list-style-type: none"> • U poručníků nebyla zaznamenána kriminalita, domácí násilí, zneužívání návykových látek. Rodina má navázané vazby i s okolím (společné dovolené). 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociální šetření, jednání 2009–2013

Rizika – slabé stránky

nenalezena 14

Zdroje – silné stránky

15

Cíle – čeho je třeba v této oblasti dosáhnout

Nebyla nalezena rizika, není nutné stanovit cíle. 16

4. Časový průběh významných událostí**Historie rodiny, časová osa**

- 10/1998 – narození dítěte
- 11/2000 – určení otcovství, stanovení výživného
- 2000 – dobrovolný pobyt v KC, matka nezvládá péči
- 3/2001 – Karel je na předběžné opatření svěřen do DC – syndrom týraného dítěte
- 8/2001 – nařízena ÚV u Karla
- 1/2002 – Karel je v NRP
- 3/2002 – Karel svěřen do pěstounské péče
- 4/2004 – rodiče zbavení rodičovské zodpovědnosti
- 9/2004 – Karel svěřen do poručnické péče
- 11/2004 – změna příjemní
- 9/2005 nástup do 1. třídy ZŠ
- 2006 – problémy s učením (ČJ)
- 6/2008 – lehčí forma ADHD, nadání v pásmu mírného podprůměru
- 6/2011 – úspěšně složil opravnou zkoušku z ČJ (6. třída)
- 9/2011 – zl. dcera má trvalý pobyt u OÚ
- 10/2011 – změna zaměstnání u poručnice
- 6/2012 – nesložil opravnou zkoušku z ČJ (opakuje 7. třídu)
- 7/2013 – otec spáchal přečin zanedbání povinné výživy
- 10/2013 – problémy se spolužáky a učiteli
- 11/2013 – spolupráce s psychologem 17

1

Závěr vyhodnocení:

1.

Dítě není ohroženo	-
Individuální plán péče o dítě se nevypracovává – nezl. není dítětem zařazeným do § 6 zák. 359/99 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.	

2.

Dítě je ohroženo	x	
Zdravý vývoj dítěte je ohrožen v oblastech:		
Vývojové potřeby dítěte	Kapacita biologických rodičů a jiných osob pečovat o dítě	Rodina a prostředí
x	x	-

Jméno a příjmení sociální pracovníka	Podpis	Datum
Mgr. Alena Klicperová		

Individuální plán péče o dítě

Jméno, příjmení nezl., datum narození:

Karel, nar. 10/98

Dlouhodobý cíl:	Prospívání Karla ve škole bez výchovných problémů
------------------------	--

Dosavadní opatření (pokud se jedná o přezkum IPOD)	Termín	Výsledek
Spolupráce s lékaři	průběžně	Průběžně plněno 18
Motivovat a podporovat Karla k přípravě do školy.	průběžně	Průběžně plněno
Používat vhodné výchovné postupy, konzultace s odborníky.	průběžně	Průběžně plněno

1. Vývojové potřeby dítěte – sociální, emocionální a fyzický stav dítěte

Riziko	Priorita I. – IV.	plánované kroky a opatření	odpovědné osoby	termín	CÍL (konkrétní, krátkodobý)
Neplní si školní povinnosti	I.	<ul style="list-style-type: none"> - pravidelné psaní d. úkolů - pravidelná příprava na vyučování alespoň 1 hodinu denně - poručníci budou nadále dohlížet na plnění školních povinností 	Karel poručníci	6/2014	Plnění si školních povinností.
Slabý prospěch (opakování 7. ročníku)	I.	<ul style="list-style-type: none"> - nejslabší prospěch má Karel v Aj, doučování zajistí neteř poručnice, ke které bude Karel minimálně 1x týdně dojíždět - doučování v rámci školy z M a ČJ - užší spolupráce mezi poručníky, školou a OSPOD (dle aktuálních potřeb telefonicky, e-mailem, osobně či společné setkání všech zúčastněných stran) 	Karel Poručníci Škola OSPOD	6/2014	Karel nebude na pololetí a na konci školního roku 2013/2014 hodnocen ani jednou nedostatečnou.

Velmi slabá motivace, úkoly vzdává již předem	II.	- spolupráce s psychologem - povzbuzovat Karla, časté pochvaly a ocenění - větší motivace Karla, např.	Karel Psycholog poručníci	6/2014	Karel si bude více věřit, pokusí se každý úkol udělat, bude
Problémy se spolužáky, s učiteli	I.	- spolupráce s psychologem - spolupráce s tř. učitelem a spolužáky - účast na víkendových akcích v rámci NNO Archa - účast na letním táboře pořádaném OSPOD - v případě nezlepšeného chování ambulantní spolupráce se SVP, následně možný dvouměsíční pobyt ve SVP.	Karel Tř. učitel a děti ze třídy Poručníci NNO Archa OSPOD	Průběžně 9/2014	Zklidnění vztahů ve třídě, slušný přístup k učitelům – nevyhledávat či nezapojovat se do problémových situací se spolužáky a učiteli.
Nesprávné vyhodnocení, zda má či nemá Karel nastoupit do 9. třídy nebo po 8. třídě nastoupit na učiliště	I.	- zjištění informací ze strany ZŠ a učiliště o podmínkách dalšího studia či přijetí - konzultace s psychologem, návrhy řešení: nástupu od 9/2014 na učiliště, včasné podání přihlášky ke studiu či od 9/2014 studium 9. třídy ZŠ. - příprava Karla na změnu školy či návštěvy 9. třídy jak ze strany poručníků, psychologa a OSPOD.	Škola Poručníci Psycholog nezletilý	2/2014	Správné posouzení, zda Karel zůstane na ZŠ i v 9. třídě, či po 8. třídě nastoupí na zvolený učební obor.

Výsledek – jak poznáme, že se cíle podařilo splnit:

- Karel si bude plnit školní povinnosti – domácí úkoly a příprava na vyučování
- Karel nebude na pololetí a na konci školního roku 2013/2014 hodnocen ani jednou nedostatečnou
- Karel si bude více věřit, nebude úkoly vzdávat předem
- Zklidnění vztahů ve třídě, slušný přístup k učitelům – nevyhledávat či nezapojovat se do problémových situací se spolužáky a učiteli
- Karel zvládne přestup na učiliště, zadaptuje se v kolektivu a bude schopen plnit školní povinnosti či bude pokračovat ve studiu 9. třídy bez výchovných a studijních problémů a bude spokojený.

2. Kapacita biologických rodičů (pěstounů) a jiných osob pečovat o dítě

Riziko	Priorita I. – IV.	plánované kroky a opatření	odpovědné osoby	termín	Cíl (konkrétní, krátkodobý)
Hrubé a vulgární chování ze strany zl. dcery poručníků	II.	- V případě, že zl. dcera bude vulgárně nadávat a osočovat členy domácnosti, Karel bude stranou chráněn poručníky. - poručníci zamezí, aby v domě byli sami Karel a zl. dcera – tedy kdy by Karel mohl být ze strany zl. dcery napadán slovně bez přítomnosti jednoho z poručníků (např. práce dcery mimo domov, postavení se na vlastní nohy a odstěhování se). - jakmile situace bude neúnosná, obrátí se na odbornou pomoc – rodinná terapie (psycholog, OP Kic).	poručníci	19 průběžně	Klidné rodinné prostředí

Názor dítěte: „Jo, budu se snažit to splnit, souhlasím s tím.“
Názor rodiče: „Souhlasíme.“

Jméno a příjmení sociální pracovníka	Podpis	Datum
Mgr. Alena Klicperová		XX. XX. 2013
Rodiče či jiné osoby za výchovu seznámení s IPOD	Podpis	Datum
Zuzana – poručnice		XX. XX. 2013
František – poručník		XX. XX. 2013
Nezl. dítě seznámeno s IPOD	Podpis	Datum
Karel		XX. XX. 2013

POZNÁMKY

1. Jde-li o NRP, měl by zde být prostor i pro identifikaci dětí náhradních rodičů.
2. Chybí vysvětlení důvodu, proč byla tato spolupráce navázána, obdobně jako spolupráce s neuroložkou.
3. V té době byl již chlapec v evidenci OSPOD, přesto zde není uvedeno, zda se s tím nějak pracovala a jak.
4. Zde by mělo být také uvedeno, jaký je jeho vztah s biologickými rodiči.
5. Toto je nedostatečné, nedozvídáme se nic o tom, jak má zpracováno, že nevyrůstá se svými rodiči, jak vnímá sám sebe apod.
6. Zde by měla být také informace týkající se vztahu mezi Karlem a dcerou poručníků.
7. Měli bychom vědět nebo zjistit, co je příčinou těchto konfliktů.
8. Nemáme v podstatě žádné informace o chování, spíš o vzhledu.
9. Cíle nejsou definovány aktivně, cílem není plnění si povinností, ale naplnění potřeby vzdělávání, změna přístupu, motivace, apod. – úkoly, příprava atd. jsou kroky k dosažení cíle, známky na vysvědčení jsou kritériem plnění.
10. Viz komentář 326, tj. takto zásadní sdělení se dozvídáme až v textu samém, nikoli na úvod v přehledu.
11. Zde by měly být popsány také jeho vazby k biologickým rodičům.
12. Velmi obecné tvrzení, vždy bychom měli být maximálně konkrétní.
13. Toto úzce souvisí s identitou Karla, měli bychom vědět, zda to bylo jeho přání, jak to prožíval.
14. Zde by se dala jistě nějaká rizika uvést, např. rizikem je, že se Karel nezná a nestýká se svými biologickými rodiči, nebo nevhodný vzor ve starší dceři poručníků.
15. Viz výše, např. zdrojem je fungující, stabilní rodinné zázemí, vzájemné dobré vztahy s prarodiči a sourozenci poručníků.
16. V souvislosti s komentářem č. 330 by bylo nanejvýš vhodné pracovat s identitou Karla, případně zprostředkovat setkání s biologickými rodiči.
17. Z vyhodnocení není zřejmé, proč byla spolupráce Karla s psychologem zahájena.
18. Vzhledem k tomu, že práci s dítětem a rodinou lze chápat jako úkolově orientovanou spolupráci, každý cíl by měl mít časové ohraničení. V tomto světle také lépe krystalizují cíle. „Spolupráce s lékaři“ je pak velmi obecné stejně jako ostatní dosavadní opatření.
19. V případech, kdy jde o dlouhodobější cíl a nikoli jednorázovou akci, doporučujeme uvádět maximální termín, ve kterém má být cíl splněn, tj. termín přehodnocení IPOD.

Dítě v rozvodovém sporu

Vyhodnocení situace dítěte a rodiny v obtížné sociální situaci

Číslo spisu: Om 129/2010	
Dítě: Jméno, datum a místo narození: Kateřina , xxx 2005, xxx Místo trvalého pobytu: Praha 3, xxx Místo faktického pobytu: MATKA – Praha 3, xxx; OTEC – Praha 5, xxx Matka: Jaroslava xxx Datum narození: xxx Místo trvalého pobytu: Praha 3, xxx Místo faktického pobytu: Praha 3, xxx Otec: Milan xxx Datum narození: xxx Místo trvalého pobytu: Praha 5, xxx Místo faktického pobytu: Praha 5, xxx	
1. Vývojové potřeby dítěte: Sociální, emocionální, fyzický stav dítěte:	Zdroje informací (osoby, metody, důkazy, odkazy na přílohy):
Zdraví: Zdravotní stav nezletilý je dobrý, nemá žádné zdravotní problémy.	Sdělení rodičů na OSPOD
Vzdělávání: Kateřina navštěvuje ZŠ xxx, Praha 3 – řádná docházka, dobrá příprava, výborné výsledky. Od listopadu 2012 pozorována neaktivita až apatie k práci ve vyučování – třídní učitelka Mgr. xxx na toto rodiče upozornila, důvod spatřuje v neurovnaném prostředí doma. Třídní učitelka upozornila také na pozdní příchody nezletilý v době pobytů u otce. Po projednání situace s každým z rodičů ve škole došlo ke zlepšení prospívání Kateřiny.	Sdělení rodičů na OSPOD, zpráva ZŠ 23. 10. 2012.

<p>Emocionální vývoj a chování: Kateřina má výrazné sklony k úzkostným, fobickým reakcím a nejistotám, k dětským strachům. Jednoduché zátěžové situace vnímá bez větších problémů, v silnější a dlouhodobější zátěži selhává, vnímá ji jako ohrožující. Kateřina je citlivá, emočně méně stabilní. Hůře zpracovaná agrese. Riziko rozvoje neurotické symptomatiky.¹ Kateřina byla v roce 2011 asi 5x na konzultaci u psycholožky Mgr. xxx – v rámci konzultací nepozorovány žádné neobvyklé projevy.</p>	<p>Sdělení rodičů na OSPOD, znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012, zpráva psycholožky Mgr. xxx ze dne 30. 11. 2011</p>
<p>Vztahy v rodině a další sociální kontakty: Kateřina je svěřena do střídavé péče rodičů, střídání péče jednoho a druhého rodiče probíhá v týdenních intervalech. K oběma rodičům Kateřina zaujímá pozitivní vztah, o něco bližší je tento vztah k matce. Oba rodiče má ráda. Citlivě vnímá konflikt mezi rodiči, tento konflikt také negativně působí na její psychický stav. Blízký vztah má Kateřina také s babičkou ze strany matky, s kterou je v kontaktu, když babička přijede do ČR. Babička žije v Rusku. S žádnými příbuznými ze strany otce není Kateřina ani otec v kontaktu.</p>	<p>Znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012. Zjištění z pohovorů s nezletilou Kateřinou ze dne 3. 12. 2012</p>
<p>Chování navenek: Kateřina je v kontaktu poměrně vstřícná, sociálně zdatná přiměřené věku. Má navázány kamarádské vztahy se spolužáky v rámci školy.</p>	<p>Pohovor s nezletilou na OSPOD dne 3. 12. 2012, znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012. zpráva školy ze dne 23,10,2012</p>
<p>Identita: Kateřina má ráda oba rodiče, přála by si žít s oběma společně. Matka je Ruska, otec je Čech. Rodiče spolu komunikují anglicky. Matka česky rozumí, je také schopna česky komunikovat, dává však přednost</p>	<p>Sdělení rodičů na OSPOD, Pohovor s nezletilou na OSPOD dne 3. 12. 2012,</p>
<p>2. Kapacita rodičů pečovat o dítě:</p>	
<p>Základní péče: Péče obou rodičů o Kateřinu je dobrá. Každý z rodičů uznává jiné výchovné postupy. Bytové prostředí u obou rodičů bylo shledáno v pořádku.</p>	<p>Zjištění z kontaktu OSPOD s rodiči a s Kateřinou, zpráva ZŠ ze dne 3. 12. 2012, znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012.</p>
<p>Zajištění bezpečnosti: Tato schopnost je u obou rodičů dobrá. Vzájemně toto rodiče nikdy nespороvali.</p>	<p>Zjištění z kontaktu OSPOD s rodiči, zpráva ZŠ ze dne 3. 12. 2012.</p>
<p>Citová vřelost: Oba rodiče projevují vřelý vztah ke Kateřině. Matka je na dceru velmi fixována. Citlivě vnímá její potřeby, prožitky vůči dceři jsou autentické. Otec k dceři zaujímá velmi pozitivní vztah, ne vždy je schopen dešifrovat a reagovat na její potřeby, snaží se o to. Má tendenci brát své rodičovství jako „manažerský“ úkol. Možná dceři nedává pocit „bezvýhradní“ lásky. Je zde nebezpečí, že převládne pocit, že musí být hodná a plnit dohody, jinak nebude pozitivně akceptována.²</p>	<p>Znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012.</p>

Schopnost dávat dítěti vhodné podněty a stimulovat jeho rozvoj: Tato schopnost je u obou rodičů dobrá.	Znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012.
Stanovení a uplatnění hranic: U obou rodičů dobrá. Matka je vůči dceři vstřícnější, umí méně dodržovat stanovené hranice, dle otce si dceru „kupuje“.	Zjištění z kontaktu OSPOD s rodiči, znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012.
Stabilita: U obou rodičů zvláště dobrá. Otec možná dceři nedává pocit „bezvýhradné“ lásky. Je zde nebezpečí, že převládne pocit, že musí být hodná a plnit dohody, jinak nebude pozitivně akceptována. Zatěžující je pro Kateřinu konfliktní situace mezi rodiči. Kateřina si přeje stabilní zázemí, jeden společný domeček, kde by žila s mámou a tátou pohromadě.	Zpráva psycholožky Mgr. xxx ze dne 30. 11. 2011, pohovor s nezletilou na OSPOD 3. 2. 2012, znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012.
3. Rodiče, širší rodina a prostředí:	Zdroje informací:
Rodinná historie a celkové fungování rodiny: Rodiče se ve výchově dcery střídají po jednom týdnu. Střídavá výchova je soudem nařízena a funguje od roku 2010. Předávání dcery probíhá tak, že jeden z rodičů doprovodí v pondělí ráno dívku do školy a druhý rodič ji po škole vyzvedne. V týdnu, kdy je dcera u jednoho z rodičů, ji druhý rodič vidá 1x týdně. Vztahy mezi rodiči jsou spíše napjaté, komunikace mezi nimi obtížná, rodiče řeší konflikty před dcerou, často jejím prostřednictvím i komunikují, dosahování i základních dohod je problematické. Psycholožka Mgr. xxx i soudní znalkyně PhDr. xxx doporučují odbornou poradenskou péči pro rodiče. Toto potvrzuje i psycholog Mgr. xxx, který s rodiči od října 2012 pracuje v rámci Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Spolupráce byla doporučena OSPOD. Psychologická péče je zaměřena na zlepšení komunikace rodičů ohledně Kateřiny. Probíhá soudní řízení ve věci změny úpravy poměrů – matka žádá svěřeni nezletilé do své výchovy, otec žádá ponechání střídavé výchovy.	Činnost OSPOD, znalecký posudek ze dne 5. 6. 2012, zpráva psycholožky Mgr. xxx ze dne 30. 11. 2011, komunikace s psychologem Mgr. xxx.
Širší rodina: Nezletilá je v kontaktu s matkou matky, která však bydlí v Rusku a občasně dojíždí do ČR. Nezletilá k ní má velmi blízký vztah, s otcem má matka matky spíše špatný vztah. Žádní další členové širší rodiny nejsou, rodiče s nimi nejsou v kontaktu.	Zjištění z kontaktu OSPOD s rodiči a s Kateřinou.
Zaměstnanost, finanční situace: Matka je zaměstnána v hotelnictví, otec podniká. Finanční i bytová situace rodičů je dobrá.	Zjištění z kontaktu OSPOD s rodiči a s Kateřinou., protokoly ze soudního jednání.

4. Analýza situace a potřeb dítěte:
Potřeby dítěte: Zlepšení komunikace a vztahů mezi rodiči Kateřiny – zlepšení psychického stavu Kateřiny, snížení rizika rozvoje neurotické symptomatiky u Kateřiny.
Přání dítěte: Kateřina si přeje stabilní zázemí, jeden společný domeček, kde by bydleli s mámou a s tátou.

Přání rodičů dítěte:**Matka:**

Přeje si, aby Kateřina byla svěřena do její výchovy.

Otec:

Přeje si zachování stávající péče o Kateřinu v rámci střídavé výchovy.

Ochranné faktory:

- Pozitivní vztah obou rodičů ke Kateřině
- Dobrá schopnost obou rodičů zajistit péči o Kateřinu
- Fyzicky zdravé dítě
- Dobré prospívání ve škole
- Stabilní bytové i finanční zázemí obou rodičů

Rizikové faktory:

- Konflikty rodičů před Kateřinou
- Komunikace rodičů prostřednictvím Kateřiny
- Neschopnost rodičů domluvit se i na základních věcech, které se týkají Kateřiny a péče o ni
- Zhoršený psychický stav Kateřiny v důsledku konfliktů rodičů
- Riziko rozvoje neurotické symptomatiky v důsledku konfliktu rodičů

Vypracovala: Hana Dítěťová, sociální pracovníce, 15. 1. 2013

Individuální plán ochrany dítěte

Číslo spisu: Om 129/2010

Dítě:

Jméno, datum a místo narození: **Kateřina**, xxx 2005,

Místo trvalého pobytu: Praha 3, xxx

Místo faktického pobytu: **MATKA** – Praha 3, xxx; **OTEC** – Praha 5, xxx

Dlouhodobý cíl: Dosažení klidové komunikace mezi rodiči, která povede k dosahování a naplňování dohod; přenesení zodpovědnosti za řešení rodinné situace na rodiče, což povede ke zklidnění Kateřiny.

Současná situace (shrnutí):

Rodiče se ve výchově Kateřiny střídají po jednom týdnu. Předávání dcery probíhá tak, že jeden z rodičů doprovodí v pondělí ráno dívku do školy a druhý rodič ji po škole vyzvedne. V týdnu, kdy je dcera u jednoho z rodičů, ji druhý rodič vídá 1x týdně. Vztahy mezi rodiči jsou spíše napjaté, komunikace mezi nimi obtížná, rodiče řeší konflikty před dcerou, často jejím prostřednictvím i komunikují, dosahování i základních dohod je problematické. Psycholožka xxx i soudní znalkyně xxx doporučují odbornou poradenskou péči pro rodiče. Toto potvrzuje i psycholog xxx, který s rodiči od října 2012 pracuje v rámci Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Otec s poradnou spolupracuje, dostavuje se v dohodnutých termínech na společné konzultace. Matka se ne vždy na domluvené konzultace do Poradny dostaví. Na OSPOD a v poradně však sděluje, že je spolupracovat chce. Kateřina byla v roce 2011 na asi 5 konzultacích u psycholožky xxx. Probíhá soudní řízení ve věci změny úpravy poměrů – matka žádá svěřeni nezletilé do své výchovy, otec žádá ponechání střídavé výchovy.

Individuální plán ochrany dítěte – v časovém horizontu od 15. 1.–15. 4. 2013

Další dílčí cíle pro nejbližší období plynoucí z aktuálního vyhodnocení potřeb dítěte:

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termíny
<i>Doporučení vhodné odborné pomoci zaměřené na zlepšení komunikace a spolupráce rodičů ohledně Kateřiny</i>	Případová konference – cíl: vyhodnotit, zda stávající spolupráce s psychologem Mgr. xxx může přispět ke zlepšení komunikace rodičů, případně zvážit jiné odborné poradenské zařízení a jiný typ odborné podpory	OSPOD, psycholog poradny pro rodinu	15. 2. 2013
	Doporučit rodičům vhodnou dlouhodobou odbornou psychologickou péči zaměřenou na zlepšení jejich komunikace ohledně Kateřiny – (na základě vyhodnocení – stávající psycholog, případně jiné zařízení)	OSPOD	28. 2. 2013
	Podpořit základní dohodu mezi rodiči ohledně konkrétních praktických záležitostí týkajících se Kateřiny	OSPOD, odborná psychologická péče pro rodiče, rodiče	15. 2. 2013
<i>Snížení míry ohrožení Kateřiny konfliktem mezi rodiči</i>	Zvážit vhodnost doporučení bezplatné/placené psychologické péče pro Kateřinu, která bude nejvíce vyhovovat jejím potřebám	OSPOD – dotazy na soudního znalce	30. 3. 2013
	Doporučit rodičům vhodného odborníka/zařízení dle výpovědi a doporučení znalkyně	OSPOD	15. 4. 2013

Vypracovala: Hana Dítěťová, sociální pracovníce.

V Praze dne 15. 1. 2013

POZNÁMKY

1. Vyhodnocení by mělo být pro všechny srozumitelné, v tomto případě by tedy bylo vhodné ještě popsat některé projevy neurotické symptomatiky, které už byly i Kateřiny pozorovány nebo které lze právě u ní očekávat.
2. Sporné – možno chápat méně kriticky jako důslednost a jasná pravidla ve výchově otce.
3. Opakující se informace.

Dítě v ústavní výchově

INFORMACE K VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY

Datum zahájení, přijetí do péče

20. 05. 2011

Om

15/2011

Datum hodnocení

16. 11. 2013

Datum změny

Informace o dítěti

Jméno a příjmení

Jan xxx

Pohlaví

Muž

Adresa trvalého pobytu

Nové Město nad Metují, xxx

1

Datum narození / Rodné číslo

xxx 1998

Mateřský jazyk rodičů

Čeština

Mateřský jazyk dítěte

Čeština

Sourozenci vlastní – jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo

Ne

2

Sourozenci nevlastní – jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo

Pavel xxx, 2004, Nové Město nad Metují, xxx

Informace o rodičích

Matka – jméno a příjmení

Alena xxx

Datum narození / rodné číslo

xxx 1974

Adresa

Nové Město nad Metují, xxx

Kontaktní telefon, e-mail

725 xxx xxx, xxx@xxx.cz

Zaměstnání, kontakt

xxx – šička

Otec – jméno a příjmení

Neuveden v rodném listě. 3

Instituce a další odborníci pracující s dítětem

Praktický lékař

MUDr. xxx, zdravotní středisko, xxx, Nové Město nad Metují. Telefon: 603 xxx xxx, e-mail: ordinace@xxx.cz.

Mateřská škola, základní škola, střední škola

Základní škola xxx v Orlických horách, čp. 48, telefon: 493 xxx xxx.

Spis byl přidělen:

Jméno, příjmení, funkce:

Denisa Bílá, vedoucí oddělení sociální prevence

Podpis:

Důvod vyhodnocení

Dítě umístěné v DD na základě rozsudku soudu o ústavní výchově z důvodu záškoláctví a výchovných problémů v rodině.

PODROBNÉ VYHODNOCENÍ

Hodnocení dítěte, rodiny, prostředí

Zdravotní stav

Aktuální zdravotní stav

Dlouhodobý zdravotní stav

Zdravotní postižení

Úrazy

Očkování

Hospitalizace

Pediatr, preventivní prohlídky

Jiní odborní lékaři

Známky syndromu CAN

Janovou lékařkou je MUDr. xxx. V květnu 2013 s ní byly řešeny problémy ohledně Janových zažívacích obtíží, neboť bylo nutné vyloučit somatické obtíže, na které odkazoval, když bez vědomí matky či jiných osob opakovaně nedorazil do školy. Výsledky dle matky negativní. Matka se domnívá, že to bylo způsobeno nepravdělnou stravou při nedocházení do školy.

Jan je prvorozený syn, byl chtěný, těhotenství bylo bez problémů, porod v termínu.

Jan je štíhlý. Po fyzické stránce je zdravý, v minulosti netrpěl vážnými nemocemi. Jan byl po rozvodu rodičů (s nevlastním otcem vyrůstal, vnímal ho jako svého) v péči dětského psychiatra MUDr. Nováka, dětská psychiatrická ambulance Náchod. Důvodem bylo problematické chování, které směřovalo k umístění Jana do diagnostického pobytu. Byla u něho shledána významná závislost na PC a hraní her, pro což byl schopen nechodit do školy a lhát matce. Léky Jan nebere.

Aktuálně jsou potřeby Jana zabezpečeny, podpora není nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka, pediatr, dětský psychiatr, dětský domov.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, zpráva pediatra, zpráva psychiatra, rozhovor se sociální pracovnící dětského domova.

Emoční vývoj a chování

Sebeovládání

Vztahy s vrstevníky

Vztahy s dospělými

Emoční projevy dítěte

Rodina je pro Jana velmi důležitá a její rozpad měl negativní vliv na jeho psychický stav. V případě rozvodu stál o kontakt s nevlastním otcem. Jan je spíše introvert, je uzavřený před okolím. Má tendence k prožívání tenzí, situačního napětí. Je emočně labilnější, pak má potíže se sebekontrolou. Schází mu sebedůvěra.

Po narození Pavla byla pozornost přenesena zejména na něho a Jan byl v rodině v pozadí. Jan nemá svého biologického otce, a Pavel ano. Z tohoto důvodu se Jan mohl cítit mimo rodinný systém, ve kterém byli pan xxx (nevlastní otec), matka a Pavel. Od počátku je z naší strany pozorován nejednotný přístup matky k sourozencům. V Janovi toto vyvolává pocity méněcennosti, vlastní nedůležitosti a zároveň žárlivost na bratra. Jan s Pavlem mají ambivalentní vztah.

Jan měl problém respektovat hranice, nebyl ochoten respektovat pravidla vytvořená matkou. Jeho zájem se soustřeďoval pouze na hraní her na PC, u kterého byl schopen vydržet celý den. Pochvala a povzbuzení jsou pro Jana významným motivačním prvkem. Díky své uzavřenosti rád utíká do světa fantazie.

Jan je nedůvěřivý a není ochoten se svěřovat se svými problémy a trápením dalším lidem.

Vztah s matkou lze hodnotit tak, že Jan ji má rád, matka jeho také, ale bohužel vlivem jejich osobností nedokážou své city přenášet jeden na druhého.

Janovy projevy chování bývají velmi zvláštní, těžko pochopitelné u dítěte v jeho věku. V novém prostředí se Jan dokáže velmi rychle zadaptovat a vyhovuje mu režimové vedení (celkově se zklidnil) a organizování volného času. Více začal komunikovat, sdělovat svoje pocity a přání.

Jan potřebuje mít dobrý vztah se svojí matkou a svým bratrem Pavlem, potřebuje být se svojí rodinou v pravidelném a co nejširším kontaktu. Podpora nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan, psycholog PPP, SVP Pyramida Rybitví Pardubice, dětský domov Sedloňov.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem, zpráva z pedagogicko-psychologické poradny, zpráva SVP Pyramida Rybitví, zpráva z dětského domova.

Rodinné a sociální vztahy

Rodinná historie

Širší rodina – ekomapa, vzájemné vztahy

Vztahy se sourozenci

Kontakt s rodiči

Trávení volného času

Míra stěhování

Výskyt závislostí

Neformální vztahy dítěte/rodiny s okolím

(přátelé, sousedi, učitelé)

Jan se narodil jako první dítě paní xxx, v té době xxx, biologický otec rodinu opustil ještě před narozením Jana a už se nikdy o syna nezajímal. Janovi po sňatku jeho matky s panem xxx bylo změněno příjmení xxx na xxx. Jan má o šest let mladšího sourozence Pavla, který se narodil matce z manželství s panem xxx. Rodina se dostala do evidence sociálně-právní ochrany dětí v únoru 2009, kdy Městský úřad v Lanškrouně prošetřoval oznámení o psychickém týrání Jana a jeho bratra Pavla. navštívila, telefonovala mu. Po návratu z diagnostického pobytu se jeho chování zlepšilo, ale jen na dobu několika měsíců. V květnu 2013 matka podala návrh na zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy a zároveň návrh na vydání předběžného opatření ve věci umístění syna do diagnostického ústavu. Okresní soud v Náchodě předběžné opatření vydal usnesením ze dne xx.xx. 2013 a Jan byl umístěn do Dětského diagnostického ústavu v Liberci. Ústavní výchova na dobu určitou do xx.xx. 2014 byla nařízena rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne xx.xx. 2013, který nabyl první moci dne XX. XX. 2013.

Rodina se několikrát stěhovala, v současné době má matka podanou žádost o byt obecní, důvodem je zlepšení finanční situace rodiny – nižší nájemné v obecních bytech.

Matka je v kontaktu se svojí matkou, s otcem se nestýká. Její matka ji pomáhá se zajištěním dohledu nad dětmi v době prázdnin, rodina u babičky tráví i některé víkendy. Do výchovných záležitostí své dcery ale nezasahuje a matka si to ani nepřeje. Matka má dva bratry, jejich vzájemné kontakty jsou běžné. Svojí matce a svým bratrům se s problémy nesvěřuje, zdůvodňuje to tím, že by ji stejně nepochopili a žádnou podporu v tomto směru by ji neposkytli. Matka uvádí, že nemá žádné kamarádky, přátelí se jenom se svojí sestřenicí, které se občas i svěřit dokáže, ale žádnou jinou pomoc od ní nepožaduje.

Vztahy se sousedy lze těžko hodnotit, matka s nimi pravděpodobně přátelské vztahy nenavazuje, žije spíše osamocně.

8

Mezi Janem a Pavlem je vztah ambivalentní, důvodem s největší pravděpodobností je rozdílný přístup matky, ale i předtím nevlastního otce k oběma chlapcům. Jan velmi silně vnímá preferenci Pavla, což se dělo i v období, kdy matka žila ještě s Pavlovým otcem. Vztah s matkou lze hodnotit tak, že je patrná pozitivní citová vazba mezi matkou a Janem, bohužel však vlivem jejich osobností je velmi těžko průkazná, ani jeden z nich není schopen tomu druhému dát najevo náklonnost, vřelost a lásku. Jan absolutně rezignoval na dodržování pravidel v souvislosti se školou, ale i doma, to bylo jasným signálem toho, že matku absolutně odmítá respektovat a dává najevo nesouhlas s jejím vedením a jejími požadavky.

U Jana jsme pozorovali při našich pobytových akcích, že dokáže fungovat bez větších problémů, zapojit se do činností, které jsme nabídli, a také dobře fungovat v kolektivu vrstevníků. Zpráva vyhotovená v SVP Pyramida poukazuje na obdobná zjištění, že Jan je schopen za určitých podmínek fungovat bez větších problémů. Bohužel situace se vždy obrací po návratu do rodinného prostředí.

Jan je nyní v kontaktu se svým rodinným prostředím každý druhý víkend, kdy si ho matka bere z dětského domova domů. Jeho návštěvy v rodině jsou sladěny tak, aby byl doma vždy o víkendu, kdy není Pavel u svého otce. Návštěvy probíhají bez problémů. Jan se v pořádku a včas vrací zpět do dětského domova. I jeho pobyt v dětském domově je bezproblémový, Jan si na nové prostředí velmi rychle zvykl, má tam nové kamarády, se kterými vychází dobře, a sám se vyjádřil, že se mu tam líbí a je tam spokojený. Jen se mu stýská po matce a Pavlovi.

Jan potřebuje být v kontaktu se svojí rodinou, potřebuje stabilizaci rodinného zázemí, podpora matky v posílení jejích výchovných kompetencí a podpora rodiny pro jeho návrat nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan, Policie ČR, škola, SVP Kompas Náchod, DDÚ Liberec, Dětský domov Sedloňov.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem, zpráva z policie, zpráva ze školy, zpráva Z SVP Kompas, zpráva z DDÚ Liberec, rozhovor se sociální pracovnící DD Sedloňov.

Vzdělávání

Školní zařízení

Třída, učitel

Absence, omluvené, neomluvené

Porucha učení

Individuální plán

Prospěch, doučování

Zájmy, dovednosti

Jan chodil na Základní školu, xxx v Novém Městě nad Metují. Jeho třídní učitelkou byla Mgr. xxx. Jeho studijní výsledky byly celkově průměrné a v některých předmětech i podprůměrné. Jan patřil mezi neklidné žáky, neustále se snažil na sebe upoutat pozornost, často nevhodným způsobem, který narušoval průběh vyučování. Domácí příprava na vyučování byla nedostatečná. Měl velký počet neomluvených hodin, v důsledku toho mu v šesté a sedmé třídě byla udělena snížená známka z chování. Opakovaně situaci, kdy ráno nedorazil do školy, řešil OSPOD ve spolupráci s matkou a městskou policií. Ve škole byl Jan uzavřený, bez zájmu o okolí, mezi spolužáky neměl žádné stálé kamarády, začal je hledat mezi dětmi z nižších ročníků. K jeho zájmům patří cestování, zeměpis, svými znalostmi v této oblasti vyniká a účastnil se několika soutěží na okresní úrovni. Ve volných chvílích rád hraje šachy, čte knížky o přírodě a cestování, v poslední době trávil hodně času hraním her na PC.

Pokud Jan v nějaké oblasti vyniká, jako např. zeměpis, je schopen projevit svůj zájem a zpřístupnit vše, co zná. Jinak u něho pozorujeme tendence nijak nevyčnívat a zbytečně se neprojevat.

Motivace a vytrvalost jsou omezené a nemají dlouhého trvání. Intenzita Janova nadšení pro cokoli je velmi špatně identifikovatelná, protože tento projev jakoby mu byl cizí, možná se snaží ho skrývat, nebo ho považuje za zbytečný.

V době diagnostického pobytu v DDÚ Liberec v měsíci xx.xx. 2013 docházel do školy v tomto zařízení. Od xx.xx. 2013, kdy byl přemístěn do Dětského domova v Sedloňově, je žákem deváté třídy na Základní škole xxx v Orlických horách. Docházka a příprava do školy je zajišťována ze strany dětského domova. Po ukončení povinné školní docházky se Jan chce vyučit v učebním oboru kuchař-číšník.

Jan potřebuje dokončit povinnou školní docházku a potřebuje podporu při přípravě na vyšší stupeň vzdělávání – nástup na střední odborné učiliště.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan, škola, DDÚ Liberec, dětský domov.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem, zpráva ze školy, zpráva z DDÚ Liberec, rozhovor se sociální pracovnící dětského domova.

Samostatnost a sebeobsluha

Hygiena

Stravování

Úklid

Vyřizování běžných záležitostí

Jan v tomto ohledu zvládá bez problémů veškeré úkony související s hygienou, oblékáním, přípravou svačiny i snídaně. Matka odjížděla brzy ráno do práce, Jan musel v tomto směru zabezpečovat i Pavla, kterého ráno vypravoval a vodil do školy. Nebylo zjištěno, že by ho matka v tomto ohledu nějakým způsobem omezovala a bránila tak přirozenému vývoji těchto dovedností.

V dětském domově v tomto směru všechny činnosti zvládá bez jakýchkoli problémů, je naprosto samostatný.

Aktuálně potřeby Jana zabezpečeny, podpora není nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan, dětský domov.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem, rozhovor se sociální pracovnící dětského domova. 10

Bydlení

Druh bydlení

Vlastnické nebo užívací právo

Prostor pro dítě v bytě

Vybavení, čistota

Vyloučená lokalita

Stav bytu, budovy, stav hygienického

zázemí

Rodina bydlí v pronajatém bytě o velikosti dvou místností s kuchyňským koutem, malou chodbou a sociálním zařízením. Matka má podanou žádost o obecní byt a to z finančních důvodů. Byt je udržován v pořádku, je vybaven vším potřebným, děti mají společný pokoj, kde má matka jedno lůžko pro sebe. Obývací pokoj je spojen s kuchyňským koutem.

V tomto prostředí teď Jan tráví víkendy.

Rodina potřebuje stabilní, méně finančně náročné bydlení. Podpora nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan, dětský domov.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem, rozhovor se sociální pracovnící dětského domova.

Finanční situace

Finanční aspekty – dlouhodobý příjem domácnosti

Nárok rodiny na dávky a pobírání dávek rodinou příjem potřebný k zajištění potřeb rodiny

Způsob, jak rodina s příjmem nakládá

Dluhy v rodině

Matka pracuje jako švadlena. Matka v současné době je v insolvenčním řízení, uvádí, že její dluhy jsou přes 400 000 Kč. Velkou část dluhů získala na základě úvěrů, kterými matka chtěla vypomoci svému bývalému partnerovi s jeho dluhy na výživném.

Od xx.xx. 2013 matka začala pracovat na částečný pracovní úvazek, ráno vodí Janova bratra Pavla do školní družiny, aby tak zajistila jeho docházku do školy. Zkrácený pracovní úvazek má vliv na finanční situaci rodiny. I přes tuto skutečnost jsme ale nikdy nezaznamenali, že by matka na základě svojí finanční situace nebyla schopna dětem zajistit základní potřeby.

Matce byly na naše doporučení vypláceny úřadem práce opakovaně dávky mimořádné okamžité pomoci z důvodu cest matky a Pavla za Janem do DDÚ Liberec a do dětského domova v Sedloňově.

Rodina potřebuje zlepšit svoji finanční situaci, podpora nutná i v oblasti dluhového poradenství. 12

Zdroj informací: OSPOD, matka, dětský domov, úřad práce.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor se sociální pracovnící dětského domova, zpráva z úřadu práce.

Sociální začlenění rodiny

Kriminalita
Domácí násilí
Zdravotní znevýhodnění
Zaměstnanost
Zneužívání návykových látek
Sociální status rodiny

Kriminalita ne, domácí násilí ne, zdravotní znevýhodnění ne. Matka nebývá nezaměstnaná, snaží se udržet si práci za každou cenu, je si vědoma nutnosti finančního zajištění rodiny. Návykové látky ne.

Aktuálně potřeby Jana zabezpečeny, podpora není nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou.

Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

Základní péče

Zajištění výživy, tepla, obydlí, oblečení, hygieny, zdravotní péče,

Omezování pohybu/omezování přístupu domů

Zajištění využívání služeb různých organizací (zdravotních, vzdělávacích, sociálních)

Jan a Pavel žijí pouze s matkou, z čehož vyplývá poměrně problematická finanční situace. Matka se snaží s dostupnými finančními prostředky vyjít, ale na zajištění jakýchkoli věcí nad rámec běžných potřeb už matce finance nezbývají. Matka i přesto zajistila vhodné zázemí, dostatek jídla, oblečení, teplo, odpovídající lékařskou péči.

Podpora matky v otázce finančního zajištění rodiny a využití služeb pro zvýšení rodičovských a výchovných kompetencí nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem.

Zajištění bezpečí a ochrany

Psychické trestání (slovní vyhrožování, ponižování apod.)

Fyzické trestání

Sexuální zneužívání (rodičem, jiným příbuzným, třetí osobou)

Ochrana před zneužitím (zabránění zneužití, opakování situace)

Fyzické bezpečí v domácnosti

Po rozvodu rodičů začal mít Jan výchovné problémy, které se stále stupňovaly. Matka situaci řešila tím, že se snažila nastavit pravidla, ale situace mezi matkou a Janem byla natolik vyhrocená, že Jan byl vůči jejím snahám imunní a dával jí to najevo. Nerespektoval její rozhodnutí. Matka tyto stavy řešila většinou křikem a fackami. Nadměrné fyzické trestání z naší strany nebylo potvrzeno.

Jan v roce 2011 absolvoval diagnostický pobyt v SVP Pyramida Rybitví, dále docházel ambulantly do SVP Kompas Náchod. Rodina spolupracovala s o. s. Salinger, středisko Triangl v programu sanace rodiny a také s OSPOD. Bohužel situace byla natolik vyhrocená, že matka podala návrh na umístění Jana do diagnostického ústavu.

Matka velmi často vyhledává kontakt se sociální pracovníci sociálně-právní ochrany dětí, požaduje pomoc, podporu a radu v problémových rodinných situacích, jejichž charakter je v podstatě stále stejný – matčiny stížnosti na výchovné problémy Jana, který ji jako autoritu naprosto nerespektoval.

Matka dokáže vyhledat služby jiných subjektů, snaží se s nimi svoje problémy řešit, ale pokud pomoc není podle jejích představ, tak ji kritizuje a vnímá velmi negativně. Matka má velmi kritický pohled na všechny osoby, které se v nějaké roli okolo ní a jejich dětí vyskytují, jejich postoje a postupy hodnotí velmi negativně. V podstatě ještě nebyla situace, kdy by někoho z nich ocenila, případně projevila respekt.

V rámci dětského domova je zajištění bezpečí a ochrany na velmi dobré úrovni.

Jan potřebuje klidné a bezpečné rodinné zázemí, podpora matky ve zvýšení svých výchovných kompetencí nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan, SVP Rybitví Pardubice, SVP Kompas, o. s. Salinger – středisko Triangl – sanace rodiny.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, zpráva ze SVP Rybitví Pardubice, zpráva ze SVP Kompas, zpráva z o. s. Salinger.

Citová vřelost

Vztah dítěte a rodiče

Ocenění dítěte rodičem

Emocionální podpora dítěte

Schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě

V rámci opatrovníckého řízení byl vypracován znalecký posudek na výchovné kompetence matky. Bylo zjištěno, že matka běžně řeší náročné výchovné situace křikem a tím, že děti trestá i fyzicky. Není to ale výraz jejího negativního vztahu k dětem, spíše výraz její výchovné bezmoci, když vedení nedokáže dosáhnout jinak. Křik je její obvyklá strategie, když chce něco prosadit a nemá sílu. Tělesný trest může být i nepříměřený, protože vyplývá z jejího silného afektu. Obě děti na tuto situaci reagují poruchami chování.

Matka má Jana ráda, bohužel velmi špatně dokáže dávat najevo své city a pocity všeobecně. Vztah mezi Janem a matkou je výrazně narušený. Vztah mezi Janem a Pavlem je ambivalentní. Jan cítí rozdílnost přístupu matky k němu a Pavlovi. Z naší strany tento jev v rodině také pozorujeme a velmi často s matkou na toto téma vedeme rozhovory a podněcujeme ji ke změně. Nebylo zjištěno z naší strany, že by matka měla na Jana přehnané nároky. Naopak někdy lze shledávat nedůslednost a nedostatečnou vytrvalost matky při kladení požadavků na Jana. Třecí plochy mezi matkou a Janem jsou natolik silné, že to brání jakékoli ochotě matky a Jana vzájemně spolupracovat a fungovat jako matka a syn.

Jan potřebuje mít dobrý vztah se svojí matkou a svým bratrem, potřebuje vědět, že ho matka má ráda, podpora matky ve využití odborného pracoviště se zaměřením na zvládnání agresivního chování matky k dětem je nutná.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan, soudní znalec.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem, znalecký posudek.

Stimulace a podněty

Komunikace s dítětem

Četnost interakce rodiče a dítěte

Vzdělání a školní docházka

Množství a kvalita podnětů

Volnočasové aktivity

Přístup rodičů ke vzdělávání dětí

Četnost komunikace mezi matkou a Janem se omezuje pouze na běžné záležitosti. Ze strany matky je množství podnětů a jejich kvalita velmi malá. Jana vede k tomu, že je potřeba do školy chodit pravidelně, ale nebylo úplně v její moci zajistit pravidelnou docházku.

Matka je nyní s Janem v kontaktu každý druhý víkend, kdy jezdí Jan z dětského domova domů na víkendy. Během diagnostického pobytu ho matka navštěvovala, často mu telefonovala. Do dětského domova také pravidelně telefonuje, o Jana zájem má.

Podpora matky ve zvýšení rodičovských a výchovných kompetencí nutná – spolupráce s odborným pracovištěm pro sanaci rodiny.

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan, dětský domov.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem, rozhovor se sociální pracovnící dětského domova.

Vedení a hranice

Informovanost/zájem rodičů o dítě

Míra kontroly, tolerance a pozitivních vzorů chování, podpora samostatnosti

Matka se o Jana zajímá, ale těžko hodnotit hloubku tohoto zájmu. Sice se ho snaží kontrolovat, ale ne vždy je v této činnosti úspěšná. Otázka ale je, kolik on měl možností vnímat ve svém životě pozitivních vzorů. Matka ho vede k samostatnosti, někdy na jeho věk až dost velké – např. vypravování Pavla ráno do školy. Výchovný styl matky nelze přesně specifikovat. Matka spíše využívá výchovné metody nahodile, záleží na dalších faktorech. Ve výchově se zdá být důsledná, ale pochvalou šetří. Spíše je patrná kritika, zákazy a příkazy. Matka si autoritu vynucuje křikem a výčitkami, dle potřeby sáhne i k fyzickým trestům. Matka se sice snaží dbát doporučení ohledně celkového přístupu k Janovi a jeho bratrovi, ale její snaha dlouho nevydrží, vždy nastane nějaká vyhrčená situace, kterou matka není schopna zvládnout. Jako negativní faktory, které v tomto směru velmi významně na matku působí, vidíme její osamocenosť při výchově, neustálý tlak Pavlova otce, nepříznivou finanční situaci, velkou snahu udržet si zaměstnání za každou cenu.

Matka během diagnostického pobytu a pobytu Jana v dětském domově ho navštěvovala a často mu i telefonovala. Jan tráví doma každý druhý víkend.

Jan potřebuje bezpečné prostředí s pevně stanovenými hranicemi a jasnými pravidly, potřebuje podporu a ocenění ze strany matky, podpora matky v tomto směru nutná – spolupráce s odborným pracovištěm – sanace rodiny.

Zdroj informací: OSPOD, matka Jan, soudní znalec.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem, znalecký posudek.

Stabilita

Stabilní pečující osoba

Stabilní bydlení

Zaměstnání rodičů

Hospodaření s penězi

Změny ve složení členů domácnosti

Matka je v případě Jana jediná stabilní pečující osoba. Rodina se stěhovala častěji, ale vždy matka dokázala zajistit odpovídající zázemí. Matka je vždy zaměstnaná, hledá zaměstnání v místě bydliště. Po rozvodu rodičů žil s rodinou přítel matky asi po dobu jednoho roku, nyní matka partnera neuvádí. S finančními prostředky dokáže hospodařit, je tu ale velké riziko v oblasti zadluženosti matky.

Podpora matky v rámci dluhového poradenství – spolupráce s odborným pracovištěm v oblasti dluhové problematiky. 13

Zdroj informací: OSPOD, matka, Jan.

Metody: Pozorování, rozhovor s matkou, rozhovor s Janem.

Přání dítěte

Jan si přeje pravidelně navštěvovat svoji matku a svého bratra v jejich domácnosti, o víkendech a prázdninách. Po ukončení povinné školní docházky si přeje nastoupit na střední odborné učiliště, učební obor kuchař – číšník. Vytipované má SOU Hronov nebo Teplice nad Metují.

Přání rodičů

Matka si přeje, aby Jan dokončil povinnou školní docházku bez problémů, vyučil se na střední škole. Přeje si poklidné rodinné klima, bezproblémový vztah sourozenců. Přeje si změnu Janova chování, aby spolu dokázali komunikovat.

Matka si přeje pravidelně se s Janem vídat, a to formou jeho víkendových návštěv v rodině. Dále si přeje, aby v dětském domově dobře prospíval, neměl tam problémy a aby po návratu domů už žádné další problémy nebyly.

Analýza potřeb dítěte

Pro Jana je důležité dokončit povinnou školní docházku bez záškoláctví a dalších problémů, s co nejlepším prospěchem, aby si mohl splnit svoje přání a nastoupit na střední odborné učiliště, obor kuchař-číšník. I nadále je potřeba pracovat s rodinou v rámci sanace na stabilizaci rodinného klima, na posílení rodičovských kompetencí matky, zlepšení vzájemných vztahů matky a jejích dvou synů. **14**

Silné stránky rodiny

Matka přes všechny negativní situace má svého syna ráda, má zájem se o něho i nadále starat. Jan má ke své matce a bratrovi velmi dobrý vztah, chybí mu během pobytu v dětském domově a stýská se mu po nich. Matka si i za ztížených podmínek dokáže udržet adekvátní bydlení a zaměstnání, které vnímá jako velmi důležité pro finanční zajištění rodiny.

Slabé stránky rodiny

Rodina je především oslabena výchovnými metodami matky, finančními a bytovými problémy, které matka musí opakovaně řešit, což jí bere síly, a situace pak zvládá ve velkém afektu s následným křikem a výčitkami. Její výchovné kompetence jsou nižší úrovně, sama matka potřebuje psychologickou pomoc a podporu.

Specifika vyžadující zvýšenou pozornost

Umístění v dětském domově na základě nařízení ústavní výchovy na dobu určitou do 30. 06. 2014 z důvodů neplnění povinné školní docházky. **15**

INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE

OM

15/2011

Jméno, příjmení

Jan xxx

Datum zpracování

16. 11. 2013

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín
Realizace návštěv v dětském domově. 16	OSPOD 1 x za 2 měsíce minimálně navštíví Jana v dětském domově a provede pohovor s Janem, se sociální pracovnící a s vychovatelem.	OSPOD, sociální pracovníce DD, vychovatel DD.	Do 31. 03. 2014
Zvýšení rodičovských kompetencí matky a stabilizace vztahu s Janem. 17	OSPOD vyhledá odborné pracoviště a zprostředkuje matce jeho služby.	OSPOD, matka, odborné pracoviště – psycholog.	Do 31. 01. 2014
Podpora a příprava rodiny pro návrat Jana – další spolupráce rodiny v rámci sanace směřující ke stabilizaci rodiny. 18	Rodina bude i nadále spolupracovat s o. s. Salinger, středisko Triangl, a to formou pravidelných schůzek v předem domluvených termínech a společně budou pracovat na přípravě pro návrat Jana do rodiny po skončení ÚV.	OSPOD, matka, Jan, sanační pracovník.	Do 31. 03. 2014
Stabilizace/optimalizace bytové situace rodiny	Matka se bude účastnit bytových dnů, OSV doporučí přidělení obecního bytu, rodina se	OSPOD, matka, odbor sociálních věcí.	Do 31. 03. 2014

	přestěhuje.		
Získání stabilního zaměstnání. 19	OSPOD ve spolupráci s úřadem práce poskytne matce podporu při získání stabilního zaměstnání v místě bydliště.	OSPOD, matka, úřad práce.	Do 31. 03. 2014
Zajištění podpory při řešení zadluženosti rodiny.	OSPOD zajistí matce pomoc odborného pracoviště pro dluhové poradenství a poskytne matce v tomto směru podporu v motivaci ke spolupráci.	OSPOD, matka, dluhová poradna.	Do 31. 03. 2014
Posílení vztahu Jana ke vzdělávání se.	OSPOD ve spolupráci s matkou a s pracovníky dětského domova bude Jana motivovat k dokončení povinné školní docházky a podporovat v přípravě na změnu školy s nástupem na střední odborné učiliště.	OSPOD, matka, Jan, sociální pracovnice a vychovatel dětského domova.	Do 31. 03. 2014

Jméno a příjmení sociálního pracovníka: Denisa Bílá

Datum: 16. 11. 2013

Podpis:

Rodiče či jiné osoby zodpovědné za výchovu seznámeni:

Datum: 16. 11. 2013

Podpis:

Další osoby, které byli s IPOD seznámeny:

Datum:

Podpis:

Termín pro přehodnocení:

31. 03. 2014

POZNÁMKY

1. Pro lepší přehled je dobré uvádět na úvod i adresu faktického pobytu dítěte.
2. Je vhodné upřesnit, zda jde o sourozence ze strany matky, nebo otce.
3. V úvodních informacích by měly být uvedeny všechny osoby, které sehráli či hrají v životě dítěte významnou roli, v tomto případě to je jeho nevlastní otec, otec Janova nevlastního bratra Pavla.
4. Proto, abychom zajistili porozumění textu všemi stranami, doporučujeme nepoužívat cizí slova v textu vyhodnocení ani v IPOD.
5. V textu není nikde konstatováno, že by vztah špatný, přičemž potřeba by měla vycházet z vyhodnocení.
6. V souvislosti s výše uvedeným si lze i dovodit, že by Jan potřeboval být doma s matkou a bratrem.
7. To je velmi dobré pro dítě, matku i pro soc. pracovníka – všichni zúčastnění tak mají časový horizont, do kdy je třeba situaci zlepšit, jasně daný. Lze tak předpokládat i vyšší motivaci matky ke spolupráci.
8. Není žádoucí ve vyhodnocení opakovat již uvedené informace – vyhodnocení je pak zbytečně obsáhlé a méně přehledné. Zde se opakuje informace o vztahu mezi bratry, viz emoční vývoj a chování. Ani v jednom z případů se však nedozvídáme, co to přesně znamená.
9. Po formální stránce je tato informace spíše z oblasti „ chování“.
10. Ve vyhodnocení dítěte by neměly chybět informace o jeho identitě a sociální prezentaci. Z tohoto vyhodnocení je možné si určité věci dovodit, ale jako podklad pro analýzu a tvorbu IPOD to není dostačující.
11. Může-li matka s péčí o Pavla vypomoci babička, viz „rodinné a soc. vztahy“, nebylo by možná nutné, aby matka pracovala na zkrácený úvazek. Bohužel z vyhodnocení není jasné, kde skutečně matka matky i její dva bratři bydlí, tj. je-li denní pomoc z jejich strany reálná.
12. Potřebuje-li rodina podporu v oblasti finanční situace, mělo by být z vyhodnocení patrné, jaké jsou její skutečné příjmy, dostávají-li všechny dávky, na které má nárok, výživné i jak vysoké, a u jakých společností má rodina dluhy. Stejně tak by měly být jasné výdaje rodiny, jinak není možné navrhnout v IPOD konkrétní opatření, např. výši splátek. Není-li čas toto zjistit, řešením může také být, že soc. pracovník v rámci IPOD deleguje tento úkol na organizaci poskytující služby jako dluhové poradenství, zvyšování finančních kompetencí apod.
13. Výborně, zde to máme, snad se nám to objeví také v IPOD.
14. Stabilizace finanční situace rodiny chybí.
15. Ve vyhodnocení chybí informace o tom, jak se s Janem v ÚV pracovalo a jak se zatím pracovalo s matkou, včetně přípravy obou stran na jeho návrat domů, tj. vyhodnocení působí spíše dojmem, že se počítá s prodloužením ÚV, a to vzhledem k přání Jana i jeho matky. Naopak IPOD je i dle jednotlivých cílů a jejich pořadí strukturován tak, jako by se pracovalo na jeho návratu domů, což je poněkud v rozporu.
16. Toto není aktivně formulovaný cíl vzhledem k analýze situace dítěte, neboť není jasné, co tímto cílem sledujeme a jaký to bude mít výsledek, dopad. Jde spíše o plnění zákonné povinnosti soc. pracovníka, i když ve větším rozsahu, než zákon ukládá.
17. Cílem je zvýšení rodičovských kompetencí matky, prostředkem je zprostředkování služeb atd. – dala bych to na první místo!
18. Zde by mělo být ještě uvedeno, na co konkrétně se bude rodina připravovat, tj. bude pracovat na zlepšení komunikace, výchovných kompetencí, udržování hranic apod.
19. Z vyhodnocení není zřejmé, že by stávající matčino zaměstnání nebylo stabilní. V této oblasti by bylo vhodné uvažovat spíše o možnostech změny částečného úvazku matky na plný, viz komentář č. 359, či flexibilnějšího zaměstnání matky tak, aby byla schopna skloubit zaměstnání s péčí o syny a domácnost.

ZKUŠENOSTI SE SÍŤOVÁNÍM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRO RODINY S DĚTMI

Světluše Kotrčová

Vedoucí oddělení sociálně-právní ochrany dětí

Magistrát města Hradec Králové

Město Hradec Králové se problematice sociálních služeb pro rodiny s dětmi, ale i další cílové skupiny systematicky věnuje přes dvacet let. Je patrné, že jde o proces dlouhodobý. Proces reflektuje společenský i politický vývoj včetně změn souvisejících s výskytem nových sociálně-patologických jevů. Zásadním způsobem se proměnilo financování i samotné poskytování služeb. Rozhodující roli „odpovědné osoby“ přestal mít stát, naopak narostl podíl účasti veřejnosti (neziskový sektor). Provázanost mezi těmito „účastníky“ zajišťuje samospráva na místní i krajské úrovni.

Aktuálně je v Hradci Králové revidován a nastavován systém a síť sociálních služeb města s cílem zajistit stabilitu této sítě při respektování limitů finančních prostředků, které město na sociální služby vyčleňuje, příp. získává. Potřeba zpracovat síť a systém podpory sociálních služeb pro občany města vychází z řady strategických dokumentů:

- 4. plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Hradec Králové, schválený ZM 1222/2013 ze dne 26. 3. 2013,
- Strategický plán rozvoje města Hradec Králové do roku 2030, schválený usnesením ZM 1596/2013 dne 17. 12. 2013,
- Program prevence kriminality v Hradci Králové na léta 2012 – 2015, schválený RM usnesením č. 94/2012 z 24. 1. 2012,
- Koncepce prorodinné politiky města Hradce Králové pro období 2013– 2015, schválená ZM 970/2012 z 25. 9. 2012,
- Koncepce specifických forem bydlení, schválená ZM č. 1688/2014 z 28. 1. 2014.

Město Hradec Králové vstupuje do procesu plánování služeb jako zadavatel služeb. Je jedním z partnerů vedle poskytovatelů služeb a uživatelů služeb. Zadavatel, poskytovatel a uživatel tvoří základní subjekty komunitního plánování, které má na území Hradce Králové počátky v roce 2003. Od této doby byly zpracovány již 4 plány rozvoje sociálních a souvisejících služeb, vždy na tříleté období. Postupně se ustálily čtyři pracovní skupiny zaměřené

na cílové skupiny: rodiny s dětmi a mládež, seniory, zdravotně postižené a národnostní a etnické menšiny a osoby v obtížné životní situaci. Zástupci orgánu sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu města Hradec Králové nejsou aktivním členem žádné z uvedených skupin, ale mají možnost participace formou „hostování odborníků“ v jednotlivých skupinách, pokud vzejde praktická potřeba. Podněty může orgán SPOD předávat i koordinační skupině prostřednictvím koordinátora plánování sociálních služeb, případně vedoucího oddělení koncepcí a sociální péče, do jehož gesce spadá celková koordinace procesu komunitního plánování služeb.

Cílová skupina rodin s dětmi a mládež se zabývá potřebami dětí a mládeže do 26 let věku, potřebami rodin s dětmi, především rodin neúplných s nezaopatřenými dětmi, dále situací dětí, jejichž rodinné prostředí je nevyhovující, nebo dětí, které potřebují sociální péči. Problematika je úzce provázána s ustanoveními zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, ale i zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (zejm. pověření k výkonu SPOD a registrace služeb).

Cílová skupina může na území města Hradec Králové využívat tyto sociální služby: sociální poradenství, krizovou pomoc, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociálně-aktivizační služby pro rodinu s dětmi, terénní programy. Služby sociální prevence využívané touto cílovou skupinou jsou zaměřeny zejména na řešení různých druhů ohrožení, které má charakter primární, sekundární nebo terciární prevence a týká se jak problematiky ochrany ohrožených dětí, tak problematických rodinných systémů a dalších rizikových faktorů v životě rodiny. V oblasti navazujících služeb se pak jedná zejména o otevřená hřiště, mateřská a rodinná centra, místa přátelská rodině, nabídku sportovních a kulturních aktivit. V současné době je důležitá i podpora pěstounské péče, která souvisí s legislativními změnami v této oblasti. Potřeba bydlení je u této cílové skupiny zajišťována prostřednictvím startovacího bydlení, možností přidělení městských nájemních bytů pro rodiny s dětmi.

Cílová skupina je v zúženém pojetí chápána jako skupina obyvatel města a blízkého okolí, která mnohdy spolupracuje s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Sociální služby jsou tak zaměřeny zejména na posilování rodičovské odpovědnosti, na zvyšování rodičovských kompetencí, na výchovu ke zdravému životnímu stylu dětí, na resocializaci dětí a mládeže, která má výchovné problémy příp. se chová protiprávně.

Orgán SPOD Magistrátu města Hradec Králové přispěl ke vzniku některých služeb, které na území města resp. v jeho spádové oblasti zcela chyběly. Zejména se jedná o službu krizové pomoci ohroženým dětem, sociálně-aktivizační službu v podobě sanace rodiny na úrovni neziskové organizace, ale i přímo zajišťovanou terénním pracovníkem oddělení SPOD, dále pak resocializační program pro mládež formou individuální i skupinové práce, rodičovskou skupinu pod vedením rodinných terapeutů.

Na počátku procesu vzniku těchto služeb stála definice pojmu sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD. **Sociálně-právní ochranou dětí** se rozumí zejména:

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Následováno pokládáním otázek typu:

Jak efektivně působit na rodiče dětí, aby plnili povinnosti vyplývající z jejich rodičovské odpovědnosti, a tím naplňovali právo dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu?

Jakým užitečným způsobem můžeme projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dětí?

Jak nejlépe pomáhat rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o děti včetně pomoci k rozvoji žádoucích funkcí rodiny?

Jaké odborné poradenství s ohledem na individuální potřeby a specifičnost jednotlivých případů můžeme rodičům a dětem nabídnout?

Jak účinně pomoci dětem s jejich psychickými komplikacemi vzniklými na základě zkušeností s týráním, zneužíváním nebo zanedbáváním ze strany rodičů nebo ze strany systému?

Odpovědi na tyto otázky byly a stále jsou vodítkem při nastavování spolupráce s již existujícími partnery, ale jsou vodítkem při nastavování dalších specifických modelů spolupráce v oblasti sociálních služeb, ale i navazujících „služeb“ dalších resortů, zejm. resortu školství a justice.

Dalším významným motivem při nastavování sítě služeb pro děti a rodiny je vědomí, že možnosti sociálně-právní ochrany dětí jsou jen omezené a že sociální pracovníci orgánu SPOD nevyřeší vše sami, byť by chtěli sebevíc. Stěžejní postavení orgánu SPOD v systému péče o ohrožené děti s sebou nese značný díl zodpovědnosti a náročnosti, proto je důležitá týmová práce. V rámci týmového nastavení práce dochází k rozložení této zodpovědnosti na více kompetentních subjektů. Důležité je však mít partnery, kteří se této zodpovědnosti nebojí zhostit stejně jako pracovníci orgánu SPOD. Partnerství

musí být postaveno na vzájemném respektu a vědomí společného cíle, kterým je POMOC DÍTĚTI a jeho rodině. Dané uspořádání v sobě zahrnuje prvek zpětné vazby (prevence syndromu vyhoření) včetně jisté kontroly, která dokáže eliminovat případy možného černobílého vidění, které je v oblasti práce s ohroženými dětmi nežádoucí.

Orgán SPOD může při své každodenní praxi „zachytávat“ a následně definovat potřebnost a užitečnost cílené „služby“. Zachycení potřebnosti je vhodné prodiskutovat jak v rámci samotného oddělení SPOD (četnost, intenzita), tak s potenciálním poskytovatelem (zpětná vazba, ochota „dělat věci jinak a rozvíjet nové způsoby práce“). Pokud dojde k vzájemné dohodě o užitečnosti nové služby pomáhající dětem a rodičům hledají obě strany možnosti vzniku (co, jak, kdo a do kdy udělá). Orgán SPOD zpracuje „analýzu“ potřebnosti (popis problému, četnost, důsledky neřešení apod.), která je podkladem tvorby „projektu“ osloveného poskytovatele (bez ohledu na resort). Orgán SPOD zpracuje doporučení pro realizaci projektu ze strany poskytovatele v rámci procesu žádostí o finanční podporu (různé úrovně – dotace na výkon agendy SPOD, město, kraj, ministerstva a další zdroje). Důležité je však společné nadšení a zájem o rozvoj nové služby či metody práce v praxi, mnohdy podpořené předchozím „zkušebním provozem“, který garantuje či umožňuje předvídat efektivitu.

Nic nebrání tomu, aby potenciální poskytovatelé služeb oslovili orgán SPOD se svojí nabídkou služby pro děti a rodiny. Je však vhodné, aby tato nabídka nebyla zcela „kategorická“ bez možnosti dílčích korekcí. Praxe přináší zkušenosti, kdy počáteční dogmatické nastavení nabízené služby ze strany poskytovatele zabráni efektivnímu využívání služby ze strany orgánu SPOD, ale i samotných klientů.

Při „nastavování“ sítě služeb ze strany orgánu SPOD ve prospěch dětských klientů a jejich rodičů může sehrát svoji roli tzv. pyramida lidských potřeb (viz příloha č. 1), která může být výchozím bodem popisu stávající situace, ale i situace budoucí. Jde o hledání odpovědi na otázky typu: kdo pomůže dítěti či rodině s naplněním tělesných a fyziologických potřeb? Kdo pomůže dítěti v oblasti jeho bezpečí a jistoty? Kdo pomůže dítěti a jeho rodičům v oblasti vztahů? Kdo pomůže dítěti v oblasti rozvoje a seberealizace? Svoji roli také může sehrát proces vyhodnocování potřeb dítěte a jeho rodiny, kdy je nutné opět spolupracovat s dalšími partnery, neboť je jejich součinnost nezastupitelná při celkové změně situace dítěte a jeho rodiny (např. oblast zdraví – zdravotníci, oblast vzdělávání – pedagogové, oblast podnětů, vztahů – psychologové a terapeuti, oblast patologických jevů – PMS a resocializační programy pod vedením odborných poradců, oblast zajištění základních životních potřeb – doprovázení a nácvik praktických dovedností pod vedením sociálních pracovníků apod).

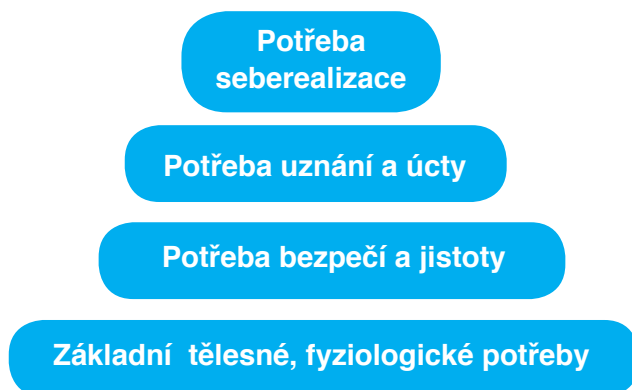
Závěr:

Orgány SPOD by měly při nastavování sítě služeb využívat všech dostupných možností, které jim jejich reálné prostředí nabízí – **lidské zdroje** (hledat ve všech souvisejících resortech, dát o sobě vědět a přizvat ke spolupráci, využívat lidské nadšení dělat nové věci a být užitečný, být otevřený jiným názorům a zkušenostem), **nastavit a využívat všechny možnosti sociální práce dle zák. o SPOD** (realizovat případové konference a přizvat k účasti spolupracující odborníky, objasnit jim jejich nezastupitelnou roli pro život dítěte, nastavit systém práce Komise SPOD s důrazem na účast odborníků z oblasti práce s dětmi a mládeží, nastavit činnost Týmu pro děti a mládež s důrazem na zajištění zástupců všech souvisejících resortů), **úzce spolupracovat s agendou sociální práce na obci a s úřady práce jak v oblasti zaměstnanosti, tak dávkových systémů, úzce spolupracovat se školami** a klást důraz na jejich kompetence, **spolupracovat se školskými zařízeními – SVP a iniciovat případné praktické změny v nastavení jejich služeb**, PPP (vhodné zapojit např. do týmu pro děti a mládež), být součástí procesů komunitního plánování sociálních služeb (vnášet vlastní požadavky, předem projednávat, hledat možnosti financování), **sledovat dění ve spádové oblasti**, užitečné **projekty pro děti a jejich rodiny podpořit názorem či doporučením**, nebát se **vyjádřit odborný názor vůči samosprávám**, které mají odpovědnost za všestranný rozvoj svého území a potřeby svých občanů, dávat najevo, že orgán SPOD je významnou součástí „služeb“ ve spádové oblasti, kde jejich prioritním zájmem je POMÁHAT dětem a rodinám.

Příloha č. 1:

Potřeby dítěte

Maslowova pyramida potřeb

Podstatné informace
k situaci dítěte a jeho rodiny

A) Vývojové potřeby dítěte -
popis situace dítěte (důraz
na možné ohrožení práv
a zájmů)

Co nás zajímá?

- zdraví
- učení se
- emoční vývoj a chování
- vztahy (rodinná historie,
rodinné a sociální vztahy)
- identita sociální
prezentace

A

B) Rodičovská kapacita -
popis situace rodičů

Co nás zajímá?

- jak zvládají základní péči
- jak zajišťují bezpečí
a ochranu
- jak vřele se k dítěti chovají
- jak dítě stimulují (podněty)
- jak nastavují hranice (vedení)
- stabilita

B

C

C) Širší prostředí rodiny -
popis stavu a možností

Co nás zajímá?

- bydlení
- zaměstnání
- finance
- širší rodina a sociální
začlenění rodiny
- komunitní zdroje

Petra Šrámková
Vedoucí koncepčního oddělení odboru sociálních věcí
Krajský úřad Pardubického kraje

Hlavní úlohou kraje je koordinace síťování služeb na svém území prostřednictvím jejich plánování, řízení a financování. Tyto činnosti probíhají v Pardubickém kraji v ustáleném a provázaném systému, který je založen na vzájemné spolupráci všech aktérů, kteří se v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny pohybují. Pardubický kraj patří k oblastem, které jsou co do služeb pro cílovou skupinu rodiny s dětmi pokryty vcelku dostatečně a rovnoměrně. V procesu plánování a zajišťování služeb je klíčová spolupráce se sociálními pracovníky obcí (SPOD), kteří každoročně, ale i v průběhu roku v závislosti na potřebách v terénu poskytují informaci kraji o nutnosti zajištění dostupných kapacit služeb pro ohrožené rodiny a děti na svém území. Dále na pravidelném kontaktu s poskytovateli sociálních služeb, kteří se setkávají v rámci vlastních vytvořených platforem, jejichž součástí jsou i pověřeni pracovníci odboru sociálních věcí krajského úřadu, dále pobytových ústavních služeb pro ohrožené děti z oblasti zdravotnictví a školství a prostřednictvím struktur vytvořených v návaznosti na transformaci systému péče o ohrožené děti a roli, kterou v něm Pardubický kraj jako kraj pilotní sehrává.

K základním úkolům a cílům v oblasti zajištění návazných služeb pro rodinu a dítě patří důraz na propojení rozšíření a zefektivnění poskytovaných služeb včetně zajištění jejich časové a místní dostupnosti s cílem snížit počet dětí umisťovaných do institucionální péče. Oblast plánování, síťování a financování sociálních služeb podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je upravena ve schváleném Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb. Ve své popisné části se plán zaměřuje na děti v náhradní rodinné péči, děti ohrožené sociálně-patologickými jevy, dále na rodinné a výchovné poradenství, služby sociální aktivizace a rovněž na činnost mateřských a rodinných center.

Ve své strategické části jsou pak formulovány cíle směřující k zajištění sítě sociálních a dalších podpůrných služeb pro ohrožené děti a rodiny s dětmi (krizové, poradenské, podpůrné služby pro rodiny s dětmi ohrožené sociálním vyloučením anebo odebráním dítěte; síť služeb pro podporu náhradní rodinné péče; síť služeb pro děti a mládež opouštějící dětské domovy a výchovné ústavy; služby pro děti a mládež ohrožené sociálně-patologickými jevy). Součástí strategie je rovněž příprava podmínek pro zajištění sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny s dětmi v souvislosti s transformací systému péče o ohrožené děti. Cíle popisují obecné směřování sítě služeb. Každoroční aktualizace v podobě akčních plánů určuje zejména rozsah podpory sociálních služeb pro uvedenou cílovou skupinu. Pro podporu a sjednávání těchto služeb jsou stanovena jasná pravidla a kritéria pro výpočet výše podpory ze státního rozpočtu a rozpočtu PK a nutné spoluúčasti obce.

Vzhledem k tomu, že střednědobý plán se zaměřuje pouze na služby podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách byl v loňském roce ve spolupráci s mezinárodní organizací LUMOS a všemi aktéry zapojenými do procesu transformace systému péče o ohrožené děti v Pardubickém kraji zpracován akční plán transformace systému péče o ohrožené děti. Jedná se o ucelený dokument, který byl vypracován na základě Komplexní analýzy systému sociálně-právní ochrany dětí v Pardubickém kraji, která je průvodním dokumentem tohoto KAP.

KAP je oproti střednědobému plánu rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje co do obsahu a rozsahu zcela konkrétní, zaměřuje se na tři skupiny ohrožených dětí a jejich rodin a pokrývá potřebné spektrum veškerých služeb, nejenom služeb podle zákona o sociálních službách a v návaznosti na konkrétní data vycházející z analýzy sociálně-právní ochrany dětí v Pardubickém kraji.

Tento krajský akční plán, se skládá z osmi kapitol

- Staví na stávajících plánech Ministerstva práce a sociálních věcí a ministerstva školství, zajišťuje jejich koordinování a soulad
- Zabývá se klíčovými cíli a prioritami tak, jak jsou nastíněné ve všech relevantních národních strategiích
- Využívá mezinárodní nejlepší praxi, vytváří plány na základě individuálních potřeb a okolností každého dítěte
- Zabývá se potřebou legislativní a regulační reformy
- Identifikuje rizika úspěchu plánů, zejména rizika pro děti, a zapracovává strategie zaměřené na snížení těchto rizik
- Nahrazuje všechna velká pobytová ústavní zařízení sítí vysoce kvalitních komunitních služeb, zlepšuje udržitelnost a zajišťuje efektivní využívání zdrojů
- Plánuje dostatečné zdroje pro zajištění kvalitního řízení procesu změny, včetně významných investic do rozvoje pracovníků.

Tento plán pracuje s výhledem na vytvoření široké nabídky služeb v oblasti zdravotnictví, školství a sociální péče napříč Pardubickým krajem.

---

1 1 MULHEIR, G., GYLLENSTEN, L., KAČÍRKOVÁ, P., KLUSÁČEK, J., SVOBODOVÁ, A., RACEK, J. A TSANKOVA, I. (2012) 'KOMPLEXNÍ ANALÝZA SYSTÉMU SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ V PARDUBICKÉM KRAJI'

Cílovými skupinami akčního plánu jsou:

- **Děti žijící v pobytových ústavních zařízeních nebo děti, kterým institucionalizace hrozí.** Plán zahrnuje vývoj sítě služeb, která bude poskytovat vhodná umístění v rodině a komunitě pro všechny děti, jež v současné době žijí v ústavních zařízeních, a dále služeb, které zabrání dalšímu umisťování dětí do ústavní péče.
- **Děti, které žijí v rodinách a o nichž jsou úřady informované, děti, kterým hrozí riziko újmy nebo jejichž potřeby nejsou naplňovány.** Plán zahrnuje posílení univerzálních a cílených zdravotnických, školských a sociálních služeb pro děti a rodiny, které napomohou snižování újmy dětem.
- **Děti, kterým hrozí riziko újmy nebo jejichž potřeby nejsou naplňovány, ale o nichž úřady informovány nejsou.** Plán zahrnuje zavádění strategií a systémů, které zlepšují vyhledávání ohrožených dětí, čímž se zajistí co nejdříve intervence a zabrání se vzniku krizové situace. Jednou z největších výzev při realizaci zásadní reformy systému je vytvořit přesný odhad počtu dětí, které potřebují služby, typů služeb, jež tyto děti potřebují, a vhodné rozmístění těchto služeb. Za tímto účelem se konalo několik plánovacích setkání, při nichž byla využívána data z Komplexní analýzy.

Využit byl Hardikerův model hodnocení potřeb a nabídky služeb, který byl již vyzkoušen a otestován v řadě členských zemí Evropské unie, a dále byla k odhadu potřeby služeb a plánování potřebných služeb použita data z Komplexní analýzy Pardubického kraje. Tento model umožňuje plánování kontinua služeb, které jsou potřebné pro děti a dospívající, za pomoci následujících definic a úrovní intervence. Předpoklady používané při odhadování počtů dětí na různých úrovních ohroženosti a potřebnosti byly vytvořeny spolu s odborníky v Pardubickém kraji.

KAP zahrnuje vyhodnocení dostupných zdrojů a finančních prostředků a ukazuje, jak mohou být finanční zdroje z ústavních zařízení vyčleněny a převedeny do nově vytvářených služeb. Součástí plánu je systematický rozvoj nových služeb. Nové služby plánované v tomto KAP jsou založeny na podrobném vyhodnocení potřeb dětí a rodin v Pardubickém kraji.

KAP zahrnuje plány na vytvoření dostatečného počtu alternativních umístění, včetně krizových umístění. Počty jsou založeny na důkladném vyhodnocení počtů umístění dětí do ústavů a propuštění z ústavů. KAP bude sloužit jako podklad pro optimální nastavení sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubickém kraji v dalším období.

Problematika dětí se zdravotním postižením, které žijí v domovech pro osoby se zdravotním postižením v Pardubickém kraji, je řešena též, nicméně v rámci transformace pobytových služeb sociální péče. Tyto dvě oblasti jsou vzájemně propojeny.

Město Sokolov se podporou služeb pro rodiny s dětmi začalo systematicky zabývat v roce 2008, kdy vznikl Plán rozvoje sociálních služeb města Sokolova na období let 2009–2013. Plán zahrnoval pět prioritních os: podpora seniorů, podpora osob se zdravotním postižením, podpora rodin s dětmi, podpora skupin ohrožených sociálním vyloučením včetně etnických menšin a obecná podpora rozvoje sociálních služeb. Při plánování podpory služeb zaměřených na rodiny s dětmi byly jako cílové skupiny v plánu popsány za a) rodiny, které neplní své funkce a za b) děti a mládež ohrožená společensky nežádoucími jevy. Přijatá opatření pak zahrnovala především oblast bydlení (zajištění a udržení azylového bydlení pro rodiny s dětmi, podpora mladých rodin bez bydlení), dále pak prevenci sociálně-patologických jevů (především podporu volnočasových aktivit) a udržení sociálního poradenství.

V období let 2009–2013 se podařilo některá plánovaná opatření naplnit. Jednalo se především o podporu azylového bydlení – ve městě nově vznikl azylový dům pro matky s dětmi. Dva další byty vyčleněné pro ubytování rodin s dětmi byly městem převedeny poskytovateli sociálních služeb. Byl tak položen základ systému prostupného bydlení. Byla zachována dostupnost domu na půl cesty občanům Sokolova, zařízení sice není na území města, ale je v dojezdové vzdálenosti. Podařilo se udržet odborné sociální poradenství: rodinnou poradnu, intervenční centrum; současně byl podpořen vznik dluhové poradny, která má pro občany zásadní význam. Finanční podpora byla dále poskytnuta mateřským centrům a organizacím sdružujícím rodiče s dětmi. Byly rozvíjeny preventivní programy pro děti a mládež ve spolupráci s městskou policií, Policií ČR a školami. Z plánovaných aktivit se však nepodařilo vybudovat nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, přestože potřeba tohoto zařízení na území města se dvěma popsány sociálně vyloučenými lokalitami je značná. V souladu s plánem rozvoje sociálních služeb město Sokolov pravidelně finančně přispívá prostřednictvím Fondu sociální podpory na celoroční činnost poskytovatelům sociálních služeb. Jsou tak naplňovány zásady vícezdrojového financování. Pravidla pro poskytování dotací nejsou komplikovaná, je nastaveno, že primárně nelze z poskytnuté dotace hradit mzdy, ale uznatelným výdajem jsou provozní náklady poskytované sociální služby. Ročně Sokolov celkově na sociální služby vynakládá přes 3 000 000 Kč. Z organizací, které jsou zaměřeny na služby pro rodiny s dětmi, podporuje především tyto: Člověk v tísni o.p.s. (poskytuje odborné sociální poradenství a sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi), Farní charita Karlovy Vary (azylové bydlení), Kotec o.p.s. (terénní programy), Pomoc v nouzi o.p.s. (azylové bydlení, dům na půl cesty, intervenční centrum, odborné sociální poradenství), Náhradním rodinám, o.p.s. (sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi).

Velkým problémem, se kterým se sociální pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dětí potýkají, je velice slabá síť služeb pro rodiny s dětmi nejen na území Sokolova, ale i celého Karlovarského kraje. Přes nízký počet poskytovatelů těchto sociálních služeb je zkušenost pracovníků s neziskovými organizacemi velmi dobrá. V případě potřeby je vždy sjednána pomoc pro konkrétní rodinu (ať už se jedná o azylový pobyt, terénní programy či o sociálně-aktivizační služby). Poskytovatelé jsou vstřícní, narážíme však na nedostatečné personální kapacity služeb. Přivítali jsme proto zapojení do projektu MPSV Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny. Systémem minitendrů jsou zajišťovány nejen sociální služby, ale i další aktivity související se vzděláváním, volnočasovými aktivitami či řešením zdravotních hendikepů dětí ze znevýhodněného sociálního prostředí.

V současné době prochází schvalovacím procesem nový Plán rozvoje sociálních služeb města Sokolova na období 2014–2018. Plán byl zpracován v souladu se Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji na období let 2014–2017. Potřeby sociálních služeb na území Sokolova byly zjišťovány především prostřednictvím pracovních skupin, které vznikly na základě spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování. Skupiny nejsou zaměřeny na cílovou skupinu uživatelů, ale na řešený problém: zaměstnávání; vzdělávání a volný čas; sociálně-patologické jevy, bezpečí a zdraví; bydlení; a rodina a sociální služby. Skupiny se setkávají 1x měsíčně, diskutují velké množství témat, řeší různé problémy. Členové se shodují na tom, že zaměření pracovních skupin a využívání dat nejen pro činnost na poli sociálního začleňování, ale i pro plánování sociálních služeb je efektivnější, pro účastníky časově méně náročné. Všechny informace se shromažďují na odboru sociálních věcí, který je garantem komunitního plánování ve městě. Velmi významným zdrojem informací je činnost pracovníků odboru sociálních věcí Městského úřadu Sokolov – OSPOD i dospělá sociální práce. Informace o potřebách jsou získávány také při pravidelných setkávání občanů s vedením města. 2x ročně také společně jednají zástupci radnice a všech poskytovatelů sociálních služeb ve městě a okolí.

V novém plánu jsou pro rodiny s dětmi definovány např. tyto aktivity:

- Podpora sociálních služeb, které přispějí zachování funkcí biologické rodiny, zejména terénní programy, sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.
- Podpora sociálních služeb, které vytvářejí podmínky k řešení nepříznivé sociální situace cílové skupiny (intervenční centra, azylové bydlení).
- Spolupráce OSPOD a MPSV na aktivním řešení sociálních problémů a transformaci systému péče o ohrožené děti a rodiny.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ADHD	zkratka anglického „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“, porucha pozornosti s hyperaktivitou
DC	dětské centrum
DD	dětský domov
DDÚ	dětský diagnostický ústav
ESF	Evropský sociální fond
IPOD	Individuální plán ochrany dítěte
KAP	Kompletní analýza systému sociálně-právní ochrany dětí v Pardubickém kraji
KC	kojenecké centrum
KPPP	křesťanská pedagogicko-psychologická poradna
KÚ	Krajský úřad
MÚ	Městský úřad
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NNO	nestátní nezisková organizace
NRP	náhradní rodinné péče
NZDM	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OP	občasná poradna
ORP	obec s rozšířenou působností
OS	obvodní soud
OŠPOD	orgán sociálně-právní ochrany dítěte
OÚ	Obecní úřad
PČR	Policie České republiky
PK	případová konference
PM	plná moc
PMS	probační a mediační služba
PP	pěstounská péče
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
RK	rodinná konference
RM	rada města
RVZD	Rozhodujeme v zájmu dítěte
SAS	sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi
SOU	střední odborné učiliště
SPC	speciálně pedagogické centrum
SPOD	sociálně-právní ochrana dětí
ÚP SSP	Úřad práce – státní sociální podpora
ÚV	ústavní výchova
ZM	zastupitelé města

